

Athbhreithniú Nascachta an Aontais

Tuarascáil Deiridh

Tá an tuarascáil seo ar fáil freisin i nGaeilge na Breataine Bige agus na hÉireann.

Rinne an tAthbhreithniú breithniú gníomhach ar riachtanais daoine dalla agus daoine a bhfuil radharc páirteach acu maidir le rochtain a fháil ar an doiciméad seo. Cuirfear an téacs ar fáil ina iomláine ar gov.uk.

Is féidir le daoine aonair nó eagraíochtaí an téacs a íoslódáil agus a aistriú gan bhac le tiontú go formáidí inrochtana eile. Má tá riachtanais eile agat sa téigh i dteagmháil le rúnaíocht Athbhreithniú Nascachta an Aontais.

Chun teagmháil a dhéanamh le Rúnaíocht UCR, seol ríomhphost chuig **UCR@dft.gov.uk**

Athbhreithniú ar Nascacht an Aontais

An Roinn Iompair

Teach an Aire Mhóir

33 Bóthar Horseferry

Londain SW1P 4DR

0300 330 3000

www.gov.uk/government/organisations/department-for-transport

Fiosruithe ginearálta: forms.dft.gov.uk

© Crown cóipcheart an Choróin Samhain 2021

Is ar an gCoróin atá cóipcheart sa socrú clóghrafach.

Is féidir leat an fhaisnéis seo a athúsáid (gan lógónna ná ábhar tríú páirtí a áireamh) saor in aisce in aon fhormaid nó meán, faoi théarmaí an Ceadúnas Rialtas Oscailte. Chun féachaint ar an gceadúnas seo, tabhair cuairt

www.nationalarchives.gov.uk/doc/open-government-licence/version/3/

ar nó scríobh chuig an bhFoireann Beartais Faisnéise, An Chartlann Náisiúnta, Kew, Londain TW9 4DU, nó r phost: psi@nationalarchives.gsi.gov.uk Ibhóirí cóipchirt lena mbaineann

Sa chás go bhfuil aon fha isnéis cóipchirt tríú páirtí aitheanta againn, beidh gá cead a fháil ó na sealbhóirí cóipchirt lena mbaineann siad.

Ábhar

Réamhrá	4
An Athbhreithniú	7
Achoimre Feidhmiúcháin	8
Achoimre ar Mholtaí	10
1. Nascacht an Aontais	12
Ról an Iompair	14
An Tábhacht Phearsanta a bhaineann le Nascacht an Aontais	18
Tionchar an Chinedhíothaithe	22
2. UKNET – Líonra Straitéiseach Iompair don Ríocht Aontaithe ar fad	24
An Cás do UKNET - Líonra Iompair Straitéiseach don Ríocht Aontaithe ar fad	26
UKNET a shainiú – Líonra Straitéiseach Iompair don Ríocht Aontaithe ar fad	28
Príomhchonairí an Ghréasáin Iompair	34
3. An líonra a neartú	60
Eitlíocht	62
Muirí	70
An gComhshaol	74
Lastas	80
4. Conclúid	82
Tar éis an Athbhreithniú	84
Notaí Buíochais	86
Tagairtí	88

A circular portrait of Sir Peter Hendy CBE, an older man with glasses, wearing a light-colored blazer over a dark t-shirt. He is standing in front of a blurred background of a large, modern building with a curved facade.

Réamhrá

Sir Peter Hendy CBE
Cathaoirleach, Athbhreithniú ar
Nascacht an Aontais

Tar éis mo thuarascála eatramhaí i mí an Mhárta, is í seo mo thuarascáil.

Tá nascacht iompair ríthábhachtach d'fhás eacnamaíoch, do chruthú post, do thithe ta thógáil agus do chomhtháthú sóisialta. Trí thógáil ar ais níos fearr agus leibhéaláil suas, tabharfar cúnamh mór ó nascacht níos fearr idir náisiúin na Ríochta Aontaithe, agus sin an fáth ar iarr an Príomh-Aire orm athbhreithniú a dhéanamh ar nascacht iompair na Ríochta Aontaithe bliain ó shin.

Bhí go leor freagairtí na bpáirtithe leasmhara ar mo ghlaó ar fhianaise, freastalaíodh go maith ar mo chruinnithe comhchéime (fíorúil), d'éiligh mé feabhsuithe nascachta ar fud an Aontais—a raibh go leor díobh paiseanta fúthu, agus dheimhnigh an taighde sóisialta a rinneadh don athbhreithniú seo go bhfuil an pobal ag iarraidh nascacht iompair níos fearr idir náisiúin na Ríochta Aontaithe agus creideann sé go mbeidh rochtain níos fearr ar phoist agus ar thithíocht mar thoradh air.

Scríobh mé i mí Márta go raibh an cineachadh go maith don iompar nuair a cineachadh an seachadadh, ach go raibh easpa airde ar nascacht idir náisiúin na Ríochta Aontaithe mar thoradh air sin; go bhfuil sé i gceist le beartais an Rialtais cásanna straitéiseacha éagsúla níos leithne a dhéanamh d'infheistíocht iompair ar fud na tíre (i gcomhréir leis an athbhreithniú is déanaí ón Stáitchiste ar an Leabhar Glas), agus gur chruthaigh fágáil An tAE agus a Líonra Tras-Eorpach an deis UKNET a bhunú – líonra iompair straitéiseach don Ríocht Aontaithe ar fad, féidir leis, le maoiniú agus athbhreithniú rialta, freastal i bhfad níos fearr ar riachtanais fhoriomlána eacnamaíocha agus shóisialta na Ríochta Aontaithe ar fad.

Trí chritéir iomchuí a úsáid, sainaitnítear sa tuarascáil seo anois conairí iompair a chreidim gur cheart iad a bheith sa líonra seo agus díríonn sí go sonrach orthu siúd atá tábhachtach don nascacht idir náisiúin na Ríochta Aontaithe agus ina mbeadh feabhsuithe níos fearr ar na cinn sin a dhéanfadh freastal níos fearr ar an Ríocht Aontaithe.

I mo thuarascáil eatramhach, liostaigh mé roinnt príomhábhair inní a d'ardaigh páirtithe leasmhara; Leag mé amach thíos anois—agus go substainteach sa tuarascáil—cad is gá a dhéanamh, dar liom, chun nascacht níos fearr a bhaint amach san Aontas:

Go hachomair, is iad seo a leanas:

- infheistíocht a dhéanamh i bPríomhlíne Chósta an Iarthair ó thuaidh de Crewe chun HS2 a úsáid i gceart agus a amanna turais níos tapúla agus a chumas chun nascacht idir Albain agus Sasana a sheirbheáil níos fearr;
- measúnú a dhéanamh ar chonair iarnróid agus bóthair an Chósta Thoir chun infheistíochtaí cuí a chinneadh le haghaidh nascacht níos fearr idir Albain agus Sasana;
- an príomhnasc A75 a uasghrádú chun nascacht lasta agus paisinéirí le Tuaisceart na Éireann a fheabhsú;
- nascacht a fheabhsú idir Tuaisceart na Breataine Bige agus Iarthuaisceart Shasana ar bóithre A55, M53 agus M56 agus ar Phríomhlíne Chósta thuaisceart na Breataine Bige le haghaidh amanna turais níos tapúla, níos mó athléimneachta agus cumais, ag baint úsáide as HS2 agus leictriú chun freastal níos fearr ar Thuaisceart na Breataine Bhige, agus ar nascacht le Tuaisceart na Éireann agus leis an bPoblacht;
- plódú ar chonair an M4 Theas sa Bhreatain Bheag agus i Sasana trí mholtaí Choimisiún Burns a chur i bhfeidhm go tapa agus trí acmhainn a mhaolú srianta ag acomhail an M4, an M5 agus an M32;
- feabhas a chur ar amanna turais iarnróid agus Caerdydd a nascadh le Lár tíre agus níos faide i gcéin;
- nascacht le Tuaisceart na Éireann a fheabhsú trí bhonneagar iompair níos fearr, acmhainn iarnróid níos fearr agus amanna turais, naisc iarnróid níos fearr le haerfoirt agus rannpháirtíocht san Athbhreithniú Straitéiseach Iarnróid Uile-Oileáin; bearta a dhéanamh chun feabhas a chur ar;
- nascacht a chur chun cinn; eitlíocht intíre inbhuanaithe a chur chun cinn; nascacht níos fearr a áirithiú do lasta ar fud na Ríochta Aontaithe le calafoirt, agus saorphoirt de réir mar a bhunaítear iad; agus
- ardchaighdeán inbhuanaitheachta a choinneáil ar UKNET amach anseo.

Is léir nach liosta cuimsitheach é seo d'fheabhsuithe féideartha ar an ngréasán iomlán atá beartaithe; mar shampla, tá nascacht níos fearr do phaisinéirí agus do lasta ar fud Thuaisceart Shasana ina phríomhghné den Phlean Iarnróid Comhtháite tar éis obair an Choimisiúin um Bonneagar Náisiúnta. Ach bheadh mo chuid moltaí ina gclár suntasach chun nascacht náisiúin na Ríochta Aontaithe a fheabhsú.

Beidh ar an Rialtas sruth soiléir maoinithe a chinntiú d'fheabhsuithe ar an líonra a aithníonn na buntáistí don RA ar fad a bhaineann le naisc iompair a fheabhsú, a bhfuil cuid acu freagrach as na riaracháin chineachta agus a bheadh le maoiniú acu amháin murach sin.

Feicim an líonra ag oiriúnú le himeacht ama de réir mar a fhorbraíonn geilleagar agus sochaí na Ríochta Aontaithe, mar sin is faoin Rialtas a bheidh sé cinneadh ceart a dhéanamh maidir leis an líonra, an bealach a bhainistítear é leis na riaracháin chineachta a bhunú agus é a athbhreithniú go tréimhsiúil chun a chinntiú go bhfreastalaíonn sé ar an Ríocht Aontaithe ar an mbealach is fearr.

I bhformhór na gcásanna, níl tograí bonneagair mionsonraithe úrnua sa tuarascáil; nach féidir a bheith ina iontas, mar gheall ar an easpa airde mar thoradh ar chineachadh dá dtagraítear thuas. Ina áit sin, cuirim in iúl an bealach chun tuilleadh oibre a dhéanamh agus ba cheart go n-aithneodh sé níos fearr cá háit, cathain agus cad ba cheart infheistíocht a dhéanamh ann chun na torthaí is fearr a bhaint amach.

Ó mo thuarascáil eatramhach, d'fhoilsigh an Rialtas a phlean dícharbónaithe iompair. Ar aon dul le mo choimisiún, nuair is cuí, táim ag iarraidh athbhreithnithe ilmhódacha a dhéanamh chun na saincheisteanna acmhainne agus ama turais atá ann cheana a réiteach ar bhealach inbhuanaithe. I gcás inarb í an eitlíocht an rogha is fearr, tugaim breac-chuntas ar chuir chuige chun a tionchar ar an gcomhshaol a laghdú.

Leanann COVID-19 de bheith deacair an t-éileamh ar iompar amach anseo a thuar; ach is cuma cén todhchaí agus méid na hobair ó bhaile, is dócha go leanfaidh an t-éileamh dóchúil ar ghluaiseacht achair níos faide agus gluaiseacht lasta—mar thoradh ar dhaonra atá ag dul i méid—ar aghaidh. De réir mar a dhéantar anailísí aonair sna réimsí a

mholaim, ba cheart go mbeadh an seasamh amach anseo níos soiléire agus gur féidir é a ionchorprú.

Moladh dom, tar éis mo thuarascála eatramhaí, gur leithdháil an Rialtas £20m chun tús a chur leis an obair ar chuid de na réimsí aonair a aithníodh le feabhsú. Táim cinnte go leagfaidh freagra an Rialtais ar an tuarascáil seo amach dul chun cinn i leithdháileadh an chistithe sin chun scéimeanna a bhunú ar chodanna aonair den líonra atá beartaithe ina bhfeabhsóidh feabhsú luath nascacht an Aontais.

Iarradh orm freisin measúnú sonrath a dhéanamh ar an gcleachtadh, ar na costais agus ar na hamscálaí le haghaidh nasc seasta idir Tuaisceart na Éireann agus an Bhreatain Mhór. Foilsítear an tuarascáil mar thoradh air sin in éineacht leis an tuarascáil deiridh seo. Táim buíoch den Ollamh Douglas Oakervee CBE agus den Ollamh Gordon Masterton OBE a bhí i gceannas ar an bpíosa oibre seo.

Thug go leor daoine aonair agus eagraíochtaí a gcuid tuairimí dom; dóibh go léir, táim buíoch. Ós rud é go bhfuil cuid de na naisc iompair idir náisiúin na Ríochta Aontaithe freagrach as na riaracháin chineachta, is léir go bhfuil roinnt íogaireachtaí i mo bhreathnú air seo ó thaobh na Ríochta Aontaithe de; ach, den chuid is mó, tugadh cabhair dom agus táim buíoch díobh siúd sna riaracháin chineachta a rinne amhlaidh, agus d'Aire Iompair na hÉireann, ar spreagadh dom idirghníomhú leo agus a bhí an-chabhrach.

Bhí Comhairle shaineolach mo cheathrar comhairleoirí - An tOllamh David Begg, Neale Coleman CBE, Michèle Dix CBE agus Elaine Seagriff - thar a bheith luachmhar; mo bhuíochas o chroí le gach ceann acu. Chuidigh foireann bheag oifigeach sa Roinn Iompair, chomh maith le daoine eile ar fud an rialtais, agus roinnt conraitheoirí saineolaithe go mór liom freisin. Mar sin féin, is liomsa amháin na conclúidí.

Cuirim siar an Rialtas anois as a bhfreagra ar an athbhreithniú seo agus as a gcinntí maidir le conas na moltaí seo a thabhairt chun cinn.

Sir Peter Hendy CBE

An tAthbhreithniú

D'iarr Rialtas na Ríochta Aontaithe ar Sir Peter Hendy CBE athbhreithniú mionsonraithe a dhéanamh ar conas is féidir le nascacht iompair ar fud na Ríochta Aontaithe tacú le fás eacnamaíoch agus cáilíocht na beatha i Sasana, in Albain, sa Bhreatain Bheag agus i dTuaisceart na Éireann¹. Iarradh ar Sir Peter freisin moltaí a dhéanamh maidir le cibé an fearr agus conas is fearr nascacht iompair idir náisiúin na Ríochta Aontaithe a fheabhsú.

Mar chuid den athbhreithniú, iarradh ar Sir Peter freisin measúnú a dhéanamh ar a indéanta atá sé nasc iompair sheasta a thógáil idir an Bhreatain Mhór agus Tuaisceart na Éireann. Foilsíodh torthaí an staidéir seo i ndoiciméad a ghabhann leis.

Chun tacú le Sir Peter san athbhreithniú seo, cheap sé painéal de phríomhshaineolaithe iompair agus chuir an Roinn Iompair foireann oifigeach ar fáil chun gníomhú mar rúnaíocht.

Foilsíodh tuarascáil eatramhach² i mí an Mhárta 2021, inar leagadh amach cur chuige Sir Peter i leith an athbhreithnithe agus a thorthaí tosaigh.

Agus an t-athbhreithniú seo á sheachadadh aige, chuaigh Sir Peter i gcomhairle go forleathan le ranna agus gníomhaireachtaí rialtais, leis na riaracháin chineachta, le húdaráis áitiúla agus le coimisiúin bhonneagair chomh maith leis an bpobal, leis an tionscal, le lucht acadúil agus le saineolaithe innealtóireachta.

Feidhmeannach Achoimre

Tacaíonn nascacht mhaith iompair le fás eacnamaíoch, poist, tithíocht agus comhtháthú sóisialta. Rinne Athbhreithniú Nascachta an Aontais measúnú ar an ngréasán iompair atá ann cheana sa Ríocht Aontaithe agus tá iarracht déanta aige a aithint conas is féidir leis tacú níos fearr leis na haidhmeanna sin i Sasana, in Albain, An Bhreatain Bheag agus Tuaisceart na Éireann.

Lorg an tAthbhreithniú tuairimí ó pháirtithe leasmhara ar fud na Ríochta Aontaithe, lena n-áirítear ranna agus gníomhaireachtaí rialtais, na riaracháin chineachta, méaraí meitreo, údaráis áitiúla agus coimisiúin bhonneagair chomh maith leis an bpobal, tionscal, acadóirí agus saineolaithe innealtóireachta. Fuair glao poiblí ar fhianaise 147 aighneacht inar aithníodh raon saincheisteanna a bhain le taisteal idir náisiúin na Ríochta Aontaithe.

Chun tuiscint níos fearr a fháil ar thuairimí an phobail, choimisiúnaigh an tAthbhreithniú suirbhé ar dhaoine a bhí ina gcónaí ar fud na Ríochta Aontaithe. Áiríodh leis seo suirbhé ar fud na Ríochta Aontaithe, agallaimh indepth agus grúpaí fócais. Léirigh sé gur mian le daoine taisteal go dtí agus ó áiteanna eile sa Ríocht Aontaithe ar chúiseanna pearsanta agus oibre agus go bhfuil tacaíocht láidir ann d'infheistíocht bhreise i mbonneagar iompair chun Sasana, Albain, an Bhreatain Bheag agus Tuaisceart na Éireann a nascadh níos fearr.

Rinne an tAthbhreithniú breithniú ar thionchar an chinedhíothaithe ar sheachadadh nascachta iompair agus tháinig sé ar an gconclúid go raibh an cineachadh go maith don iompar agus go leor forbairtí iompair réamh-smaointeoireachta ar siúl go réigiúnach i náisiúin na Ríochta Aontaithe.

Níl aon amhras ach gurb iad na húdaráis réigiúnacha is fearr atá in ann riachtanais na bpobal áitiúil a thuiscint agus fíorathrú a chur ar fáil go háitiúil chun saol daoine a fheabhsú. Mar sin féin, tá bearna i bpleanáil iompair straitéiseach ar fud na Ríochta Aontaithe a raibh scéimeanna trasteorann mar thoradh air agus iad siúd ina bhfuil na costais agus na sochair i náisiúin éagsúla ar cosúil go bhfuil siad ina dtosaíocht níos ísle ná scéimeanna eile a d'fhéadfadh tairbhe áitiúil níos mó a sholáthar.

Chun aghaidh a thabhairt ar na saincheisteanna sin, tá an tAthbhreithniú ag moladh uknet a chruthú – líonra iompair straitéiseach don Ríocht Aontaithe ar fad. Líonra ilmhódach uile-RA a bheadh ann bunaithe ar shraith príomhchonairí iompair. Thacódh sé sin le fás eacnamaíoch fadtéarmach, poist, tithíocht agus comhtháthú sóisialta, clár oibre leibhéalta Rialtas na Ríochta Aontaithe agus glan-uaillmhianta nialasacha. D'aithin an tAthbhreithniú an ról lárnach atá ag Rialtas an RA maidir le líonra den sórt sin a fhorbairt, an gá atá le comhoibriú le riaracháin chineachta na hAlban, na Breataine Bige agus Thuaisceart na Éireann agus an gá atá le leibhéal cuí maoinithe.

Chun tacú leis an líonra, d'aithin an tAthbhreithniú sraith feabhsuithe bonneagair iompair a theastaíonn chun acmhainn, iontaofacht, amanna turais agus inbhuanaitheacht a fheabhsú ar phríomhnaisc straitéiseacha ar fud na Ríochta Aontaithe.

Aithníonn an tAthbhreithniú torthaí athbhreithniú 2020 ar *Leabhar Glas* HM Treasury a fuair amach gur minic a bhíonn cásanna gnó ag brath go mór ar an gcóimheas costais sochair. Tá béim níos mó curtha ag an *Leabhar Glas* athbhreithnithe ar an gcás straitéiseach a fhorbairt, ar thionchair chomhshaoil a mheas agus ar athrú ó bhonn a ghabháil agus a chur i láthair: na critéir go léir atá an-oiriúnach chun an cás eacnamaíoch níos leithne a bhunú le haghaidh caiteachais ar nascacht níos fearr ar fud na Ríochta Aontaithe agus chun leibhéalú suas.

Ós rud é go mbaineann Athbhreithniú Nascachta an Aontais leis na tosca eacnamaíocha agus sóisialta níos leithne, lena n-áirítear cúrsaí comhshaoil a chothromú agus a chur san áireamh, mheas sé, i gcomhréir leis an athbhreithniú a rinneadh le déanaí ar an *Leabhar Glas*, raon critéar seachas cur chuige cúng cóimheasa costais sochair a ghlacadh.

Rinne an tAthbhreithniú breithniú freisin ar bheartais iompair reatha a théann i bhfeidhm ar chumas daoine agus earraí taisteal idir náisiúin na Ríochta Aontaithe. Chuaigh sé i dteagmháil le páirtithe leasmhara agus le saineolaithe beartais ar fud na Ríochta Aontaithe chun na saincheisteanna seo a thuiscint agus tá na moltaí thall curtha le chéile ag an anailís a tháinig as sin.

I ndeireadh na dála, tarlaíonn gluaiseacht earraí agus daoine ar fud na Ríochta Aontaithe gan aird ar bith a thabhairt ar theorainneacha riaracháin inmheánacha. Baineann daoine aonair agus gnólachtaí a úsáideann gach modh sa Ríocht Aontaithe le hamanna turais, costas, iontaofacht, minicíocht agus tionchar comhshaoil a gcuid taistil.

Moltar do Rialtas an RA agus do na riaracháin chineachta comhoibriú go cuiditheach chun aghaidh a thabhairt ar na saincheisteanna a d'aithin an tAthbhreithniú chun tacú le gluaiseacht earraí agus daoine idir náisiúin na Ríochta Aontaithe a fheabhsóidh fás eacnamaíoch, poist, tithíocht agus comhtháthú sóisialta do chách.

Achomair ar Moltaí

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

1 UKNET a dhearadh agus a chur chun feidhme líonra iompair straitéiseach don an Ríocht Aontaithe, agus geallann sí cistiú chun feabhas a chur ar an ngréasán, go háirithe na codanna nach bhfuil ag feidhmiú go maith;

2 Feabhsuithe ar an ngréasán a phleanáil trí úsáid a bhaint as conairí ilmhódacha, ar cheart iad a athbhreithniú go rialta agus a mheas ar bhonn eacnamaíoch níos leithne chun tacú le cuspóirí rialtais amhail leibhéalú suas agus nialas glan; agus

3 Sonraí a bhailiú ar bhonn uile Ra chun tacú le cinnteoireacht a bhaineann leis an líonra.

Chun tacú le nascadh a fheabhsú go agus ó agus ó Albain bícheart do Rialtas an RA:

4 Amanna turais iarnróid a laghdú agus acmhainn iarnróid a mhéadú idir Albain agus Londain, Lár Tíre agus Iarthuaisceart Shasana trí uasghrádú a dhéanamh ar Phríomhlíne chósta an Iarthair ó thuaidh de Crewe agus athbhreithniú a dhéanamh ar roghanna le haghaidh naisc mhalartacha ó thuaidh idir HS2 agus Príomhlíne an Chósta Thiar;

5 Ag iarraidh oibriú le Riaghaltas na h-Alba agus sgrúdadh a dhéanfaid air Conair bóthair agus iompair iarnróid an chósta ó Oirthuaisceart Shasana go hOirdheisceart na hAlban, lena n-áirítear feabhsuithe ar Phríomhlíne an Chósta Thoir agus ar an A1; agus

6 Maoiniú a thairiscint chun tacú le huasghrádú an A75 chun feabhas a chur ar thurais idir Tuaisceart na hÉireann agus na Breataine Móire.

Chun tacú le nascadh a fheabhsú go agus ó agus ó thír an Breatain Bhigícheart do Rialtas an RA:

7 Oibriú le Rialtas na Breataine Bige chun tabhairt faoi athbhreithniú ilmhódach ar an Conair iompair na Breataine Bige, agus pacáiste feabhsuithe a fhorbairt atá dírithe ar Phríomhlíne thuaisceart na Breataine Bige (lena n-áirítear nascacht níos fearr le HS2, agus leictriú), an A55, an M53, an M56, agus taisteal ar aghaidh chuig agus ó oileán na hÉireann;

8 Aitheantas a thabhairt don géarghá atá le brú tráchta ar an M4 a laghdú agus cur chuige ilmhódach a ghlacadh maidir le conair na Breataine Bige Theas trí stáisiúin nua a uasghrádú agus a thógáil ar Phríomhlíne reatha na Breataine Bige Theas, ag tacú le pacáiste poiblí Rialtas na Breataine Bige do feabhsúcháin córais iompar agus ag fáil réidh le pointe trácht thrí feabhsúcháin ag achomhail áirithe san M4/M5 chun fáil réidh le trácht; agus

9 Pacáiste d'fheabhsuithe iarnróid a fhorbairt chun nascacht a mhéadú agus amanna turais idir Caerdydd, Birmingham agus níos faide i gcéin a laghdú, rud a d'fhéadfadh rothstoc níos fearr, athruithe ar amchlár agus bonneagar feabhsaithe a áireamh.

Chun tacú le nascacht fheabhsaithe le Tuaisceart na Éireann agus uaidh, ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

10 Tacú le Feidhmeannas Thuaisceart Éireann píblíne fhadtéarmach feabhsuithe ar bhonneagar iompair a fhorbairt, a mhaoiniú agus a chur i bhfeidhm;

11 Plean agus maoiniú a aontú le Feidhmeannas Thuaisceart Éireann chun an t iarnród ar chonair Thuaisceart Éireann a uasghrádú, lena n áirítear nascacht níos fearr leis na trí aerfort agus calafort mara, agus chuig Béal Feirste agus Doire Dhoire/Dhoire, agus scrúdú a dhéanamh ar an bhféidearthacht línte dúnta a athoscailt; agus

12 Maoiniú agus saineolas mórthionscadail a chur ar fáil d'Fheidhmeannas Thuaisceart Éireann chun tacú lena gcuid oibre le Poblacht na hÉireann maidir leis an Athbhreithniú Iarnróid Straitéisigh Uile Oileáin agus lena chur i bhfeidhm, lena n áirítear nascacht idir Béal Feirste agus Baile Átha Cliath, idir Doire/Doire agus Iarthuaisceart Éireann, agus chuig agus ó na trí aerfort agus na calafoirt mhara.

I gcás ina bhfuil na turais rófhada le glacadh go réasúnta de bhóthar nó d'iarnród, ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

13 Athbhreithniú a dhéanamh ar na rialacha fóirdheontais atá ann cheana maidir le heitlíocht intíre chun tacaíocht a thabhairt do bhealaí idir réigiúin éagsúla sa Ríocht Aontaithe (seachas díreach chuig agus ó Londain) agus chun ligean d'aerlínte éagsúla freastal ar bhealach amháin;

14 An ráta cánach eitlíochta intíre a laghdú; agus

15 Idirghabháil a dhéanamh i sannadh sliotán ag aerfoirt Londain chun níos mó sliotán a sholáthar do bhealaí intíre.

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

16 Glacadh breoslaí inbhuanaithe agus teicneolaíochtaí astaíochtaí nialasacha ar an eitlíocht intíre a spreagadh trí mheascán de dhreasachtaí, de shochair chánach agus d'fhóirdheontais chun go mbeidh an Ríocht Aontaithe ar thús cadhnaíochta ar fud an domhain maidir leis na breoslaí agus na teicneolaíochtaí sin a fhorbairt;

17 Tacú le forbairt gléasraí breosla eitlíochta inbhuanaithe i gcodanna den Ríocht Aontaithe atá ag brath go háirithe ar an eitlíocht le haghaidh nascacht intíre;

18 Nascacht le calafoirt mhara a fheabhsú ar fud na Ríochta Aontaithe trí naisc lasta iarnróid a fheabhsú agus acmhainneacht na saorports a uasmhéadú trí infheistíocht a dhéanamh i nascacht fheabhsaithe chuig na moil eacnamaíocha sin agus uathu; agus

19 Ardchaighdeáin chomhshaoil a choinneáil ar UKNET amhail pointí luchtaithe d'fheithiclí leictreacha a sholáthar, an timpeallacht nádúrtha a chosaint agus comhtháthú le scéimeanna taistil gníomhacha áitiúla agus roghanna iompair áitiúla inbhuanaithe.

1

Cuid 1

Nascacht an Aontais

Ról an Iompair

Cuireann iompar nascacht ar fáil. Ligeann sé d'earraí agus do dhaoine taisteal ó phointe amháin go pointe eile agus uasmhéadaíonn sé an acmhainneacht fáis, post, tithíochta agus comhtháthaithe shóisialta. Cé go bhfuiltear ag súil leis san Athbhreithniú go bhfillfidh an t-éileamh ar thaisteal ar leibhéal réamh-phaindéime den chuid is mó, aithníonn sé freisin ról na teicneolaíochta maidir leis an ngá atá le taisteal a laghdú agus treochtaí cianoibrithe a leathnú, rud a d'fhéadfadh cur leis an tionchar ar éileamh iompair phoiblí.

Ní bhainfidh iompar níos fearr amháin torthaí straitéiseacha dearfacha amach, ach éascóidh sé iad. Beidh éifeacht nascachta feabhsaithe ar na torthaí seo níos suntasaí fós nuair a bhreithneofar é mar chuid de straitéis náisiúnta chuimsitheach agus nuair a dhéantar infheistíocht chuí sna háiteanna cearta. Ní mór é sin a chomhlánú freisin le hinfeistíochtaí sa teicneolaíocht chun nascacht dhigiteach a fheabhsú.

Fás agus Téarnamh Eacnamaíoch

Tá sé leagtha amach ag Rialtas na Ríochta Aontaithe go bhfuil sé ar intinn aige tógáil níos fearr ó phaindéim COVID-19. Leagadh amach an uaimhian seo i mí an Mhárta 2021 in *Build Back Better: Ár bplean fáis*³. Is iad na trí phríomhcholún fáis a d'aithin Rialtas an RA ná bonneagar, scileanna agus nuálaíocht, agus tá siad go léir ag brath ar iompar chun a lánacmhainneacht a bhaint amach.

Táthar ag súil go bhfásfaidh daonra na Ríochta Aontaithe go dtí níos mó ná 72 milliún faoi 2041⁴. Tá gréasán iompair éifeachtach a bhfuil acmhainn leordhóthanach aige rithábhachtach chun a chinntiú gur féidir le daoine, seirbhísí agus earraí bogadh ar fud na tíre. Tá pleanáil chomhoibríoch fhadtéarmach riachtanach chun a áirithiú go mbeidh infheistíocht bonneagair ag teacht leis an éileamh a bheidh ann amach anseo agus chun a áirithiú go mbeidh an cur chuige maidir le téarnamh ó COVID-19 ar fud náisiúin na Ríochta Aontaithe comhlántach.

Is é an toradh a bhíonn ar réigiúin a thabhairt níos gaire dá chéile ná tairbhí eacnamaíocha ó chostais laghdaithe agus ó amanna turais chomh maith le rochtain níos fearr ar shaothar oilte agus ar dheiseanna eile. Admhaíonn Rialtas an RA na sochair seo agus is féidir le hinfeistíocht i mbonneagar iompair toradh a sholáthar i bhfad níos mó ná costas iomlán na forbartha agus na tógála.

An t-éileamh ar iompar a mhéadú

Méadú ar an turas bliantúil iarnróid⁵

Ó
930m

(1999/2000)

go **1.7bn**
(2019/2020)

Méadú ar mhíle feithiclí bóthair tiomáinte⁶

Ó
290bn

(2000)

go **356bn**
(2019)

Méadú ar phaisinéirí críochfoirt ag aerfoirt na Ríochta Aontaithe^{7,8}

Ó
151m

(1999)

go **297m**
(2019)

Méadú tuartha ar mhéideanna tráchta ar bhóithre suas le

51%

faoi 2050 i gcomparáid le méideanna 2015⁹

Méadú réamhaisnéise ar thrácht aerphaisinéirí na RA de thart ar

63%

faoi 2050 i gcomparáid le méideanna 2016¹⁰

Ag Leibhéalú Suas

Tá neamhionannais shuntasacha eacnamaíocha ann ar fud na Ríochta Aontaithe. D'aithin taighde a rinne an Institiúid um Staidéar Fioscach an Ríocht Aontaithe mar cheann de na tíortha is éagothrom sa domhan forbartha agus aithníonn sé cuid de na pobail is dúshlánaí ó thaobh na heacnamaíochta de mar bhailte agus cathracha móra lasmuigh de Londain agus Oirdheisceart Shasana¹¹. Tá neamhionannais mhóra laistigh de cheantair uirbeacha freisin.

I gcásanna áirithe, is féidir leis an rathúnas thar theorainneacha náisiúin na Ríochta Aontaithe athrú go suntasach agus go mór. Mar shampla, ba é £35,189 an breisluach comhlán in aghaidh an duine i Cheshire in 2019, agus díreach trasna na teorann i Wrexham agus Flintshire bhí sé £27,593¹².

In 2019, i Cheshire ba é an Breisluach Comhlán in

£35,189

Díreach trasna na teorann...

In 2019, i Wrexham agus Flintshire GVA in aghaidh an duine,

£27,593

D'fhreagair Rialtas an RA don dúshlán seo agus leag sé amach go bhfuil sé ar intinn aige áiteanna tearcfheidhmíochta a chothromú trí chlár infheistíochta fadtéarmach. Creideann Rialtas an RA gur féidir le hidirghabhálacha spriocdhírthe tionchar díreach a imirt ar fheidhmíocht eacnamaíoch áitiúil. Bhí leibhéalú suas ina phríomh-bhreithniú ar an Athbhreithniú a chuaigh i dteagmháil le Comhairleoir Leibhéalta suas an Phríomh-Aire chun taighde agus léargais a roinnt.

Athrú Aeráide

Is é an t-athrú aeráide an dúshlán fadtéarmach is suntasaí atá roimh an domhan sa lá atá inniu ann agus tá éigeandálaí aeráide fógartha ag go leor tíortha. I mí an Mheithimh 2019, ba í an Ríocht Aontaithe an chéad náisiún mór a rith dlí glan nialasach chun deireadh a chur lena rannchuidiú leis an athrú aeráide faoi 2050¹³. Ba é Seanad na Breataine Bige an chéad Pharlaimint ar domhan a d'fhógair éigeandáil den sórt sin in 2019¹⁴ agus rinne Rialtas na hAlban amhlaidh sa bhliain chéanna¹⁵. Rith Tionól Thuaisceart Éireann dearbhú aeráide den chineál céanna in 2020¹⁶.

Is í an earnáil iompair an t-astaír is mó de gháis cheaptha teasa sa Ríocht Aontaithe agus tá sí freagrach as thart ar 27% de na hastaíochtaí go léir¹⁷. Chun a spriocanna maidir le hastaíochtaí a laghdú a bhaint amach, ní mór don Ríocht Aontaithe oibriú chun gluaiseacht daoine agus earraí a dhícharbónú. Ní féidir é sin a bhaint amach ach amháin trí athrú iompraíochta, athrú módach agus forbairt agus cur chun feidhme teicneolaíochtaí agus breoslaí nua astaíochtaí ísle.

D'fhoilsigh Rialtas na Ríochta Aontaithe Plean Cuimsitheach *Dícharbónaithe Iompair*¹⁸ le déanaí ina leagtar amach an cur chuige maidir le hastaíochtaí a laghdú agus na buntáistí eacnamaíochta agus sóisialta a bhaineann le hiompar a chosaint chomh maith leis an rogha atá ar fáil do thaistealaithe. Tá an tAthbhreithniú tar éis é féin a ailíniú le haidhmeanna agus cuspóirí an phlean seo.

An Tábhacht Phearsanta a bhaineann le Nascacht an Aontais

**Tá an t-iompar lárnach i saol laethúil na ndaoine a
ina gcónaí i náisiúin uile na Ríochta Aontaithe.**

Chun tuiscint níos fearr a fháil air seo, d'oibrigh an tAthbhreithniú le Ipsos MORI chun tabhairt faoi shuirbhé ar fud na Ríochta Aontaithe, agallaimh duine le duine agus grúpaí fócais chun tuiscint níos fearr a fháil ar an bhfáth a dtaistealaíonn daoine idir Sasana, Albain, an Bhreatain Bheag agus Tuaisceart na Éireann, na dúshlán atá rompu faoi láthair agus a dtosaíochtaí chun feabhais.

Léiríonn torthaí na hoibre seo gur mian le daoine taisteal chuig áiteanna éagsúla sa Ríocht Aontaithe, agus go bhfeiceann daoine go bhfuil naisc iompair ríthábhachtach chun ligean dóibh teagmháil a dhéanamh le cairde agus le teaghlaigh, taitneamh a bhaint as gníomhaíochtaí fóillíochta agus as obair.

Dúirt tromlach suntasach daoine go mbeadh suim acu taisteal go codanna eile den Ríocht Aontaithe, go háirithe go Sasana. In 2019, thaistil níos mó daoine in Albain, sa Bhreatain Bheag agus i dTuaisceart na Éireann go Sasana ná thar lear. Chuir níos mó daoine in iúl go raibh spéis acu é sin a dhéanamh nuair a bhaintear srianta COVID-19 ná mar a thaistil na bealaí céanna in 2019.

Braitheann daoine go bhfuil sé tábhachtach naisc iompair a fheabhsú ar fud na Ríochta Aontaithe, agus dúirt beagnach ochtar as gach deichniúr in Albain, sa Bhreatain Bheag agus i dTuaisceart na Éireann go raibh sé tábhachtach naisc iompair le Sasana a fheabhsú.

Cheap beirt as gach triúr go mbeadh tionchar dearfach ag naisc iompair fheabhsaithe ar chumas daoine rochtain a fháil ar dheiseanna fostaíochta, agus cheap seachtar as gach deichniúr go mbeadh sé níos éasca do dhaoine cónaí in áiteanna eile sa Ríocht Aontaithe agus rochtain ar phríomh-mhoil iompair a fheabhsú. Cheap formhór na ndaoine freisin go bhfeabhsófaí rochtain ar sheirbhísí poiblí agus ar dheiseanna siamsaíochta trí naisc iompair níos fearr.

Nuair a fiafraíodh díobh faoi na modhanna iompair agus na cineálacha bonneagair iompair ba cheart tús áite a thabhairt dóibh chun nascacht, iarnród agus bóithre na Ríochta Aontaithe a fheabhsú, tháinig siad chun cinn i Sasana, in Albain agus sa Bhreatain Bheag. Ba iad feabhsuithe ar aerthaisteal agus aerfoirt an phríomhthosaíocht do dhaoine i dTuaisceart na Éireann.

In ainneoin na mbuntáistí a mheastar a bheith ann ó naisc iompair fheabhsaithe, tá imní ar líon suntasach den phobal faoin gcomhshaol. Cheap thart ar an tríú cuid de dhaoine gur rud diúltach a bheadh in infheistíocht mhéadaithe san iompar ó thaobh an chomhshaoil de agus bhraith líon comhchosúil go diúltach freisin faoi mhéadú féideartha a d'fhéadfadh a bheith ann ar astaíochtaí carbóin agus cheap an ceathrú cuid nach mbeadh aon difríocht ann.

Ar an iomlán, tá tacaíocht ann do naisc iompair níos fearr idir náisiúin na Ríochta Aontaithe. Is tosaíochtaí don phobal iad feabhsuithe ar sheirbhísí agus stáisiúin bóithre agus iarnróid, a léiríonn ról na modhanna seo in iompar taistil reatha. Breathnaítear freisin ar aerthaisteal ó Thuaisceart na Éireann a fheabhsú mar phríomhthosaíocht.

Is féidir tuilleadh sonraí a fháil sa tuarascáil taighde shóisialta iomlán ó Ipsos MsORI a foilsíodh in éineacht leis an tuarascáil seo.

45%

de daoine sa Ríocht Aontaithe
thaisil siad go dtí
Náisiún eile na
Ríochta uair amháin
ar a laghad in 2019.

22%

thaisil siad go dtí
Albain*

10%

thaisil siad go
Tuaisceart
Na hÉireann*

27%

thaisil siad go dtí
An Bhreatain Bheag*

64%

thaisil siad go dtí Sasana*

57%

thaisil siad thar lear*

*Uair amháin ar a
laghad in 2019

7 as 10

bhí daoine in Albain a thaistil chuig náisiúin eile sa Ríocht Aontaithe uair sa mhí nó níos mó in 2019 níos fabhraí don Aontas ná iad siúd a rinne amhlaidh níos lú go rialta (5 as 10).

8 as 10

bhí daoine a thaistil chuig náisiúin eile sa Ríocht Aontaithe uair sa mhí nó níos mó in 2019 níos fabhraí don Aontas ná iad siúd a rinne amhlaidh uair amháin (7 as 10).

Céatadán na gcónaitheoirí sa Ríocht Aontaithe atá ina gcónaí lasmuigh de náisiúin a dúirt go mbeadh suim acu taisteal ann, mura mbeadh aon srianta a bhaineann le COVID ann:

Sasana

73%

Albain

67%

An Bhreatain Bheag

63%

Tuaisceart na Éireann

40%

 79%

dúirt 79% go raibh sé tábhachtach naisc le Sasana a fheabhsú, lena n áirítear 40% a dúirt go raibh sé seo an tábhachtach. Bhí macalla 69% ar an meon seo d Albain, 67% don Bhreatain Bheag agus 62% do Thuaisceart na Éireann.

51%

Dúirt 51% don pobal na Ríochta Aontaithe gur cheart an tosaíocht is airde a thabhairt do sheirbhísí agus stáisiúin iarnróid maidir le feabhsuithe. Ina dhiaidh sin bhí mótarbhealaí agus mórbhóithre A (36%), agus bóithre áitiúla (30%).

60%

Smaoineamh 60% go ndéanfadh feabhas ar naisc iompair idir náisiúin na Ríochta Aontaithe difríocht dhearfach dá náisiúin féin.

Tionchar an Chinedhíothaithe

Tugann cineachadh na luamhain bheartais do cheantair, do réigiúin agus do náisiúin áitiúla a theastaíonn uathu chun fás eacnamaíoch a éascú, rochtain níos fearr ar phoist agus ar sheirbhísí a sholáthar, agus tacú le forbairt tithíochta agus áiseanna nua.

Go ginearálta, bhí an cineachadh go maith don iompar, rud a ligeann d'údaráis iompair freastal ar dhaonraí atá ag fás, naisc áitiúla a fhorbairt agus seirbhísí éifeachtacha iarnróid agus bus a éascú. Mar thoradh air sin, áfach, ní raibh scéimeanna straitéiseacha iompair trasteorann chomh tosaíochta céanna leis na scéimeanna sin atá go hiomlán laistigh d'aon náisiún amháin.

Ciallaíonn cineál na scéimeanna iompair trasteorann go bhféadfadh costais agus sochair a bheith laistigh de dhá cheann nó níos mó de náisiúin na Ríochta Aontaithe. Fágann sé sin go bhfuil sé níos deacra abhcóideacht a dhéanamh sna scéimeanna seo agus infheistíocht a dhéanamh iontu, rud a chuireann cosc ar dhul chun cinn uaireanta.

Mar thoradh air seo, chomh maith le raon comhlachtaí iompair náisiúnta a bheith ann, ar nós National Highways (Highways England roimhe seo), Transport Scotland agus Transport for Wales—a bhfuil gach ceann acu ag díriú ar naisc iompair laistigh dá náisiún féin- tá níos lú béime ar nascacht idir náisiúin na Ríochta Aontaithe agus planáil straitéiseach teoranta uile-RA do chóras iompair atá riachtanach chun tacú le hoibriú mhargadh aonair na Ríochta Aontaithe.

Tá sé tábhachtach nascacht na réigiún trasteorann agus na dturas straitéiseach ó thaobh na Ríochta Aontaithe de a mheas chun a áirithiú nach gcuireann teorainneacha riaracháin teorainn leis an infheistíocht agus leis an bhfás eacnamaíoch. Cuidíonn iompar ar an mbealach níos straitéise seo le tacú le cás láidir d'infheistíocht iompair mar atá leagtha amach san athbhreithniú a rinneadh le déanaí ar Leabhar Glas HM Treasury¹⁹.

Comhroinnt Sonraí

Tá sonraí ardchaighdeáin ar fud na modhanna iompair go léir agus ar fud na Ríochta Aontaithe ríthábhachtach chun acmhainn a bhainistiú, chun dul i ngleic le plódú tráchta agus chun bonn fianaise a bhunú le haghaidh cinnteoireacht éifeachtach beartais. Mar sin féin, baineann an chuid is mó de na sonraí atá ar fáil faoi láthair do Rialtas na Ríochta Aontaithe le turais agus gluaiseachtaí laistigh de Shasana. Bailíonn riaracháin chineachta agus oibreoirí iompair méid suntasach sonraí ar a n-oibríochtaí ach is dúshlán é rochtain a fháil ar na sonraí seo do cheapadh beartais phoiblí ar fud na RA.

D'aithin an tAthbhreithniú an gá atá le comhroinnt sonraí ar fud na Ríochta Aontaithe chun tacú le planáil agus oibríochtaí iompair feabhsaithe.

Cuid 2

UKNET –

Líonra Straitéiseach
Iompair don Ríocht
Aontaithe ina
hiomláine

An cás le haghaidh UKNET – Líonra Straitéiseach Iompair don Ríocht Aontaithe ina hiomláine

Tar éis an tábhacht a bhaineann le naisc mhaithe thar theorainneacha inmheánacha agus na dúshláin a chuireann cosc faoi láthair ar fhís straitéiseach nó straitéis infheistíochta uile-RA a aithint, molann an tAthbhreithniú go bhforbródh Rialtas na Ríochta Aontaithe UKNET – líonra iompair straitéiseach don iomlán An Ríocht Aontaithe a nascfadh náisiúin uile na Ríochta Aontaithe, le maoiniú agus comhordú cuí leis na riaracháin chineachta chun é a sheachadadh.

Tá cur chuige éagsúil glactha ag tíortha eile ar fud an domhain maidir le pleanáil bonneagair iompair le meascán de phleanáil agus seachadadh náisiúnta agus réigiúnach.

Shainaithin an tAontas Eorpach an gá céanna le naisc mhaithe agus an gá atá le bonneagar iompair trasteorann a fhorbairt agus d'fhorbair sé an Gréasán Tras-Eorpach – Iompar (TEN-T) mar fhreagairt air sin. Go dtí le déanaí bhí príomhghnéithe de bhonneagar iompair na Ríochta Aontaithe san áireamh in TEN-T, cé gur roghnaíodh iad siúd a aithníodh d'fhonn nascacht uile-Eorpach a bhaint amach agus níor ghá go dtacódh siad le riachtanais na Ríochta Aontaithe ar an mbealach is fearr. Le blianta fada, chuir an Ríocht Aontaithe i bhfad níos mó le TEN-T ó thaobh airgeadais de ná mar a fuair sí ar ais le haghaidh forbairt bonneagair. Chuir imeacht na Ríochta Aontaithe as an Aontas Eorpach an deis ar fáil chun rud éigin a fhorbairt a

chuireann le coincheap TEN-T, ach a fhreastalaíonn níos fearr ar riachtanais na Ríochta Aontaithe agus a sholáthraíonn luach níos fearr ar airgead.

Sampla eile de chur chuige éifeachtach agus comhtháite maidir le pleanáil iompair is ea Údarás Idirthurais Chónaidhme na Stát Aontaithe a bhainistíonn measúnú ar thionscadail idirthurais a mhaoineítear go cónaidhme mar chuid de chlár náisiúnta scéimeanna a fhaigheann tacaíocht áitiúil.

Chuirfeadh UKNET líonra ar fáil ina ndéanfaí infheistíocht iompair ar bhonn uile-RA chun tacú le fás eacnamaíoch, poist, tithíocht agus comhtháthú sóisialta, ar fud náisiúin na Ríochta Aontaithe, ar mhaithe leis an tír ar fad.

Cheadódh sé breithmheasanna iompair do scéimeanna ar an ngréasán a dhéanamh ar bhonn uile-Ra agus cuntas iomlán á thabhairt ar na costais

agus na sochair go léir. Chuirfeadh sé sin teorainn leis an mbaol go ndéanfaí scéimeanna trasteorann a dhíshealbhú.

Chuirfeadh forbairt líonra den sórt sin cinnteacht bhreise ar fáil do ghnólachtaí agus don earnáil phríobháideach, rud a chuirfeadh ar a gcumas infheistíochtaí comhlántacha a phleanáil i réigiúin ar leith agus infheistíocht a dhéanamh sa slabhra soláthair ar fud na tíre.

Tromlach suntasach na bpáirtithe leasmhara le 94% de na freagróirí ar cheist shonrach UKNET sa ghlaó ar fhianaise—lena n-áirítear 100% de na freagróirí ó Albain, ón mBreatain Bheag agus ó Thuaisceart Éireann—a bheith i bhfabhar a forbartha. Fuair sé tacaíocht láidir freisin le linn comhráite aonair agus cruinnithe comhchéime le grúpaí gnó agus le páirtithe leasmhara eile.

Trí chur chuige ilmhódach conair-bhunaithe a ghlacadh maidir le planáil líonra, d'uasmhéadóidh líonra mar seo an rogha de chineálacha taistil nach bhfuil chomh dian ar charbón.

Ar na leathanaigh seo a leanas, leagtar amach san Athbhreithniú na buntáistí a bhaineann le líonra den sórt sin, forbraíonn sé raon feidhme geografach atá beartaithe agus saináithnítear feabhsuithe sonracha agus athruithe beartais a thacódh le hoibriú líonra den sórt sin. Molann sé sruth maoinithe scoite chun tacú le feabhsuithe sa líonra chun nascacht an Aontais a fheabhsú, ach ní fhéachann sé lena leagan amach conas ba cheart do líonra den sórt sin feidhmiú nó na socruithe rialachais dó. Mar sin féin, is léir go bhfuil ról straitéiseach substainteach ag Rialtas na Ríochta Aontaithe an líonra seo a shainiú agus cabhrú le hinfeistíocht a dhéanamh ann.

1 Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

UKNET a dhearadh agus a chur chun feidhme líonra iompair straitéiseach don Ríocht Aontaithe ar fad, agus geallann sé maoiniú breise a sholáthar chun an líonra a fheabhsú, go háirithe na codanna nach bhfuil ag feidhmiú go maith.

2 Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Feabhsuithe a phleanáil ar an ngréasán trí úsáid a bhaint as conairí ilmhódacha, ar cheart iad a athbhreithniú go rialta agus a mheas ar bhonn eacnamaíoch níos leithne chun tacú le cuspóirí rialtais amhail leibhéalú suas agus glan nialas.

3 Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Sonraí a bhailiú ar bhonn uile RA chun tacú le cinnteoireacht a bhaineann leis an líonra.

UKNET a shainiú – Líonra Straitéiseach Iompair don Ríocht Aontaithe ina hiomláine

Chun tacú le fás méadaithe, poist, tithíocht agus comhtháthú sóisialta, d'fhéach an tAthbhreithniú le sainmhíniú a thabhairt ar líonra iompair.

Tugtar achoimre sa rannán seo ar an bpróiseas trínar shainigh an tAthbhreithniú an líonra atá beartaithe. Is féidir tuilleadh sonraí a fháil sa tuarascáil anailíseach a ghabhann léi a foilsíodh in éineacht leis an tuarascáil seo agus atá mar bhonn fianaise ar tharraing an tAthbhreithniú air agus a chuid moltaí á bhfoirmiú aige. Is éard atá i gceist leis an anailís ná athbhreithniú ar thaisteal reatha agus amach anseo ar fud na Ríochta Aontaithe do gach modh, ag cur síos níos mine ar an réasúnaíocht atá taobh thiar d'fhorbairt UKNET agus na príomhchonairí nascachta atá sonraithe sa tuarascáil seo. Úsáideann sé an fhianaise ilmhódach seo ansin chun deiseanna feabhsúcháin sa líonra atá beartaithe a aithint sula ndéantar na hidirghabhálacha seo a bhearnú i gcoinne na seacht gcuspóir a leagtar amach níos déanaí sa tuarascáil seo chun gearrliosta d'fheabhsuithe tosaíochta a aithint.

Sonraíonn an obair freisin roinnt athruithe amach anseo ar dócha go mbeidh tionchar acu ar phatrúin taistil ar fud na Ríochta Aontaithe san fhadtéarma. Athrú amháin den sórt sin is ea an tionchar buan a bhíonn ag paindéim COVID-19, a bhfuil roinnt breithnithe déanta ag an Athbhreithniú ina leith. Cé go bhfuiltear ag súil leis san Athbhreithniú go bhfillfidh trácht ar bhóithre ar fud na Ríochta Aontaithe ar leibhéal réamh-COVID den chuid is mó, aithníonn sé freisin go bhfuil éiginnteacht ann maidir le marthanacht agus fad saoil na hobair

bhaile agus go bhféadfadh tionchar fada a bheith aige sin ar éileamh iompair phoiblí, go háirithe le linn buaic-amanna.

Cé go laghdódh obair bhaile leanúnach brú éilimh ar ghnéithe de líonra iompair na Ríochta Aontaithe, tá UKNET dírithe den chuid is mó, cé nach bhfuil sé go hiomlán, ar thaisteal idirchathrach agus idir-réigiúnach níos faide. Tá an chuid is mó de na turais chomaitéireachta laistigh de chathracha nó ag teacht ar chathracha ó bhailte satailíte. Ní gnách gurb iad seo na bealaí atá rithábhachtach do nascacht níos leithne na Ríochta Aontaithe.

I dteagmhas inar bhreithnigh an tAthbhreithniú cianrochtain níos giorra ar réigiúin chathrach (mar atá i Mersey Dee agus in Oirdheisceart na Breataine Bige), tá sé sásta nach n-athróidh an phaindéim an bunghá le nascacht iompair a fheabhsú bunaithe ar fhás fadtéarmach daonra. Sa chás go molann an tAthbhreithniú go ndéanfaí tuilleadh anailíse, is dócha go mbeidh an obair seo amach anseo in ann measúnú níos fearr a dhéanamh ar éileamh fadtéarmach iar-COVID.

Chun uknet atá beartaithe a shainiú, tá iarracht déanta ag an Athbhreithniú gach nasc iompair a chomhlíonann ceann amháin nó níos mó de na ceithre chritéar seo a leanas a shainiú. Cuireadh iad seo le chéile ansin chun a bheith mar bhonn leis an UKNET atá beartaithe.

Naisc Dhíreacha Idir Cathracha Móra agus Réigiúin Eacnamaíocha

Spreagann cathracha agus réigiúin eacnamaíocha geilleagar na Ríochta Aontaithe agus tá sé rithábhachtach go mbeidh siad nasctha lena chéile trí bhóithre, iarnród, muirí (nuair is cuí) agus, i gcás nach bhfuil aon rogha oiriúnach bóthair nó iarnróid ann, naisc aeir. I gcás nach féidir gach cathair agus réigiún eacnamaíoch a nascadh go díreach leis an líonra straitéiseach, ba cheart rochtain a bheith acu trí líonra áitiúil.

Tá cathracha móra sainithe ag an tAthbheithniú mar chathracha a bhfuil daonra níos mó ná 500,000 acu nó arb iad príomhchathracha náisiúin na Ríochta Aontaithe iad.

Tá taighde fairsing déanta ag ionad na gCathracha agus tá roinnt cathracha níos lú sa Ríocht Aontaithe aitheanta aige, lena n-áirítear Norwich, Peterborough, Cambridge, Milton Keynes, Oxford agus Swindon²⁰. Bíonn tionchar díreireach acu sin ar fheidhmíocht eacnamaíoch fhoriomlán na Ríochta Aontaithe. Cé nach bhfuil aon nasc díreach ann a théann isteach sna cathracha seo go léir faoi láthair, tá obair ar naisc eatarthu ag leanúint ar aghaidh, lena n-áirítear East West Rail idir Oxford agus Cambridge.

Naisc le Mórphoirt agus Aerfoirt

Mar náisiún oileánda, tá an Ríocht Aontaithe ag brath go háirithe ar thaisteal aeir agus farraige, mar sin tá ról rithábhachtach ag aerfoirt agus calafoirt mhara i gcóras iompair na Ríochta Aontaithe. Tá siad rithábhachtach don gheilleagar intíre agus don trádáil idirnáisiúnta. Chomh maith leis sin, tá roinnt ceantar, ar nós Thuaisceart na Éireann agus oileáin na hAlban, níos scoite amach ón gcuid eile den Ríocht Aontaithe ó thaobh na tíreolaíochta de agus tá siad ag brath go háirithe ar thaisteal aeir agus farraige.

D'aithin an tAthbheithniú aerfoirt straitéiseacha mar aerfoirt a bhfuil líon iomlán bliantúil paisinéirí de níos mó ná cúig mhiliún nó líon paisinéirí intíre de níos mó ná 500,000 paisinéirí acu, méideanna lasta bliantúla de níos mó ná 18,000 tonna nó a

fhreastalaíonn ar phríomhchathracha náisiúin na Ríochta Aontaithe.

Tá gníomhaíocht ag calafoirt mhara dírithe ar líon beag suíomhanna tábhachtacha agus níl ach deich gcalafort freagrach as thart ar 70% de na gluaiseachtaí lasta muirí go léir sa Ríocht Aontaithe²¹ agus 78% de na gluaiseachtaí idirnáisiúnta paisinéirí mara²². Shainigh an tAthbheithniú calafoirt straitéiseacha mar na calafoirt sin a fhreastalaíonn ar phríomhbhealaí paisinéirí intíre agus idirnáisiúnta, iad siúd a bhfuil gluaiseachtaí lasta bliantúla de níos mó ná 15 milliún tona acu nó iad siúd atá ainmnithe le stádas saorphoirt.

Aerfoirt UKNET:

• Béal Feirste	• Heathrow
• Birmingham	• Idirnáisiúnta
• Bristol	• Inbhir Nis
• Caerdydd	• Lár Tíre Thoir
• Cathair Bhéal Feirste	• Learpholl (John Lennon)
• Cathair Londan Luton	• Manchain
• Doncaster	• Newcastle
• Dún Éideann	• Obar Dheathain
• Gatwick	• Sheffield
• Glaschú	• Southampton
	• Stansted

UKNET Calafóirt:

• An Larne	• Holyhead
• Béal Feirste	• Learpholl
• Cairnryan	• Londain
• Dover	• Milford Haven
• Felixstowe	• Plymouth
• Forth (Dún Éideann)	• Portsmouth
• Grimsby and Immingham	• Southampton
	• Tees and Hartlepool

Limistéir Eacnamaíocha Trasteorann Scoite

Tá limistéir eacnamaíocha trasteorann an-chomhtháite laistigh den Ríocht Aontaithe agus tá riachtanais iompair ar leith acu. Tá sé tábhachtach na réigiúin sin a aithint chun a chinntiú nach gcruthóidh teorainneacha riaracháin laistigh den Ríocht Aontaithe teorainneacha ar nascacht a mbíonn torthaí eacnamaíocha agus cáilíochta saoil níos boichte mar thoradh orthu.

Tá iarracht déanta ag an Athbhreithniú limistéir eacnamaíocha trasteorann ar scála suntasach eacnamaíoch a shainaitheint, limistéir atá idirnasctha go mór thar teorainn, mar shampla le líon suntasach comaitéirí trasteorann nó sreafaí lasta réigiúnacha rialta. Sainithníodh na réigiúin seo a leanas ag an Athbhreithniú:

Tuaisceart na Breataine Bige-Iarthuaisceart Shasana

Ag am dhaonáireamh 2011, bhí 25% d'fhostaithe an réigiúin seo ag trasnú na teorann idir Sasana agus an Bhreatain Bheag le haghaidh oibre²³ agus tá tábhacht ar leith ag baint le rochtain ó Thuaisceart na Breataine Bige ar gheataí idirnáisiúnta i Sasana, ar nós aerfort Mhanchain, do dhaoine agus do ghnólaicthe. In 2019, bhog 1.9 milliún duine agus 5.3 milliún tona earraí trí chalafort Holyhead go dtí oileán na hÉireann agus uaidh^{24,25}.

Ceantar Na Breataine Bige Theas–Mórcheantar Bristol

Tá daonra réasúnta mór ar an dá thaobh den teorainn agus idirghníomhaíocht shuntasach trasteorann i dtéarmaí daoine agus gluaiseacht lasta. I mbuaic na maidine in Oirdheisceart na Breataine Bige, tá líon na dturas trasteorann 70% níos airde ná líon na dturas chuig réigiúin eile sa Bhreatain Bheag²⁶.

Moil Lastais

Tá slabhraí soláthair éifeachtúla ríthábhachtach chun fás eacnamaíoch a sheachadadh agus infheistíocht a mhealladh chuig an Ríocht Aontaithe. Tá nascacht lasta mar chuid riachtanach d'oibriú rathúil na nascachta sin. Chun tacú le gluaiseacht earraí, ní mór moil lasta bóthair agus iarnróid a chur san áireamh sa líonra atá beartaithe.

Tá dlús an-ard sna hionaid dáileacháin náisiúnta ar a dtugtar an 'Triantán Órga' i Lár Tíre. Lonnaithe idir Nottingham, Bedford agus Birmingham is é príomhmhol dáileacháin na Ríochta Aontaithe é mar gheall ar a shuíomh réasúnta lárnach.

Is é an Tollán Mhuir nlochta nasc lasta ríthábhachtach eile le beagnach 1.6 milliún feithiclí lasta ag baint úsáide as an nasc seo a thrasnú idir an Ríocht Aontaithe agus an Fhrainc i 2019²⁷.

Naisc Riachtanacha le Líonraí Réigiúnacha agus le Poblacht na hÉireann

Chun a chinntiú gur féidir le UKNET a chuspóirí a bhaint amach, ní mór do cheantair níos iargúlta sa tír a bheith in ann rochtain a fháil ar naisc straitéiseacha chun cur ar chumas daoine agus earraí gluaiseacht faoi shaoirse chuig réigiúin eile. Tá na naisc sin tábhachtach chun tacú le leibhéalú, comhtháthú sóisialta a fheabhsú agus forbairt eacnamaíoch a éascú, go háirithe turasóireacht atá lárnach do rath eacnamaíoch roinnt de na réigiúin sin.

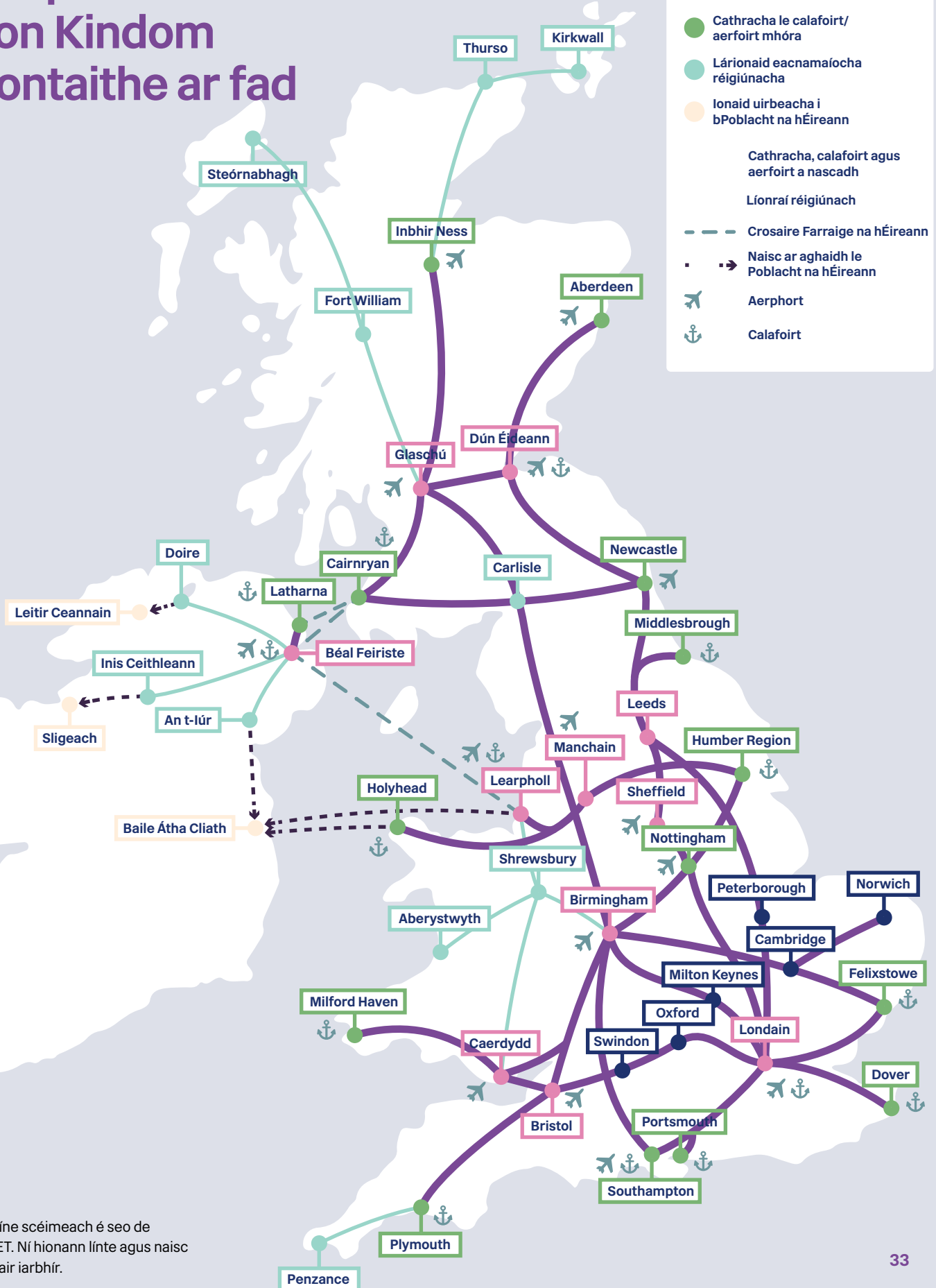
D'aithin an tAthbhreithniú go bhfuil na réigiúin seo a leanas ag brath go háirithe ar thurasóireacht agus go bhfuil siad i bhfad i gcéin ó naisc iompair straitéiseacha atá ann cheana:

- Devon agus Corn na Breataine
- Lár agus Iarthar na Breataine Bige
- Gàidhealtachd is Eileanan na h-Alba
- Inis Ceithleann agus Doire

Sainaithníodh iad seo ar léarscáil an líonra atá beartaithe chun a dtábhacht maidir le nascacht réigiúnach a léiriú agus chun tacú le taisteal tríd an líonra straitéiseach.

Téann go leor turais intíre idir an Bhreatain Mhór agus Tuaisceart na Éireann trí chalafoirt agus aerfoirt i bPoblacht na hÉireann agus tá naisc eacnamaíocha áitiúla trasna na teorann idir Tuaisceart na Éireann agus Poblacht na hÉireann. Measann Roinn Geilleagair Thuaisceart na Éireann go Taistealaíonn 20% de na HGVanna idir an Bhreatain agus Tuaisceart na Éireann tríd an bPoblacht²⁸. Ós rud é nach bhfuil naisc trí Phoblacht na hÉireann go hiomlán laistigh den Ríocht Aontaithe, níl siad san áireamh mar chuid den líonra atá beartaithe ach tá ionadaíocht acu ar léarscáil UKNET mar aitheantas ar a dtábhacht straitéiseach do nascacht na RA.

UKNET- Líonra Iompair Straitéiseach don Kindom Aontaithe ar fad

Is imlíne scéimeach é seo de UKNET. Ní hionann línte agus naisc iompair iarbhír.

Príomhchonairí an Ghréasáin Iompair

Tar éis an UKNET atá beartaithe a mholadh, d'aithin an tAthbhreithniú na príomhchonairí iompair a chreideann sé ba chóir a bheith ann. Mar a leagadh amach níos luaithe, nascann na conairí ilmhódacha seo príomhphointí straitéiseacha agus forbraíodh iad trí úsáid a bhaint as measúnú ar shonraí iompair agus daonra bonnlíne, ionchur ó gheallsealbhóirí agus freagraí ar an nglao ar fhianaise.

Bhain an tAthbhreithniú úsáid as na conairí ilmhódacha seo chun measúnú a dhéanamh ar na feabhsuithe bonneagair is fearr chun nascacht a fheabhsú agus chun poist, fás, tithíocht agus comhtháthú sóisialta a sholáthar. Aithníodh na feabhsuithe bonneagair molta seo ar dtús ag baint úsáide as an nglao ar aighneachtaí fianaise. Neartaíodh é seo le tuilleadh anailíse agus fianaise ó thuarascálacha foilsithe, ó ghníomhaireachtaí iompair agus ó fhaisnéis eile atá ar fáil go poiblí a thacaigh le hanailís ilchritéir bunaithe ar na cuspóirí seo a leanas:

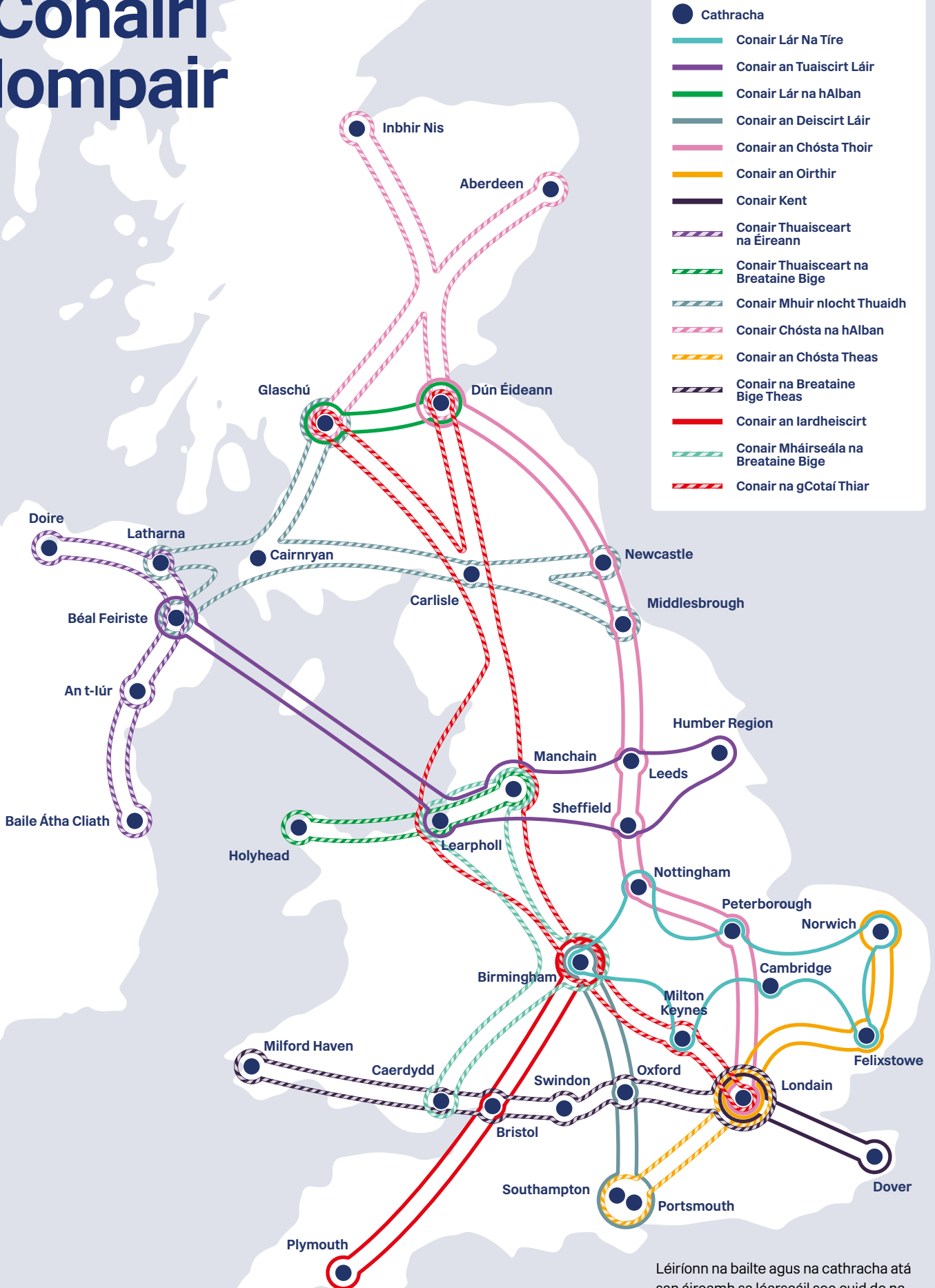
- Feabhas a chur ar an soláthar iompair ar fud an Aontais.
- Tacú le fás eacnamaíoch agus téarnamh ar fud na Ríochta Aontaithe ar fad.
- Cabhrú le dul i ngleic le neamhionannais eacnamaíocha agus shóisialta ar fud na Ríochta Aontaithe ar fad.
- Tacú le caighdeán na beatha ar fud na Ríochta Aontaithe ar fad.
- Tacú le tiomantas na Ríochta Aontaithe a bheith glan nialas faoi 2050.
- Bain leas as nuálaíocht theicneolaíoch.
- A bheith comhsheasmhach le straitéis fhioscach Rialtas na Ríochta Aontaithe.

I gcomhréir leis na téarmaí tagartha, leagtar amach sa tuarascáil seo mionsonraí na gconairí UKNET sin is ábhartha do nascacht an Aontais agus a bhfuil moltaí déanta ag an athbhreithniú maidir le feabhsuithe bonneagair ina leith.

Mar sin féin, agus líonra iompair straitéiseach á mholadh a bhaineann le gach ceann de cheithre choirnéal na Ríochta Aontaithe, agus ag aithint go bhfuil taisteal laistigh den náisiún riachtanach do shaol laethúil na ndaoine agus do rath gnólachtaí, d'aithin an tAthbhreithniú príomhchonairí nach gcuimsíonn teorainneacha inmheánacha na Ríochta Aontaithe. Tá siad seo sonraithe freisin i léarscáil na conaire agus pléitear iad ar bhealach níos mionsonraithe sa tuarascáil anailíseach a ghabhann leis an Athbhreithniú seo. Feidhmíonn gach ceann de na conairí seo feidhm rithábhachtach freisin chun daoine a nascadh le príomhionaid chathrach chun rochtain a fháil ar phoist, ar sheirbhísí nó ar mhoil iompair. Ceanglaíonn siad gnólachtaí leis an ngréasán lasta (amhail calafoirt agus aerfoirt) agus le margaí réigiúnacha tomhaltóirí agus saothair.

Leagtar béim san Athbhreithniú freisin nár cheart conairí iompair sainaitheanta a fheiceáil ina n-aonar agus gur cheart a mheas go bhfuil siad mar chuid de líonra idirnasctha ar fud na tíre a bhfuil forluí agus idirspiléachas suntasach ag baint leis. Thairis sin, ní bhaineann na moltaí go léir a shainaithnítear sa tuarascáil seo go sonrath le scéimeanna trasteorann. Chun tacú is fearr le nascacht iompair uile-RA, aithníodh scéimeanna atá suite go hiomlán laistigh de náisiún amháin den Ríocht Aontaithe, ach a mbeidh sochair mar thoradh orthu i náisiúin eile na Ríochta Aontaithe. Is fiú a thabhairt faoi deara freisin nach féidir tairbhe iomlán na hinfheistíochta i mbonneagar a bhaint amach ach amháin trí athruithe comhlántacha oibríochtúla a chur chun feidhme.

Conairí Iompair

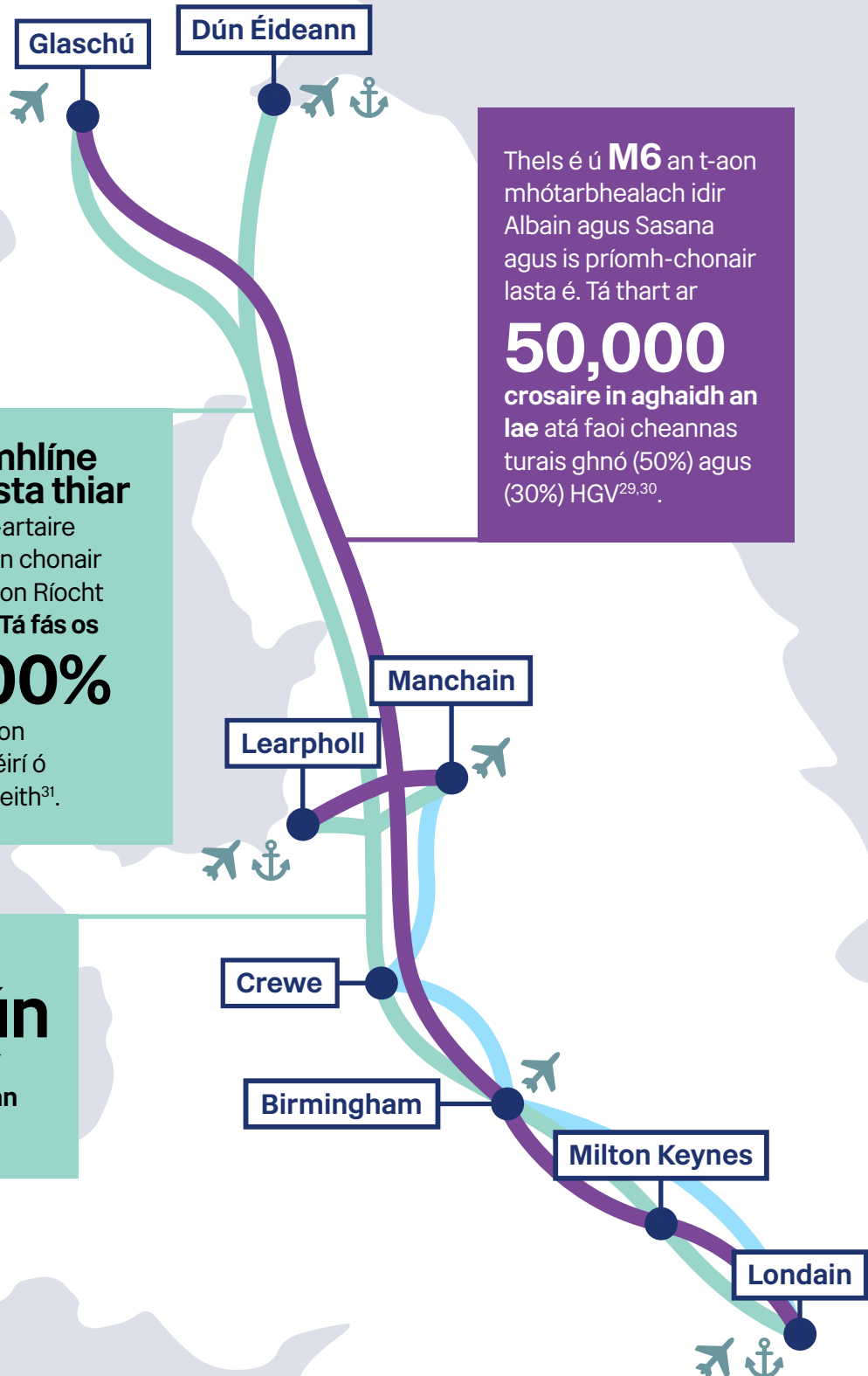

Léiríonn na bailte agus na cathracha atá san áireamh sa léarscáil seo cuid de na príomhionaid daonra i ngach conair, ach ní gach ceann acu.

Conair an Chósta Thiar

- Naisc bhóthair
- Naisc iarnróid
- HS2 (á thógáil)

Is í **príomhlíne an chósta thiar** an príomh-artaire iarnróid don chonair seo agus don Ríocht Aontaithe. Tá fás os cionn **100%** tagtha ar líon na bpaisinéirí ó 2008/09 i leith³¹.

Thels é ú **M6** an t-aon mhótarbhealach idir Albain agus Sasana agus is príomh-chonair lasta é. Tá thart ar **50,000** crosaire in aghaidh an lae atá faoi cheannas turais ghnó (50%) agus (30%) HGV^{29,30}.

In 2018-19, bhí **7.6 billiún** ciliméadar paisinéirí ar fáil ar **príomhlíne an chósta thiar**³².

Is príomhnasc iompair é conair an Chósta Thiar a nascann deisceart agus tuaisceart na Ríochta Aontaithe. Nascann sé cuid de na hionaid daonra agus eacnamaíocha is mó sa Ríocht Aontaithe lena n-áirítear Londain, Birmingham, Manchain, Learpholl, Glaschú agus Dún Éideann. Is iad príomhlíne an M1, an M6 agus an Chósta Thiar (WCML) na príomhbhealaí air. Is príomhchonair lasta é a thacaíonn le gluaiseachtaí lasta iarnróid agus HGV chuig agus ó mhórphoirt agus aerfoirt agus ó na hionaid mhóra lóistíochta i Lár Tíre agus ar aghaidh go Tuaisceart na Éireann.

Deiseanna Feabhsúcháin

Tá an WCML ar cheann de na línte iarnróid is gnóthaí san Eoraip le níos mó ná 1.5 milliún turas iarnróid trasteorann bliantúil laistigh den Ríocht Aontaithe ar siúl³³.

HS2

Laghdóidh HS2 amanna turais agus feabhsóidh sé cumas agus iontaofacht idir Londain, Lár tíre, Iarthuaisceart Shasana agus Albain. Tá sé beartaithe faoi láthair, nuair a bheidh siad ag feidhmiú go hiomlán, go rithfidh seirbhísí HS2 ó Londain go hAlbain dhá uair san uair ag roinnt ag Carlisle le haghaidh taistil ar aghaidh go Dún Éideann agus Glaschú, agus go rithfidh seirbhís HS2 amháin in aghaidh na huair ó Birmingham go hAlbain. Bidh Dún Éideann cuideachadh le dà sheirbhís gach uair bho PríomhLíne an Chósta Thoir.

Tar éis Céim 2a a oscailt, fágfaidh traenacha HS2 na línte ardluais tiomnaithe, agus cuirfear srian mór ar acmhainn, luasanna turais agus iontaofacht mar go mbainfidh siad úsáid as an WCML atá ann cheana ó thuaidh de Crewe le haghaidh turais go hAlbain agus uaidh. tá srian ar ghluaiseachtaí lasta, agus d'fhanfadh siad, mar gheall ar thraenacha paisinéirí a bheith i láthair.

An Cás le haghaidh Amanna Turais Níos Tapúla

D'aontaigh Rialtas na Ríochta Aontaithe agus Rialtas na hAlban roimhe seo roghanna a fhorbairt a d'fhéadfadh tacú le ham turais iarnróid idir Londain agus Albain trí huair an chloig. Chuirfeadh feabhsú ama turais den mhéid seo, fiú i gcomparáid le hamanna turais a bhfuiltear ag súil leo nuair a osclófar HS2, go mór le líon na ndaoine a bhíonn ag taisteal d'iarnród.

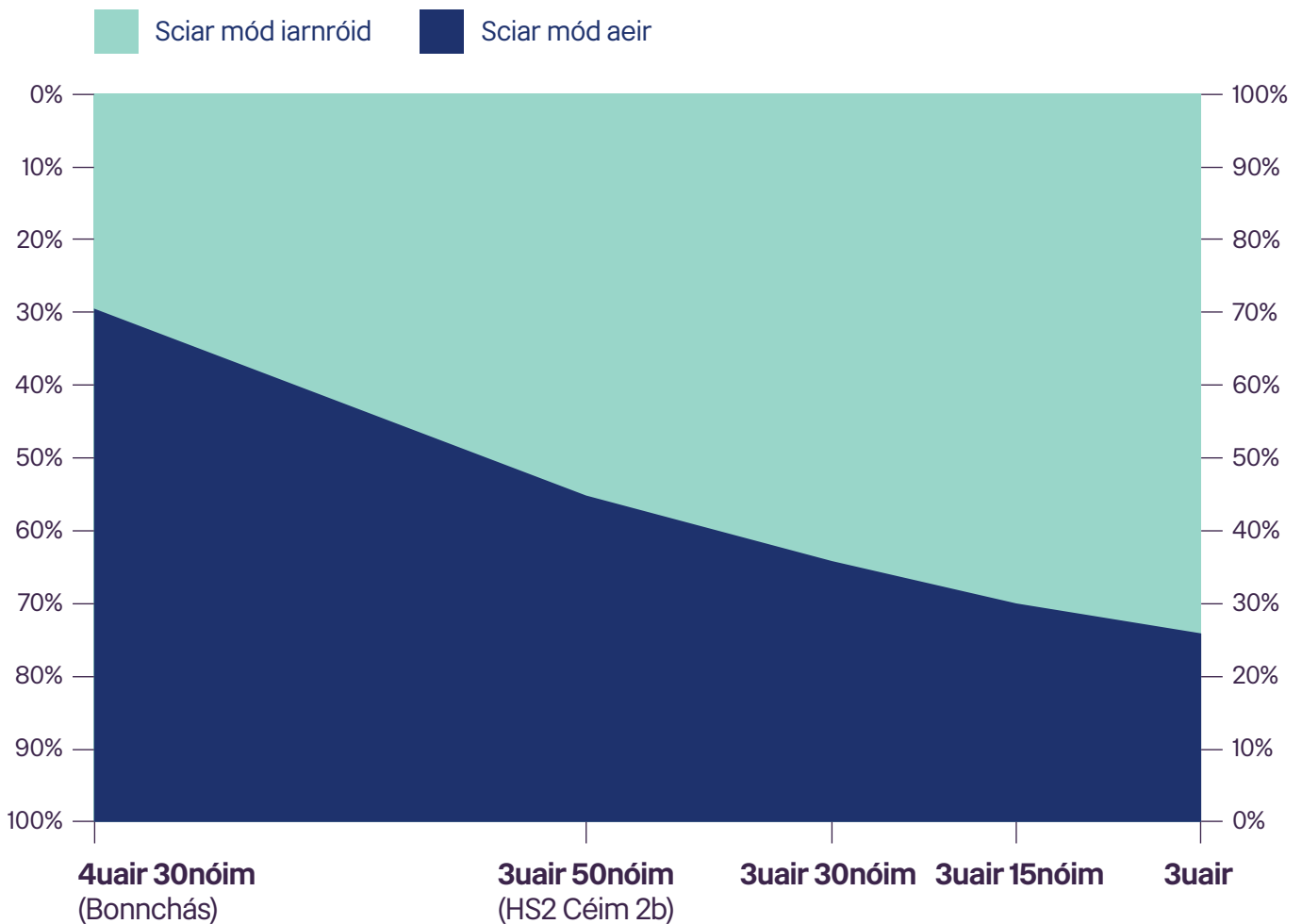
Tá comhghaol idir amanna turais agus cé mhéad duine a roghnaíonn taisteal d'iarnród thar aer. Má thógann sé an méid céanna ama chun taisteal d'iarnród nó d'aer, léiríonn an fhianaise go roghnaíonn daoine taisteal d'iarnród^{34,35}. Is iondúil go mbíonn an t-iarnród i bhfabhar nuair a bhíonn an t-am turais thart ar thrí uair an chloig idir lár na cathrach.

Léirigh obair a rinne Network Rail agus HS2 Ltd thar ceann an Athbhreithnithe an poitéinseal do thurais mhéadaithe d'iarnród má laghdaítear amanna turais. Chun críocha dearbhaithe, úsáideadh dhá mhúnla réamhaisnéise³⁶ chun coigilteas 20, 35 agus 50 nóiméad a mheas ar na hamanna turais a tuaradh do Chéim 2b HS2. Bhí na torthaí don dá mhúnla cosúil den chuid is mó agus bhí an cur chuige bunaithe ar na hathruithe ar sciar na mód a breathnaíodh idir an t-iarnród agus an eitlíocht tar éis infheistíochtaí iarnróid na Ríochta Aontaithe agus na hEorpa roimhe seo.

Tugann na meastacháin tosaigh seo le fios go bhfuil réamhfháisce de 3 uair a chloig chun líon na bpáisnéirí a mhéadú go timpeall 4 mhiliún sa bhliain agus go méadóidh sciar mód iarnróid ó léibhéal de 29% i 2019 go timpeall 75%. Tuaradh freisin go dtabharfadh amanna sa réigiún de 3 uair a chloig buntáistí agus ioncaim do dhaoine a úsáideann iompar thar shaolré na scéime.

Tá feabhsúcháin déanta in amanna turais idir Londain agus Albain a thabharfadh buntáistí dóibh siúd atá ag taistil ó Lár tíre agus ón Iarthuaisceart de Shasana go dtí agus ó Albain. Tá sé ró luath le rá an chothromaíocht cheart idir coigilteas ama agus an costais; tá gá le níos mó oibrag teastáil chun an cur chuige cuí a fháil amach

Londain–Albain Am Turais vs Sciar mód

HS2 a nascadh leis an WCML

Tá aitheantas tugtha cheana féin ag Rialtas an RA do chuid de na saincheisteanna a d'aithin an tAthbhreithniú. Táthar ag súil go gcuirfidh an 'Nasc Golborne'—an nasc atá beartaithe faoi láthair idir HS2 agus an WCML—amanna turais níos tapúla agus níos mó acmhainne ar fáil idir Sasana agus Albain agus go réiteoidh sé cuid de na srianta idir Crewe agus Preston.

Mar sin féin, ní réitíonn an 'Nasc Golborne' na saincheisteanna aitheanta go léir. Tá oiriúnacht na nasc malartach idir HS2 agus an WCML curtha san áireamh ag an Athbhreithniú. Tugann an fhianaise atá ag teacht chun cinn le fios go bhféadfadh nasc malartach leis an WCML, mar shampla ag pointe éigin ó dheas de Preston, níos mó buntáistí agus deis a thairiscint chun amanna turais a laghdú dhá nó trí nóiméad níos mó ná an 'Nasc Golborne'. Mar sin féin, tá níos mó oibre ag teastáil chun tuiscint níos fearr a fháil ar an gcás ar son agus i gcoinne roghanna den sórt sin.

D'fhéadfaí solúbthacht oibríochtúil bhreise a áireamh sna sochair sin freisin nuair a bhíonn seirbhísí lasta uainiúcháin agus níos lú cur isteach ar an WCML ná mar a d'fhéadfaí an chuid is mó den tógáil a dhéanamh ar shiúl ón iarnród. Tá gá le tuilleadh oibre chun an t-úsáideoir comparáideach agus na tairbhí, na costais agus an insoláthracht chomparáideach a bhaineann le nasc malartach a chinneadh in éineacht leis na hidirghabhálacha atá leagtha amach thíos.

Bonneagar

D'aithin an tAthbhreithniú raon idirghabhálacha bonneagair a d'fhéadfadh a bheith ann lena n-áirítear córais soláthair rianta, comharthaíochta agus cumhachta a athsholáthar agus a fheabhsú, agus b'fhéidir codanna nua de líne ó thuaidh de Preston, rud a uasmhéadóidh luasanna líne do na traenacha HS2 neamh-tilting agus a chruthódh cumas lasta níos mó.

Beidh tionchair éagsúla ag gach ceann de na hidirghabhálacha seo i dtéarmaí scálaí ama, inacmhainneacht, sochair agus luach ar airgead. Tá tuilleadh oibre á fiosrú faoi láthair chun raon feidhme agus céimniú féideartha na n-idirghabhálacha sin a shainiú.

4 Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Amanna turais iarnróid a laghdú agus acmhainn iarnróid a mhéadú idir Albain agus Londain, Lár Tíre agus an tIarthuaisceart Sasana trí Phríomhlíne an Chósta Thiar a uasghrádú ó thuaidh ó Crewe agus athbhreithniú a dhéanamh ar roghanna le haghaidh naisc mhalartacha ó thuaidh idir HS2 agus Príomhlíne an Chósta Thiar.

Rochtain ar UKNET

Tá pobail i réigiún Teorainneacha na hAlban díograiseach faoi na buntáistí eacnamaíocha agus sóisialta a fheiceann siad mar thoradh ar leathnú ar larnród na Teorann ó dheas, trasna na teorann, go Carlisle.

Cuireann an tAthbhreithniú fáilte freisin roimh an maoiniú £5 milliún³⁷ atá curtha ar fáil ag Rialtas an RA chun síneadh féideartha a fhorbairt ar larnród na Teorann a thacódh le naisc fheabhsaithe le hAlbain agus ó Albain agus leis an WCML ag Carlisle.

Conair an Chósta Thoir

Naisc bhóthair
Naisc iarnróid

Dún Éideann

Tá **15%** de trácht HGV idir Sasana agus Albain á bain úsáid as an **A1**.

Tá an bealach trasteorann is gnóthaí idir Sasana agus Albain ar iarnród ag an **An bPríomhlíne Cósta Thoir** agus tá fás **40%** tagtha ar phaisinéirí ó 2008/9³⁸ ag iompar os cionn **20 milliún paisinéir** in aghaidh na bliana³⁹.

Newcastle

Middlesbrough

Leeds

Go Londain

Is nasc iompair náisiúnta agus réigiúnach é Conair an Chósta Thoir a bhfuil tábhacht straitéiseach leis agus is nasc é do chuid de na cathracha agus na réigiúin chathrach is mó sa Ríocht Aontaithe. Is é an príomhbhealach eile idir Sasana agus Albain é agus nascann sé cuid de na pobail is saibhre agus is boichte sa Ríocht Aontaithe, agus ag an am céanna tacaíonn sé le príomh-mhoil lóistíochta.

Deiseanna Feabhsúcháin

Ar an iarnród, is nasc straitéiseach lárnach í Príomhlíne an Chósta Thoir (CETRM) le breis agus 20 milliún paisinéir gach bliain⁴⁰. Tá an acmhainn, na hamanna turais agus an iontaofacht srianta ag an mbonneagar atá ann cheana agus cuirfear leis sin ó thuaidh de Eabhrac nuair a thabharfar isteach comharthaíocht dhigiteach ar an gcuid theas den CETRM.

Thug HS2 Ltd faoi athbhreithniú ar amanna turais, acmhainn agus athléimneacht ar an CETRM mar chuid dá *Staidéar ar Roghanna Leathana 2016*⁴¹. D'aithin sé seo sraith feabhsuithe bonneagair a d'fhéadfadh tacú le turais mhéadaithe agus níos tapúla idir Londain agus Albain. Ina measc seo bhí méideanna suntasacha de rian nua ó thuaidh ó Newcastle agus seachbhóithre in aice le Eabhrac agus Durham.

Beidh *Plean Comhtháite Iarnróid Rialtas* na Ríochta Aontaithe atá le teacht ag smaoineamh freisin ar fheabhsuithe féideartha ar an CETRM; cé go mbeidh fócas aige seo ar nascacht thuaidh-theas, ní áireofar nascacht trasteorann leis.

Ar an mbóthar, úsáideann 15% den trácht HGV go léir idir Sasana agus Albain an A1⁴², áfach, bíonn tionchar suntasach ag teorainneacha luais do HGVanna ar an mbóthar seo ar iontaofacht agus ar chumas. Tá sé seo suntasach go háirithe idir Newcastle agus Dún Éideann. Tá an débhealach neamhtheagmhálach ina chúis le saincheisteanna sábháilteachta ar an mbealach seo⁴³.

Tá ceithre chuid den A1 i Sasana á mbreithniú cheana féin le feabhsú mar chuid den *Straitéis Infheistíochta Bóthair 2*⁴⁴, ach ní dócha go dtabharfaidh modhanna breithmheasa iompair traidisiúnta cás gnó dearfach ar fáil d'aon uasghrádú mór ó thuaidh de Newcastle mar gheall go bhfuil sreafaí tráchta réasúnta íseal ar an stráice bóthair seo ar bhealach straitéiseach⁴⁵.

Ní dhearnadh aon iarracht cás gnó a fhorbairt le haghaidh uasghrádú ar an A1 a mheasann an costas agus na buntáistí a bhaineann leis sin a dhéanamh ar feadh mhéid iomlán an bhealaigh idir Newcastle agus Dún Éideann. Ní dhearnadh aon iarracht freisin tabhairt faoi staidéar ilmhódach nó trasteorann a bhféadfadh torthaí i bhfad níos fearr a bheith mar thoradh air ná stráicí sonracha modhanna aonair a bhreithniú ina n-aonar.

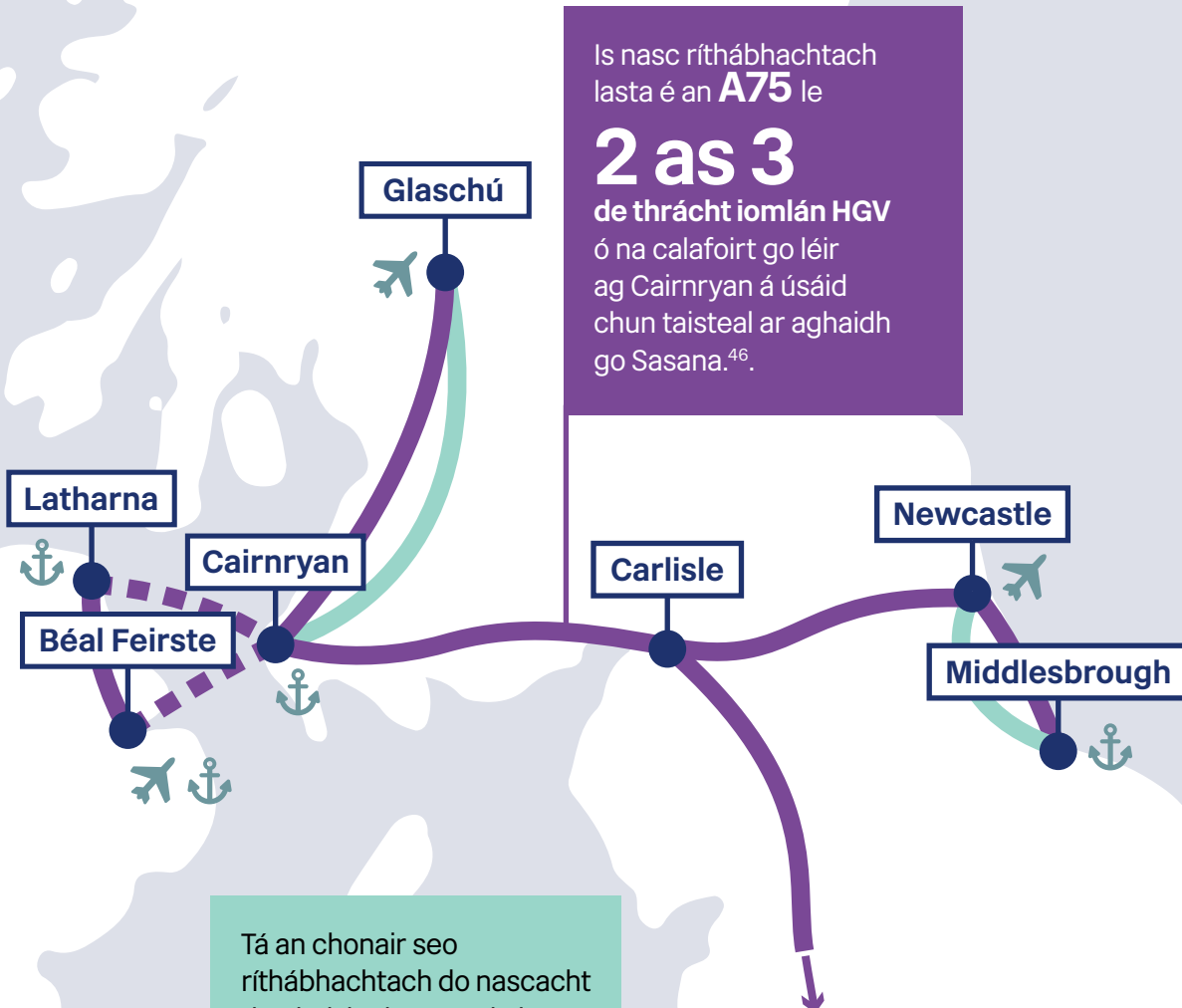
Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Ag iarraidh a bheith ag obair le An Rialtas chun measúnú a fhorbairt ar chonair bóthair agus iompair iarnróid an Chósta Thoir ó Oirthuaisceart Shasana go hOirdheisceart na hAlban, lena n-áirítear feabhsuithe ar Phríomhlíne an Chósta Thoir agus ar an A1.

Conair Mhuir nlochta Thuaidh

- Naisc bóthair
- Naisc iarnróid
- Naisc mhara

Is nasc rithábhachtach lasta é an **A75** le **2 as 3** de thrácht iomlán HGV ó na calafoirt go léir ag Cairnryan á úsáid chun taisteal ar aghaidh go Sasana.⁴⁶

Tá an chonair seo rithábhachtach do nascacht do phaisinéirí agus do lasta idir Sasana, Albain agus Tuaisceart na Éireann, agus is é **Cairnryan-Béal Feirste** an dara bealach farantóireachta baile is mó éilimh le **1.3 milliún** paisinéir bliantúil⁴⁷.

Ar aghaidh chuig Na Lár Tíre agus cinn scríbe eile

Tá an dorchla seo ríthábhachtach do nascacht do phaisinéirí agus lasta idir Sasana, Albain agus Tuaisceart na Éireann. Is é Cairnryan an calafort is gnóthaí in Albain, ag láimhseáil 2.7 milliún tonna lasta tí in 2020⁴⁸ agus ag freastal ar éileamh ó Shasana mar an turas farantóireachta is giorra idir an Bhreatain Mhór agus Tuaisceart Éireann. Is é Cairnryan – Béal Feirste an dara bealach farantóireachta paisinéirí is gnóthaí idir an Bhreatain Mhór agus oileán na hÉireann, le 1.3 milliún paisinéir in aghaidh na bliana⁴⁹.

Deiseanna Feabhsúcháin

Freastalaíonn an A75 agus an A77 araon ar na calafoirt ag Cairnryan agus is bóithre carrbhealaigh aonair iad araon den chuid is mó in ainneoin go bhfuil na calafoirt mar phríomhphointe rochtana do thrácht lastais idir Tuaisceart na Éireann agus an Bhreatain Mhór. Taistealaíonn thart ar dhá thrian den trácht lastais a théann tríd an tairseach seo tríd an A75 agus ar aghaidh go Sasana le thart ar £46 milliún earraí in aghaidh an lae á mbogadh ar an mbóthar seo amháin⁵⁰.

Tá meánluasanna ar an A75 agus ar an A77 níos ísle ná roinnt trunbhoithre eile in Albain, agus is carrbhealaí aonair iad araon go príomha⁵¹. Ós rud é nach débhealaí iad na bóithre seo, tá teorainneacha ísle luais agus brú tráchta ann de réir mar a théann na bóithre trí roinnt bailte agus sráidbailte. Tá HGVanna teoranta do uasmhéid de 40mph ar bhóithre carrbhealaigh aonair in Albain, ag méadú brú tráchta agus an dóchúlacht go dtarlóidh buíonú atá ina shaincheist ar leith de réir mar a tharlaíonn díbhordáil HGVanna ó bháid farantóireachta a thagann ó Thuaisceart Éireann i dtionnta.

Is cosúil go bhfuil sábháilteacht ina saincheist ar na bealaí seo agus céatadán na n-imbhuailtí inar maraíodh daoine nó inar gortaíodh go dona iad a bheith níos airde ná an meán in Albain ar bhealaí comhchosúla⁵². Measann páirtithe leasmhara go bhfuil roinnt pointí, amhail acomhal an A75 agus an A751, ina 'dteophointí' imbhualte⁵³.

Mar thoradh ar an easpa bealaí malartacha tá baol ann go n-atreoraíonn siad go fada i gcás go ndúnfar iad. Sonraí Transport Scotland, le haghaidh dúnadh roghnaithe ar A75, taispeáin go méadaíonn an bealach atreoraithe idir Caisleán Cardoness agus Calgow amanna turais ó 20 nóiméad go 2 uair 40 nóiméad.

Is é an toradh a bhíonn air sin ná iontaofacht laghdaithe do thrácht lastais agus paisinéirí a thaistealaíonn chuig calafoirt Cairnryan agus uathu.

D'ardaigh páirtithe leasmhara na saincheisteanna ar an A75 agus A77 leis an Athbhreithniú arís agus arís eile. Chomh maith le rannpháirtíocht a rinne an tAthbhreithniú, thug Transport Scotland faoi shraith de theagmhálacha le páirtithe leasmhara le linn a *Staidéir Iompair in Iardheisceartna* hAlban, ad'aithin saincheisteanna comhchosúla lena n-áirítear cáilíocht carrbhealaigh agus easpa deiseanna sáraithe⁵⁴. D'aithin an staidéar seo de chuid Rialtas na hAlban freisin go raibh drogall éigin ar ghnólachtaí infheistíocht a dhéanamh sa cheantar mura bhfeabhsaíodh naisc le codanna eile den RA⁵⁵.

Tá roinnt feabhsuithe áitiúla curtha ar fáil ag Transport Scotland ar na bóithre seo le deich mbliana anuas, cé go bhfuil srianta suntasacha acmhainne agus ama turais fós ann. Tha Riaghaltas na h-Alba a' leantair air adhal air an àire airson leasachaidhean breise air na bóithre seo le aithisg eile le foillseachadh san Fhómhar. Labhair siad go poiblí roimhe seo faoin ngá atá le cur chuige comhréireach i leith infheistíochta ar an A75 a léiríonn riachtanais na bpobal áitiúil⁵⁶. Mar sin féin, is naisc straitéiseacha iompair iad na bóithre seo agus tá infheistíocht chuí tuillte acu chun tacú leis an stádas seo.

Mar gheall ar nádúr an chinedhíothaithe agus ar an bhfíric go dtitfeadh an chuid is mó de na buntáistí straitéiseacha a bhaineann le feabhsúcháin ar an A75 lasmuigh d'Albain, in ainneoin an chostais a bhaineann go hiomlán le Rialtas na hAlban, creideann an tAthbhreithniú gur chóir do Rialtas an RA tiomantas a dhéanamh chun tacú le huasghrádú suntasach ar an mbealach seo. Tha am Sgrúdadh cuideachd a' brosnachadh Riaghaltas na h-Alba agus an A77 a chur air dòigh gus taic a chur ri turasachd eadar Béal Feirste, Glaschu agus Obar Dheathain.

Moladh

Mar chuid den UKNET atá beartaithe atá ag feidhmiú go han dona, agus ceann atá ríthábhachtach don nascacht idir Tuaisceart na Éireann agus an chuid eile den Ríocht Aontaithe, ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Maoiniú a thairiscint chun tacú le huasghrádú an A75 chun turais idir Tuaisceart na Éireann agus an Bhreatain Mhór a fheabhsú.

Conair Thuaisceart na Breataine Bige

Naisc bhóthair
Naisc iarnróid

Is príomhbhealach í **Líne Chósta Thuaisceart na Breataine Bige** do phobail agus do ghnólachtaí in Iarthuaisceart Shasana, le naisc iarnróid chun rochtain a fháil ar Aerfoirt Mhanchain agus Learpholl.

Tá thart ar **2 milliún** turais iarnróid idir an Bhreatain Bheag agus an Iarthuaisceart Shasana gach bliain⁵⁷.

Is iad turais idir Tuaisceart na Breataine Bige agus cuntas Sasana an méid is mó taistil idir réigiúnach sa Bhreatain Bheag ag **204,000** turais ó Luain go hAoine⁵⁸.

Is ceantar eacnamaíoch scoite é an ceantar ina bhfuil Tuaisceart na Breataine Bige agus trasna go Learpholl agus Manchain le hidirnasacht shuntasach agus líon mór turas trasteorann laethúil. Trasnaíonn an ceathrú cuid d'fhostaithe sa réigiún seo an teorainn idir Sasana agus an Bhreatain Bheag le haghaidh oibre⁵⁹.

Is príomhbhealach é do phobail agus do ghnólachtaí a bhfuil naisc acu le hAerfoirt Mhanchain agus Learpholl agus le hoileán na hÉireann trí Holyhead.

Is iad líon na bpaisinéirí mara idir Holyhead agus Baile Átha Cliath na cinn is airde de bhealaí Mhuir Éireann agus tá trasnuithe lasta suntasacha⁶⁰ ag an mbealachfreisin. Is breithniú tábhachtach é rochtain ar Holyhead agus ón A55 ar nascacht lasta chuig agus ó Thuaisceart Éireann.

Measann páirtithe leasmhara i dTuaisceart na Breataine Bige go bhfuil amanna acmhainne agus turais ar an A55 ina mbacainn shuntasach ar fhás, agus ciallaíonn luasanna turais iarnróid mall agus minicíochtaí seirbhíse ísle nach mbreathnaítear ar iarnród mar rogha inmharthana.

Deiseanna Feabhsúcháin

Ar an ngréasán bóithre, tá leibhéal arda tráchta ar an A55, an M56, an M6 agus an M60, le brú tráchta séasúrach suntasach ar an A55. Fuarthas amach i staidéar a rinneadh ledéanaí⁶¹ go n-éiríonn an A55 leochaileach agus go bhfuil an-strus air le linn eachtraí nó imeachtaí suntasacha oibre bóthair agus nach bhfuil bealaí atreoraithe inmharthana ann. Ciallaíonn sceidealú bád farantóireachta ag Holyhead gur féidir le trácht HGV teacht i dtionnta, rud a d'fhéadfadh cur leis an seans go mbeidh moill mhór ar an mbóthar.

Tá roinnt scéimeanna éagsúla bonneagair á bhforbairt chun tacú le hathléimneacht agus cumas feabhsaithe ar an A55, cé go bhféadfadh an fógra a rinne Rialtas na Breataine Bige le déanaí maidir le moratóir ar scéimeanna bóithre nua go dtí go ndéanfar tuilleadh athbhreithnithe comhshaoil difear do sheachadadh an seo⁶².

Feabhsuithe ar luasanna líne agus ar thuilleadh ar Chuirfeadh Príomhlíne agus bonneagar iarnróid thuaisceart na Breataine Bige i gceantar Cheshire/Mersey ar chumas amanna turais níos tapúla agus cumas chun tacú le naisc eacnamaíocha trasteorann fheabhsaithe a éascóidh fás méadaithe, poist, tithíocht agus comhtháthú sóisialta.

Ní mór do Phríomhlíne thuaisceart na Breataine Bige a bheith nasctha níos fearr le HS2 ag Crewe ionas gur féidir le Tuaisceart na Breataine Bige leas a bhaint as na buntáistí a bhaineann le HS2.

D'aithin páirtithe leasmhara freisin na buntáistí a d'fhéadfadh a bheith ag leictriú Phríomhlíne thuaisceart na Breataine Bige, lena n-áirítear astaíochtaí carbóin laghdaithe a thacódh le gealltanais na Ríochta Aontaithe maidir leis an athrú aeráide.

Tá Pleananna á bhforbairt ag Transport for Wales agus Growth Track 360 do Mheitreo na Breataine Bige Thuaidh agus feabhsuithe ar Phríomhlíne thuaisceart na Breataine Bige. Áirítear leis seo luas líne agus uasghrádú cumais, uasghrádú idir Wrexham, Bidston agus Learpholl, feabhsuithe ar Stáisiún Chester, comhéadan Mol Crewe chun na buntáistí a bhaineann le HS2 agus leasuithe seirbhíse a uasmhéadú.

Ag tabhairt dá n-aire go bhfuil roinnt scéimeanna bonneagair éagsúla á bhforbairt cheana féin ar an gconair seo agus, go dtí seo, gur forbraíodh iad seo go neamhspleách óna chéile, go mbeadh cur chuige níos ilmhódaí inmhianaithe, chun an bealach is fearr a chinneadh chun aghaidh a thabhairt ar riachtanais straitéiseacha na conaire seo.

Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Oibriú le Rialtas na Breataine Bige chun tabhairt faoi athbhreithniú ilmhódach ar chonair iompair thuaisceart na Breataine Bige, agus pacáiste feabhsuithe a fhorbairt atá dírithe ar Phríomhlíne thuaisceart na Breataine Bige (lena n-áirítear nascacht níos fearr le HS2, agus leictriú), an A55, an M53, an M56, agus taisteal ar aghaidh chuig agus ó oileán na hÉireann.

Conair na Breataine Bige Theas

Naisc bhóthair
Naisc Iarnród

Gach lá bíonn

80,000

crossaire ar theorainn Shasana na Breataine Bige ar an **M4** amháin⁶³ agus táthar ag súil go dtiocfaidh méadú

70–80%

ar shreabhadh dhá bhealach faoi 2041⁶⁴.

Is príomhnasc bóthair é an **M4** a nascann Caerdydd le codanna eile den Ríocht Aontaithe.

Milford Haven

Caerdydd

Bristol

Swindon

Oxford

Londain

Tá thart air

2.9 milliún

turais **irannróid** gach bliain idir An Bhreatain Bheag agus Iardheisceart Shasana⁶⁵.

I mbuaic na maidine, tá líon n dturas trasteorann a thosaíonn in Oirdheisceart na Breataine Bige

70%

níos airde ná líon na dturas a tharlaíonn ó Oirdheisceart na Breataine Bige go réigiúin eile sa Bhreatain Bheag⁶⁶.

Is nasc iompair ríthábhachtach straitéiseach é Conair na Breataine Bige Theas idir Londain, Bristol, Caerdydd agus an calafort mór fuinnimh ag Milford Haven. Cuimsíonn sé roinnt cathracha móra, moil iompair, aerfoirt agus calafoirt mhara agus úsáideann na mílte taistealaithe gach lá.

Ar an ngréasán iarnróid, tá Caerdydd ceangailte go maith le Londain ach faoi láthair tá an chathair mhór is lú ceangailte go díreach ag an Ríocht Aontaithe, le níos lú seirbhísí díreacha chuig cathracha móra eile sa Ríocht Aontaithe⁶⁷. Tá moltaí déanta ag an Athbhreithniú chun nascacht Caerdydd a fheabhsú trí Chonair Mháirseálacha na Breataine Bige.

Ar an ngréasán bóithre, is bealach straitéiseach é an M4 chun rochtain a fháil ar chalafoirt agus ar ionaid mhóra daonra. In 2019, thrasnaigh thart ar 100,000 feithicil⁶⁸ an Severn gach lá ar an M4 agus ar an M48, ag freagairt do leibhéil arda comaitéireachta idir an Bhreatain Bheag Theas agus Sasana.

Deiseanna Feabhsúcháin

Cé gur leictíodh Príomhlíne mhór an Iarthair go Caerdydd le déanaí, le traenacha nua agus seirbhísí níos tapúla, tá fadhb mhór brú tráchta ar an M4. Tá sé seo mar gheall ar líon ard tráchta ag buaic-amanna, go háirithe a bhaineann le comaitéireacht⁶⁹.

Chuir Rialtas na Breataine Bige an bóthar faoisimh M4 atá beartaithe ar ceal le déanaí agus ina ionad sin thionscain sé *Coimisiún Burns*⁷⁰ a d'aithin pacáiste d'fheabhsuithe beartaithe in iompar poiblí chun athrú módach a chur chun cinn agus an t-éileamh ar an M4 a laghdú. Shainaithin an Coimisiún nárbh fhéidir le haon rogha iompair phoiblí amháin rogha eile a chur ar fáil mar gheall ar sholúbthacht an chairr agus na cineálacha éagsúla turas a rinneadh. Rinne an Coimisiún sraith moltaí maidir le hiompar poiblí mar chuid de “líonra roghanna malartacha” ilmhódacha.

Rinne an Coimisiún measúnú ar chostas caipitil a mholtaí idir £600 milliún agus £800 milliún thar dheich mbliana⁷¹, i bhfad níos lú ná an £1.4 billiún a rabhtas ag súil go gcosnódh bóthar faoisimh an M4⁷².

Tacaíonn an tAthbhreithniú seo le moltaí thuarascáil Burns, agus is faoi Rialtas na Breataine Bige a thitfidh an chuid is mó díobh a sheachadadh. Ní mór faireachán a dhéanamh ar thionchar na n-idirghabhálacha sin chun a chinntiú go mbeidh an tionchar inmhianaithe acu ar phlódú ar bhóithre. Ba cheart do Rialtas na Breataine Bige an rogha a choinneáil chun feabhsuithe a chur ar an M4, lena n-áirítear an bóthar faoisimh atá beartaithe, agus athbhreithniú a dhéanamh ar an gcinneadh seo mura laghdaíonn na feabhsuithe brú tráchta mar a bhíodhas ag súil leis.

Soláthraíonn crosairí Severn na príomhnaisc mhórbhealaigh idir An Bhreatain Bheag Theas agus Sasana. Scoireadh de dholaí ar chrosairí Severn a ghearradh i mí na Nollag 2018 agus tá méadú tagtha ar thrácht trí úsáid a bhaint as na crosairí a mhéadaigh brú tráchta agus amanna turais ar fud an ghréasáin bóithre níos leithne. Tá sé seo le sonrú go háirithe ar an taobh thoir den chrosaire Severn ag aomhail an M4, an M5 agus an M32. Tá pacáiste d'fheabhsuithe féideartha ar a dtugtar Pacáiste Athléimneachta Severn á fhorbairt ag na Mórbhealaí Náisiúnta faoi láthair a fhéachfaidh le dul i ngleic leis na saincheistanna seo.

Chun an leas is fearr is féidir a bhaint as na moltaí a rinne an Coimisiún um Dhónna agus as na feabhsuithe bóthair atá beartaithe soir ó thrasnú Severn, ba cheart cur chuige ilmhódach a ghlacadh, le comhoibriú comhoibríoch, chun an bealach is fearr a shainaithint chun na scéimeanna ar leithligh ach gaolmhara seo a sheachadadh. Ba cheart é sin a dhéanamh mar ábhar tosaíochta, i bhfianaise na bhfadhbanna géara atá le feiceáil cheana féin ar an gconair seo.

Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Aitheantas a thabhairt don ghá práinneach atá le brú tráchta ar an M4 a laghdú agus cur chuige ilmhódach a ghlacadh i leith chonair na Breataine Bige Theas trí stáisiúin nua a uasghrádú agus a thógáil ar Phríomhlíne reatha na Breataine Bige Theas, ag tacú le pacáiste Rialtas na Breataine Bige maidir le feabhsuithe ar iompar poiblí agus scrogaill a bhaint trí fheabhsuithe spriocdhírthe ag aomhal an M4/M5 chun plódú a mhaolú.

Rochtain ar UKNET

Tá droch-rochtain ar iompar poiblí ag Aerfort Caerdydd agus is turas 3.3km ón gcríochfort é an stáisiún iarnróid is gaire. In 2019, b'ionann feithiclí príobháideacha agus 87% de sciar an mhodha rochtana dromchla chuig Aerfort Caerdydd⁷³.

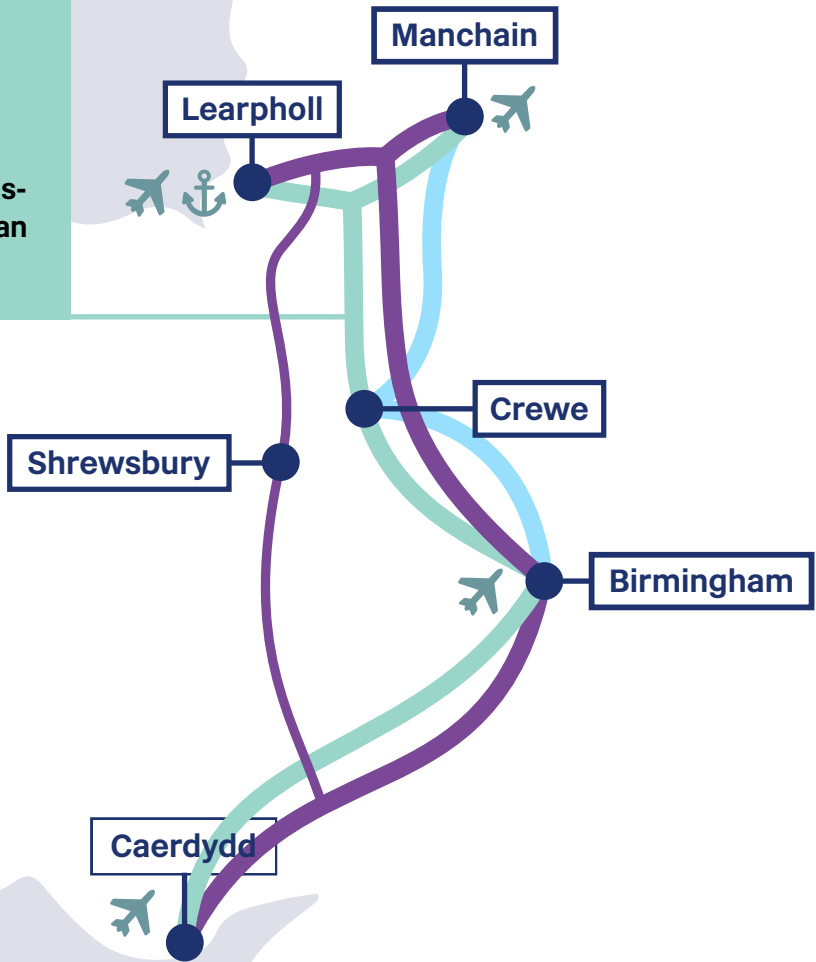
Táthar ag súil go gcuirfear feabhas ar sheirbhísí iompair poiblí chuig an aerfort mar chuid de Mheitreo Réigiúnach Caipitil Caerdydd. Tá Rialtas agus tionscal na Breataine Bige ag cur an tionscadail seo i gcrích i gcomhpháirtíocht le chun líonra idirthurais ilmhódach a fhorbairt. Áireofar leis sin stáisiúin nua, bealaí agus forbairt mear-idirthurais iarnróid éadroim agus busanna⁷⁴.

Conair Mháirseála na Breataine Bige

- Nascadh bóithrí
- Nascadh Iarnróid
- HS2 (Á Thógáil)
- Nascadh bóithrí réigiúnach

As an 680,000 turas idir-réigiúnach Breatnaise ar lá áirithe i rith na seachtaine, **75%** (510,000) go bhfuil siad tras-teorainn idir Sasana agus an Bhreatain Bheag⁷⁵.

Tá an teorainn idir an Bhreatain Bheag agus Sasana scagach le go leor príomhbhóithre agus líne iarnróid Marches na Breataine Bige ag trasnú na teorann arís agus arís eile. Ag am dhaonáireamh 2011, bhí beagnach 76,000 duine ag trasnú ón mBreatain Bheag go Sasana le haghaidh oibre go laethúil agus os cionn 44,000 duine ag dul ó Shasana go dtí an Bhreatain Bheag⁷⁶, cé go mbaineann go leor turais idir An Bhreatain Bheag Theas agus Tuaisceart na Breataine Bige le taisteal trí Shasana. Soláthraíonn líne iarnróid Marches na Breataine Bige agus an A49 príomhnaisc idir Deisceart agus Tuaisceart na Breataine Bige.

Deiseanna Feabhsúcháin

Tá amanna turais iarnróid réasúnta fada agus tá an acmhainn teoranta idir Caerdydd agus Birmingham. As na cathracha móra sa Bhreatain Mhór, tá an líon is lú nasc iarnróid díreach ag Caerdydd leis na cinn eile⁷⁷.

Chuirfeadh feabhsuithe ar cháilíocht agus raon na nasc díreach idir Caerdydd agus mór-réigiúin eile, amhail Yorkshire agus Oirthuaisceart Shasana feabhas ar nascacht phríomhchathair na Breataine Bige.

Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Pacáiste feabhsuithe iarnróid a fhorbairt chun nascacht a mhéadú agus amanna turais idir Caerdydd, Birmingham agus níos faide i gcéin a laghdú, lena n-áirítear rothstoc níos fearr, athruithe ar an amchlár agus bonneagar.

Rochtain ar UKNET

Tá príomhlíne Cambrian ag rith ó Aberystwyth go Shrewsbury agus ansin ar aghaidh go Birmingham tábhachtach le haghaidh nascachta do phobail i Lár na Breataine Bige ag teacht ar Shasana. Tacaíonn an tAthbhreithniú le tuilleadh feabhsuithe minicíochta agus acmhainne chun nascacht a fheabhsú idir Lár na Breataine Bige agus Lár na Tíre.

Tá an A49 tábhachtach do nascacht thuaidh-theas trí Mháirseálacha na Breataine Bige agus soláthraíonn an A5, A458 agus A483 naisc straitéiseacha idir Lár na Breataine Bige, Shropshire agus Lár Tíre Thiar. Thacódh an tAthbhreithniú le haon fheabhsuithe ar chumas agus ar iontaofacht na mbóithre seo i bhfianaise a thábhachtaí atá sé rochtain a fháil ar an UKNET atá beartaithe.

D'ardaigh go leor páirtithe leasmhara seachbhóthar Pant-Llanymynech agus tá sé tábhachtach do nascacht trasteorann i Lár na Breataine Bige. Fáiltíonn an tAthbhreithniú roimh an scéim a chur ar an bpíblíne de scéimeanna féideartha don tríú *Straitéis Infheistíochta Bóithre*⁷⁸.

Conair Thuaisceart Éireann

- Nascadh bóithrí
- Nascadh Iarnróid
- HS2 (Á Thógáil)
- Nascadh bóithrí réigiúnach

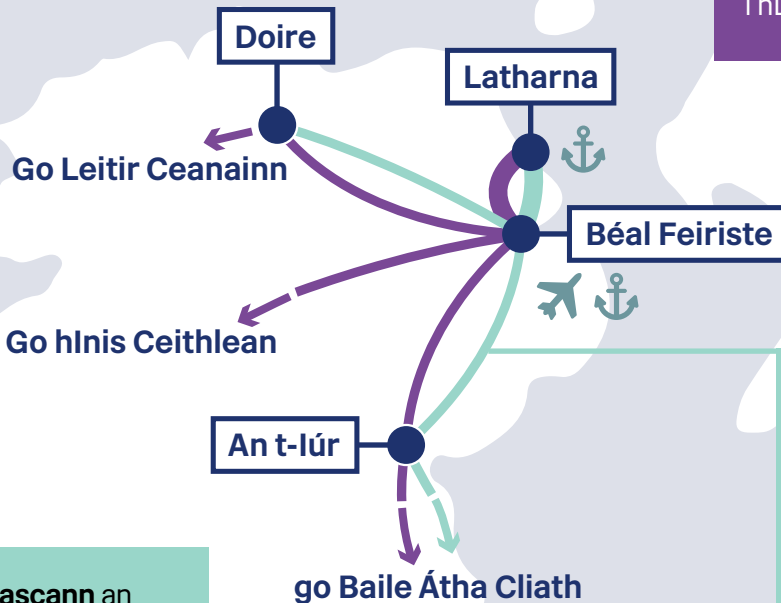
As na

110 milliún

trasnuithe an Tuaiscirt Teorainn na hÉireann Phoblacht na hÉireann gach bliain,

60%

díobh ar siúl trí na taobh thiar agus an taobh ó dheas den chonair seo i nDoire/Dhoire agus san Lúr⁷⁹.

Nascann an chonair seo go díreach leis an dá chathair is mó ar an oileán na hÉireann.

Ar ghréasán iarnróid Thuaisceart Éireann, a leanann an chonair seo den chuid is mó, bhí

15.1 milliún

turais phaisinéirí sa bhliain 2019/20 (méadú 12.7% vs 2014/15)⁸⁰.

Nascanna conair Thuaisceart Éireann príomhionaid eacnamaíocha agus daonra Thuaisceart Éireann le Béal Feirste agus Baile Átha Cliath. Is é Tuaisceart Éireann an t-aon náisiún de chuid na Ríochta Aontaithe atá scartha go geografach ón gcuid eile den Ríocht Aontaithe agus dá bhrí sin braitheann sé ar nascacht aeir agus mhuirí chun rochtain a fháil ar an mBreatain Mhór.

Tá tábhacht ar leith ag baint le gníomhaíocht eacnamaíoch leis an gcuid eile den Ríocht Aontaithe do Thuaisceart Éireann, arb ionann í agus leath den chaiteachas iomlán isteach do chuairteoirí⁸¹ agus leath de dhíolacháin sheachtracha iomlána earraí agus seirbhísí⁸² sa bhliain 2019.

In 2017, tháinig 80% den 2.7 milliún cuairteoir go Tuaisceart Éireann⁸³ agus meastar go bhfuil rannchuidí eacnamaíoch na heitlíochta intíre le geilleagar Thuaisceart Éireann thart ar £2 billiún in aghaidh na bliana⁸⁴ agus tá seirbhísí aerlasta freagrach as thart ar 6% den gníomhaíocht eacnamaíoch ar fad i dTuaisceart Éireann⁸⁵.

Is príomh-mhol eacnamaíoch é Calafort Bhéal Feirste freisin mar gurb é an calafort is mó sa Ríocht Aontaithe é le haghaidh lasta tí, ag láimhseáil 12 mhilliún tona in aghaidh na bliana⁸⁶, le sreafaí suntasacha paisinéirí agus earraí idir Béal Feirste agus Cairnryan. Mar a luadh i rannóg chonair Mhuir nloch Thuaidh, molann an tAthbhreithniú gur cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe maoiniú a thairiscint chun tacú le huasghrádú an A75 chun turais idir Tuaisceart Éireann agus an Bhreatain Mhór a fheabhsú trí na calafoirt ag Cairnryan.

Tá Tuaisceart Éireann uathúil sa mhéid is go roinneann sé teorainn talún le tír san Aontas Eorpach. Dá réir sin, ba cheart roinnt gnéithe de nascacht agus soláthar iompair a mheas ar bhonn ‘uile-oileánda’

Deiseanna Feabhsúcháin

Tá daoine i dTuaisceart Éireann ag brath go mór ar charranna chun taisteal. Éilíonn conairí Bhéal Feirste-Bhaile Átha Cliath agus Doire Dhoire/Dhoire–Baile Átha Cliath nascacht thuaidh-theas a fheabhsú agus chun tacú le taisteal ar aghaidh go dtí an Bhreatain Mhór trí chalafort Phoblacht na hÉireann. Tá tábhacht ar leith ag baint leis an A5 don nascacht iarthuaisceart-theas agus tá uasghrádú suntasach ag teastáil uaidh.

Tá sé seo beartaithe ach tá moill curtha air mar gheall ar dhúshláin dhlíthiúla, rud a chiallaíonn gur dócha go gcuirfear moill ar an tógáil⁸⁷.

Tá an t-iompar poiblí i dTuaisceart Éireann tar éis blianta fada d’easpa⁸⁸, ag fágáil roinnt gnéithe den iompar poiblí in ann freastal go leordhóthanach ar riachtanais úsáideoirí reatha agus féideartha agus cuireann sé sin le spleáchas ar iompar príobháideach seachas ar iompar poiblí⁸⁹. Tá gréasán iarnróid fairsing gan staonadh ag Tuaisceart Éireann ná mar atá ag go leor réigiún agus náisiúin sa Ríocht Aontaithe.

In 2017/18, fuair iompar agus iarnród áitiúil i dTuaisceart Éireann maoiniú de £84 an ceann, an ceann is ísle de náisiúin uile na Ríochta Aontaithe, agus ag 27% de mheánchaiteachas na Ríochta Aontaithe⁹⁰. An Tuaisceart Tá aitheantas tugtha ag Feidhmeannas na hÉireann do thionchar na bearna maoinithe stairiúla seo agus tá súil ag Athbhreithniú Nascachta an Aontais pleananna a fheiceáil maidir leis an gcaoi a dtabharfar aghaidh air sin sa *Straitéis Infheistíochta do Thuaisceart Éireann* atá le teacht⁹¹.

*An Straitéis um Fhorbairt Réigiúnach 2035*⁹² agus *An Plean Líonra Straitéiseach Iompair Réigiúnach*⁹³ an gréasán straitéiseach iompair i dTuaisceart Éireann a shainnithint agus an gá atá le geataí riachtanacha agus naisc trasteorann a fheabhsú. Leagann sé sin béim ar a thábhachtaí atá an gréasán iompair straitéiseach agus go bhfuil gá le leibhéal infheistíochta chun tacú leis.

Mar sin féin, ní réiteach tapa ná éasca a bheidh ann aghaidh a thabhairt ar shaincheisteanna maoinithe leagáide. Chomh maith le pleanáil agus maoiniú fadtéarmach, beidh ar dhaoine a bhraitheann go bhfuil roghanna iompair poiblí tapa, inacmhainne, sábháilte, nua-aimseartha agus - thar aon rud eile - ar fáil do na turais a dhéanann siad. Éileoidh sé seo ar an bhFeidhmeannacht dul timpeall ar phíblíne bonneagair iompair fhadtéarmaigh le tacaíocht ó Rialtas na Ríochta Aontaithe chun muinín a chur ar fáil go mbeidh maoiniú ar fáil chun é a sheachadadh.

80%
de **2.7m** cuairteoir

go Tuaisceart Éireann a tháinig faoin aer in 2017⁹⁴.

£2bn
in aghaidh na bliana

An méid eacnamaíoch measta a chuireann eitlíocht intíre le geilleagar TÉ⁹⁵.

10 Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Tacú le Feidhmeannas Thuaisceart Éireann chun córas píblíne fhadtéarmach d'fheabhsuithe ar bhonneagar iompair.

D'fhulaing Tuaisceart Éireann tearcinfheistíocht stairiúil ina líonra iarnróid agus is féidir le seirbhísí a bheith tanaí, mall agus neamhchoitianta. Is é Tuaisceart Éireann an t-aon réigiún sa Ríocht Aontaithe nach bhfuil aon leictriú iarnróid.

Tá droch-fhreastal ar iarthuaisceart Thuaisceart Éireann ar iarnród go háirithe, agus tá sé seo níos soiléire fós i gcomparáid le naisc le agus ó i ndeisceart an oileáin. Is féidir le paisinéirí taisteal ó Bhéal Feirste go Baile Átha Cliath ar an traein laistigh de dhá uair an chloig agus tógann sé thart ar an am céanna taisteal idir Béal Feirste agus Doire/Doire Dhoire⁹⁶ d'ainneoin gur achar i bhfad níos giorra é. Tá sé dhá uair chomh tapa le taisteal ar an mbóthar idir Béal Feirste agus Doire/Londan ná mar atá ar iarnród.

Rinneadh os cionn trí mhiliún turas ar líne iarnróid Dhoire/Dhoire in 2019⁹⁷ éileamh soiléir ar naisc mhaithe iompair chuig agus ón réigiún seo. Fáiltíonn an tAthbhreithniú roimh thionscnaimh atá dírithe ar nascacht a fheabhsú in iarthuaisceart Thuaisceart Éireann, lena n-áirítear an staidéar féidearthachta coimisiúnaithe ag Roinn Bonneagair Thuaisceart Éireann chun minicíochtaí seirbhíse a mhéadú go leathuair an chloig ar líne iarnróid Dhoire/Dhoire go Béal Feirste⁹⁸.

Ó na 1950idí i leith, tá gréasán iarnróid Thuaisceart Éireann gearrtha ó 754 go 297 míle⁹⁹. Fanann go leor pobal scoite amach ón ngréasán iarnróid tar éis dhúnadh a líne nó a stáisiúin iarnróid áitiúil níos mó ná cúig scór bliain ó shin.

Go luath in 2020, sheol Rialtas na Ríochta Aontaithe an £500 milliún *Do Chiste Iarnróid a Athchóiriú*¹⁰⁰ chun tacú le pobail i Sasana agus sa Bhreatain Bheag tograí a fhorbairt chun seirbhísí áitiúla axed a athbhunú. Iascach agus do Bharshaothrú I Iascach agus do Bharshaothrú I.

11 Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Plean agus maoiniú a aontú le Feidhmeannas Thuaisceart Éireann chun an t iarnród ar chonair Thuaisceart Éireann a uasgrádú, lena n áirítear nascacht níos fearr leis na trí aerfort agus na calafoirt mhara, agus chuig Béal Feirste agus Doire/ Doire Dhoire agus scrúdú a dhéanamh ar an bhféidearthacht línte dúnta a athoscailt

Tá naisc trasteorann le Poblacht na hÉireann rithábhachtach agus tá beagnach 300,000 trasnú teorann á ndéanamh gach lá i rith na seachtaine¹⁰¹. Neartódh nascacht fheabhsaithe trasteorann naisc eacnamaíocha agus chuirfeadh sé le hiomaíochas ar fud oileán uile na hÉireann.

Mar a léirítear thuas, ciallaíonn cúinsí uathúla Thuaisceart Éireann go bhfuil sé riachtanach go n-oibreodh Feidhmeannas Thuaisceart Éireann agus Rialtas na Ríochta Aontaithe go dlúth le Poblacht na hÉireann chun cur chuige straitéiseach maidir le hiompar a pheanáil, a fhorbairt agus a

chur i bhfeidhm nascacht a thacaíonn le taisteal trasteorann agus turais go Sasana agus amach as Sasana, Albain a.

Tugann an tAthbhreithniú dá aire go háirithe an deis dhearfach a thug an *tAthbhreithniú Iarnróid Straitéiseach Uile-Oileáin*¹⁰² eascraíonn as gealltanais a tugadh sa Chomhaontú um Chur Chuige Nua, An Comhaontú um Chur Chuige Nua. Déanfaidh an tAthbhreithniú seo breithniú ar an mbealach is fearr chun nascacht iarnróid réigiúnach agus straitéiseach a fheabhsú ar fud oileán na hÉireann agus is comhphósa oibre é ó Fheidhmeannas Thuaisceart Éireann agus ó Rialtas na hÉireann.

Féachfar leis an *Athbhreithniú Iarnróid Straitéiseach Uile-Oileáin* aghaidh a thabhairt ar go leor de na príomh-shaincheistean a sainithníodh san Athbhreithniú Iascach agus do Bharshaothrú I. Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe tacú le Feidhmeannas Thuaisceart Éireann moltaí bonneagair iompair a sheachadadh mar thoradh ar an obair seo.

12 Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Maoiniú agus mórthionscadal a chur ar fáil saineolas a chur ar fáil do Thuaisceart Éireann Feidhmiúcháin chun tacú lena gcuid oibre le Phoblacht na hÉireann a bhaineann le *Iarnród Straitéiseach Uile Oileáin Athbhreithniú* agus a lena n áirítear nascacht idir Béal Feirste agus Baile Átha Cliath, idir Doire/Doire agus an iarthuaiscirt na hÉireann, agus chuig agus ó na trí aerfoirt agus an calafoirt mhara.

Rochtain go dtí UKNET

Is príomh-nóid bonneagair iompair iad aerfoirt Thuaisceart Éireann; *an Straitéis um Fhorbairt Réigiúnach*¹⁰³ sainithníodh iad mar aomhail iompair a bhfuil tábhacht straitéiseach leo atá rithábhachtach d'fhorbairt eacnamaíoch, do dháileadh lasta agus do ghiniúint fostaíochta.

Ina ainneoin sin, tá roghanna rochtana dromchla ar aerfoirt Thuaisceart Éireann teoranta gan aon stáisiúin iarnróid áisiúla ag aon cheann d'aerfoirt Thuaisceart Éireann cé go bhfuil líne iarnróid ag gach ceann acu gar dá chéile. Is é an toradh atá air seo ná gurb é taisteal carranna an bealach is mó chun taisteal chuig aerfoirt i dTuaisceart Éireann¹⁰⁴. In 2019, b'ionann rochtain i gcarranna agus i dtacsáí agus thart ar 90% de sciar uile an mhodha rochtana dromchla ag an dá aerfort i mBéal Feirste ach bhí sciar an mhodha iarnróid thart ar 0.5%¹⁰⁵. Níl aon stáisiúin iarnróid ag aon cheann de chathair mhara Thuaisceart Éireann.

Chomh maith le droch-scaireanna sa mhodh iompair poiblí chun rochtain a fháil ar aerfoirt, ní dhéanann ach 6% d'oibrithe taisteal ag baint úsáide as iompar poiblí agus taistealaíonn 82% chun oibre i gcarr¹⁰⁶, réigiún ar bith sa Ríocht Aontaithe. Agus iad ag taisteal chun oibre sa Bhreatain Mhór, úsáideann 18% d'oibrithe an t-iompar poiblí agus ní bhíonn ach 68% d'oibrithe ag taisteal i gcarr¹⁰⁷.

Fáiltíonn an tAthbhreithniú roimh naisc dhíreacha iarnróid a chur san áireamh le haerfoirt agus calafoirt mhara Thuaisceart Éireann faoi shainchúram an *Athbhreithnithe Iarnróid Straitéisigh Uile-Oileáin*¹⁰⁸.

An céatadán líon na n-oibrithe comaitéireacht ag baint úsáide as don phobal iompar:

Tuaisceart Éire

6%

Mór An Bhreatain

18%

Céatadán na n-oibrithe atá ag taisteal chun oibre i gcarr:

Tuaisceart Éireann¹⁰⁹

82%

Mór An Bhreatain¹¹⁰

68%

3

Cuid 3

An líonra a neartú

An líonra a neartú

Eitlíocht

Tá tábhacht ar leith ag baint le heitlíocht intíre do Thuaisceart Éireann agus do réigiúin níos faide ó thuaidh na hAlban agus tá sí ríthábhachtach freisin chun nascadh le taisteal idirnáisiúnta. Aithníodh aerfoirt mar phríomhghnéithe de UKNET agus tá tacaíocht do naisc eitlíochta leis na moil iompair seo riachtanach chun UKNET a oibriú go rathúil.

D'fhulaing eitlíocht intíre roinnt dúshlán suntasach le blianta beaga anuas nuair a thit Flybe agus Stobart Air ag cruthú fíordheacrachtaí do dhaoine atá ag iarraidh taisteal sa bhaile sa Ríocht Aontaithe. Chuir paindéim COVID-19 leis sin, rud a laghdaigh go mór an t-éileamh gearrthéarmach ar eitiltí baile, rud a laghdaigh minicíocht na seirbhísí agus líon na mbealaí agus a chuireann níos mó aerlínte i mbaol deacrachtaí airgeadais acu, go háirithe agus an impleacht na paidéime éiginnte.

Cé nach bhfuil san aerthaisteal intíre ach 1.2% d'iomlán na n-astaíochtaí iompair intíre¹¹¹, is truaillitheoir suntasach é nuair a chuirtear san áireamh é ar bhonn turais. Táirgeann turais idir Londain agus Glaschú ar eitleán níos mó ná cúig oiread astaíochtaí gás ceaptha teasa in aghaidh an phaisinéara ná an turas coibhéiseach ar iarnród¹¹². Dúshlán suntasach a bheidh i ndícharbónú na hearnála i gcomparáid le hearnálacha eile mar gheall ar na dúshláin theicniúla agus an éiginnteacht a bhaineann le heitilt astaíochtaí nialasacha agus mar gheall ar mhéadú a bhfuiltear ag súil leis ar éileamh paisinéirí¹¹³.

Aithnítear san Athbhreithniú an gá atá le tacú le bealaí intíre nach bhfuil rogha oiriúnach iarnróid ná bóithre ann ina leith, agus é sin á chothromú le straitéisí chun earnáil na heitlíochta a dhícharbónú agus chun tacú le huailmhianta aeráide Rialtas na Ríochta Aontaithe.

Na 10 mbealach aeir paisinéirí intíre is fearr in 2019

Heathrow–Dún	1,196,921
Heathrow–Glaschú	865,008
Gatwick–Dún Éideann	731,793
Heathrow–Aberdeen	692,289
Heathrow–Cathair Bhéal Feirste (George Best)	668,575
Gatwick–Glaschú	641,566
Stansted–Dún Éideann	618,628
Gatwick–Béal Feirste	581,909
Stansted–Béal Feirste	572,832
Heathrow–Manchain	554,201

Bealaí Oibleagáide Seirbhíse Poiblí

Tá aerbhealaí sa Ríocht Aontaithe atá ríthábhachtach do nascacht ar fud na Ríochta Aontaithe, ach nach inmharthana ó thaobh na tráchtála de mar gheall ar éileamh neamhleor. Is féidir le Rialtas na Ríochta Aontaithe agus na riaracháin chineachta a roghnú tacú leis na bealaí seo trí shocruithe ‘oibleagáid seirbhíse poiblí’ (PSO) a sholáthraíonn fóirdheontais airgeadais chun cur ar chumas aerlínte iad seo a oibriú gan caillteanas a dhéanamh.

Ní cheadaíonn na rialacha reatha ach do na ESOanna sin ar bhonn srianta¹⁴. Ciallaíonn sé seo nach bhfuil ach bealaí a ritheann go Londain agus as Londain agus atá á n-oibriú go heisiach ag aerlíne amháin incháilithe le haghaidh tacaíochta, rud a chuireann teorainn lena méid, lena rogha tomhaltóirí agus lena n-iomaíocht. Ní chuireann Rialtas na Ríochta Aontaithe tacaíocht airgeadais ar fáil faoi láthair do bhealaí nach n-oibríonn go Londain nó uaidh. Tá sé de chumas ag na riaracháin chineachta tacú le bealaí PSO atá go hiomlán laistigh dá náisiún, mar atá déanta go forleathan ag Rialtas na hAlban. Tagann bealaí ó náisiún eile sa Ríocht Aontaithe go sasana agus uaidh faoi threoir reatha na Ríochta Aontaithe.

Leag tromlach na ngeallsealbhóirí eitlíochta béim ar an treoir reatha maidir le PSO mar bhac ar nascacht ar fud na Ríochta Aontaithe a fheabhsú. D’iarr gach duine go ndéanfaí athbhreithniú treoir chun gur féidir OCTanna oscailte a fhorbairt a thacódh le bealaí sonracha trí APD a bhaint agus trí ligean d’iliomad aerlínte iomaíochta a chumasú do sheirbhísí. Ós rud é go mb’fhéidir nár oibríodh na bealaí seo murach sin, ní bheadh aon chaillteanas ina dhiaidh sin in ioncam cánach ó bhaint APD.

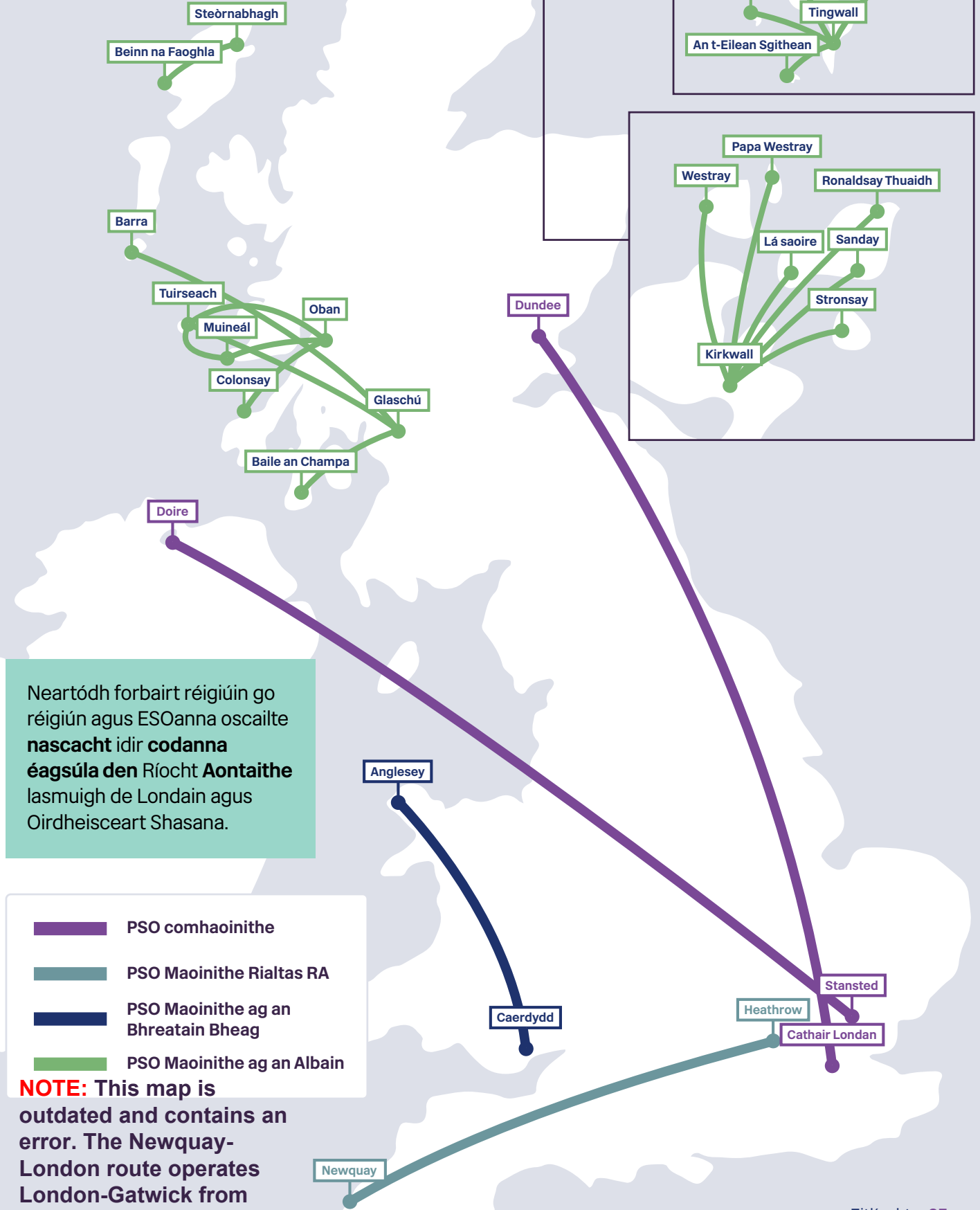
Dá bhrí sin, tá deis ann do Rialtas na Ríochta Aontaithe tacú le tionscal na heitlíochta tríd an gcur chuige i leith ESSanna a léirscaoileadh. Tá forbairt réigiún neartódh réigiún agus ESSanna oscailte nascacht idir codanna éagsúla den Ríocht Aontaithe lasmuigh de Londain agus Oirdheisceart Shasana, rud a chuirfeadh buntáistí níos mó ar fáil do réigiúin a bhfuil leibhéil níos ísle táirgiúlachta acu agus a thacaíonn le clár oibre leibhéalta Rialtas na RA.

Moladh

I gcás ina bhfuil na turais rófhada le glacadh go réasúnta de bhóthar nó d’iarnród, ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Athbhreithniú a dhéanamh ar na rialacha fóirdheontais atá ann cheana maidir le heitlíocht intíre chun tacaíocht a thabhairt do bhealaí idir réigiúin éagsúla sa Ríocht Aontaithe (seachas díreach chuig agus ó Londain) agus chun ligean d’aerlínte éagsúla freastal ar bhealach amháin.

Bealaí PSO intíre i bhfeidhm

Nearródh forbairt réigiúin go réigiún agus ESOanna oscailte **nascacht** idir **codanna éagsúla den Ríocht Aontaithe** lasmuigh de Londain agus Oirdheisceart Shasana.

- PSO comhainithe
- PSO Maoinithe Rialtas RA
- PSO Maoinithe ag an Bhreatain Bheag
- PSO Maoinithe ag an Albain

NOTE: This map is outdated and contains an error. The Newquay-London route operates London-Gatwick from December 2021 and is jointly funded. This graphic is being updated.

Dualgas Aerphaisinéirí

Déanann Dleacht Aerphaisinéirí (APD) eitilt intíre níos costasaí go díreireach ná eitilt go hidirnáisiúnta de réir mar a ghearrtar an cháin ar na cosa amach agus isteach eitiltí intíre araon. D'ardaigh páirtithe leasmhara é seo mar bhac eacnamaíoch ar thaisteal intíre, go háirithe le haghaidh taistil chuig Tuaisceart Éireann agus réigiúin eile agus uathu gan roghanna inmharthana bóithre agus iarnróid.

Tá tionchar díreireach ag APD ar nascacht le Tuaisceart Éireann mar gheall ar a bheith ag brath ar eitlíocht le haghaidh nascachta leis an mBreatain Mhór agus toisc go roinneann an réigiún teorainn talún le Poblacht na hÉireann nach ngearrann cáin choibhéiseach ar aon eitiltí¹¹⁵.

Sa ghlaio ar fhianaise, luadh forchur APD mar bhac chun bealaí nua a dhaingniú go Tuaisceart Éireann, ós rud é gur féidir le haerlínte bealaí a bhunú i bPoblacht na hÉireann gan an cháin a chur i bhfeidhm agus is féidir le go leor daoine atá ina gcónaí i dTuaisceart Éireann rochtain a fháil ar Aerfort Bhaile Átha Cliath go héasca agus go tapa. In 2019, d'eitil 26% de na daoine go léir i dTuaisceart Éireann ag eitilt go cinn scríbe Eorpacha trí Bhaile Átha Cliath. Tá an figiúr seo níos airde fós do chinn scríbe sna Stáit Aontaithe (70%), Ceanada (74%), an India (67%) agus an chuid eile den domhan (48%)¹¹⁶.

Sa tuarascáil eatramhach, a foilsíodh i mí an Mhárta 2021, sainaithníodh san Athbhreithniú an gá atá le Rialtas na Ríochta Aontaithe breithniú a dhéanamh ar APD intíre agus ar a thionchar ar eitlíocht intíre. Ina dhiaidh sin, sheol HM Treasury comhairliúchán¹¹⁷ maidir leis an athchóiriú a d'fhéadfaí a dhéanamh ar an gcáin eitlíochta agus béim ar leith á leagan ar APD a leasú le haghaidh eitiltí intíre.

Tá Rialtas na Ríochta Aontaithe ag iarraidh a chinntiú go dtacaíonn cáin eitlíochta le nascacht intíre agus idirnáisiúnta, go bhfuil sí ag teacht le gealltanais chomhshaoil na Ríochta Aontaithe agus go gcuireann sé ar chumas earnáil na heitlíochta rannchuidiú cothrom a dhéanamh leis an airgeadas poiblí. Is é APD an phríomhcháin ar eitlíocht faoi láthair. Fáiltíonn an tAthbhreithniú roimh thiomantas HM Treasury athbhreithniú a dhéanamh ar APD baile.

Is é an rogha is fearr le Rialtas na Ríochta Aontaithe chun cáin eitlíochta a athchóiriú ná banda nua APD a thabhairt isteach d'eitiltí baile, áit a mbeadh ráta APD níos ísle ná an banda idirnáisiúnta is giorra. Meastar gur réiteach níos casta é seo ná díolúine ó chos fillte a moladh freisin¹¹⁸.

Socraítear APD ag ráta níos airde ar eitiltí níos mó ná 2000 míle ach i gcomhthéacs eitlíocht intíre na RA, i gcás nach sáraíonn aon bhealaí an fad seo, níl aon difríocht sa ráta APD idir eitiltí níos faide agus níos giorra¹¹⁹. Níl aon nasc ann le hastaíochtaí carbóin ón eitlíocht intíre agus ní éifeachtúlacht aerárthaigh, mar sin, níor cheart a mheas gur cáin chomhshaoil é.

Mhol páirtithe leasmhara go dtacódh cruthú díolúine dara cos ó APD le haghaidh eitiltí intíre leis an tionscal téarnamh ó thionchar phaindéim COVID-19 agus thabharfadh sé eitiltí intíre i gcomhréir le heitiltí idirnáisiúnta. Rogha eile is ea cáin in aghaidh an eitleáin a chur in ionad APD bunaithe ar astaíochtaí aerárthaigh cé gur scrúdaigh an comhrialtas é seo in 2010 agus go raibh sé deacair go dlíthiúil. Is fiú a thabhairt faoi deara, áfach, go bhfuil sé ráite ag Rialtas an RA roimhe seo go mbeadh ioncam ó cháin in aghaidh an eitleáin thart ar £520 milliún níos airde ná an t-ioncam coibhéiseach ó APD in 2010-11¹²⁰.

Déanfaidh comhairliúchán Rialtas na Ríochta Aontaithe ar cháin eitlíochta na saincheistean seo a mheas go mion ach spreagann an tAthbhreithniú Rialtas na Ríochta Aontaithe chun machnamh iomlán a dhéanamh ar an ngá atá le APD a athrú le haghaidh bealaí nach bhfuil aon roghanna réasúnta bóthair nó iarnróid ann.

14 Moladh

I gcás ina bhfuil na turais rófhada le glacadh go réasúnta de bhóthar nó d'iarnród, ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

An ráta cánach eitlíochta intíre a laghdú.

Nascacht Intíre ag Aerfoirt Londain

Tá laghdú suntasach tagtha le himeacht ama ar naisc intíre chuig aerfoirt Londain agus uathu agus tá naisc idirnáisiúnta glactha ag na sliotáin seo. I 1990, bhí 18 mbealach baile a seirbheáladh ó Heathrow i gcomparáid le 7 in 2015¹²¹ agus tá laghdú den chineál céanna le feiceáil ag gach aerfort eile i Londain seachas Cathair Londain¹²².

Mar thoradh ar an easpa toilleadh sliotán seo tá comhdhlúthú i measc aerlínte, rud a laghdaíonn minicíocht agus iomaíocht ar bhealaí baile.

D'aithin geallsealbhóirí eitlíochta an tsaincheist seo mar chonstaic lárnach ar nascacht intíre a fheabhsú idir codanna eile den Ríocht Aontaithe agus Londain.

Tá deis ann do Rialtas na Ríochta Aontaithe cur chuige níos idirghabhála a ghlacadh maidir le sannadh sliotán ag aerfoirt Londain chun tacú le bealaí baile nach bhfuil rogha inmharthana bóthair nó iarnróid ann.

15 Moladh

I gcás ina bhfuil na turais rófhada le glacadh go réasúnta de bhóthar nó d'iarnród, ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Idirghabháil a dhéanamh i sannadh sliotán ag aerfoirt Londain chun níos mó sliotán a sholáthar do bhealaí baile.

Laghdú ar bhealaí baile ó 1990 i leith

Heathrow¹²³

18 → **7**
1990 2015

Stansted¹²⁴

35 → **27**
1990 2019

Luton¹²⁵

27 → **13**
1990 2015

Gatwick¹²⁶

19 → **11**
1990 2019

Dícharbónú agus Toghcháin na hEitlacha

I mí Iúil 2021, d'fhoilsigh an Roinn Iompair an *Comhairliúchán Scaird-Nialasach: comhairliúchán ar ár straitéis le haghaidh*¹²⁷, in éineacht leis an *bPlean Dícharbónaithe Iompair*¹²⁸. Áirítear leis sin an uailmhian bealaí astaíochtaí nialasacha a bheith ann a nascann codanna éagsúla den Ríocht Aontaithe faoi 2030 agus tiomantas measúnú a dhéanamh ar a indéanta atá sé freastal ar bhealaí PSO eitlacha ísealcharbóin. Is díol sásaimh don Athbhreithniú na gealltanais a tugadh sa dá fhoilseachán chun dlús a chur le glacadh breoslaí eitlacha inbhuanaithe (SAFanna) agus chun aerárthaí astaíochtaí ísle agus astaíochtaí nialasacha a fhorbairt.

Tá an Roinn Iompair ag tacú le *Tionscadal FlyZero*¹²⁹, ina leagfar amach plean maidir le conas is féidir leis an Ríocht Aontaithe rannchuidiú le haerárthaí astaíochtaí nialasacha faoi 2030. Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe breithniú a dhéanamh ar bhealaí baile mar iarrthóirí láidre d'aerárthaí agus DORanna páirt-leictirthe ós rud é nach bhfuil na dúshláin innealtóireachta chomh suntasach céanna le haghaidh plánaí níos lú agus bealaí níos giorra¹³⁰.

Maidir le heitiltí intíre agus gearrthuais, beidh SAF ina chéim chun aerárthaí astaíochtaí nialasacha agus tá Rialtas na Ríochta Aontaithe ag dul i gcomhairle faoi láthair maidir le beartais a d'fhéadfadh scairdbhreosla a fheiceáil comhdhéanta de suas le 10% SAF faoi 2030 agus suas le 75% SAF faoi 2050¹³¹.

Tá an comórtas atá ag Rialtas na Ríochta Aontaithe, *Breoslaí Glasa Spéartha Glasa*¹³² ag soláthar £15 milliún in 2021-22 chun tacú le forbairt luath ar ghléasraí táirgthe SAF sa Ríocht Aontaithe. I mí Iúil 2021, d'fhógair Rialtas na Ríochta Aontaithe ocht dtionscadal i Sasana agus sa Bhreatain Bheag a cuireadh ar an ngearrliosta do sciar den mhaoiniú seo¹³³. Bhí an comórtas oscailte don Ríocht Aontaithe ar fad, ach ní bhfuarthas aon mholtaí ó chuideachtaí i dTuaisceart Éireann.

Tá deis thábhachtach ann gléasra SAF a bhunú i dTuaisceart Éireann, i bhfianaise thábhacht na heitlacha do nascacht Thuaisceart Éireann leis an mBreatain Mhór. Is eanáil mhór de gheilleagar Thuaisceart Éireann í an talmhaíocht¹³⁴ agus d'fhéadfadh sé tacú le táirgeadh ós rud é go bhfuil bithmhais a fhaightear ó iarmhair talmhaíochta nó ó bharrá áirithe¹³⁵ a úsáid mar bhunábhar. Is féidir SAF a tháirgeadh freisin trí úsáid a bhaint as teicneolaíocht hidrigine atá á fiosrú faoi láthair i dTuaisceart Éireann trí thionscnaimh ar nós clár £66 milliún Roinn Bonneagair Thuaisceart Éireann do bhusanna astaíochtaí nialasacha agus astaíochtaí ísle¹³⁶ agus Forbairt Uisce Thuaisceart Éireann ar leictrilít aon-mheigeavata ag oibreacha cóireála fuíolluisce¹³⁷.

Dá mbeadh plandaí SAF sna codanna sin den Ríocht Aontaithe atá ag brath go háirithe ar an eitlacha le haghaidh nascacht intíre, d'fhéadfai tacú le dícharbónú na hearnála eitlacha intíre sa mheántearma.

16 Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Glacadh breoslaí inbhuanaithe agus teicneolaíochtaí astaíochtaí nialasacha a spreagadh eitlacha intíre trí mheascán de dhreasachtaí, de shochair chánach agus d'fhóirdheontais chun go mbeidh an Ríocht Aontaithe ar thús cadhnaíochta ar fud an domhain maidir leis na breoslaí agus na teicneolaíochtaí nua.

17 Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Tacú le forbairt gléasraí breosla eitlacha inbhuanaithe i gcodanna den Ríocht Aontaithe atá ag brath go háirithe ar eitlacha le haghaidh nascacht intíre.

An líonra a neartú

Muirí

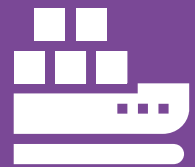
Is spreagadh láidir iad calafoirt agus na hearraí a théann tríd an bhfás náisiúnta agus áitiúil agus tugann nascacht níos fearr leis na moil eacnamaíocha ríthábhachtacha seo deis fáis, tithíocht agus comhtháthú sóisialta feabhsaithe.

Is ionann lasta intíre agus 19% den trácht ar fad a láimhseálann calafoirt na Ríochta Aontaithe, 92 milliún tona san iomlán¹³⁸. Bogann an chuid is mó den trácht seo ó phointe amháin sa Ríocht Aontaithe go pointe eile, cé go bhfuil cuid acu beartaithe freisin do chinn scríbe amach ón gcósta mar rigí ola. Bogann cuid shuntasach de lastas intíre trasna Mhuir Éireann go Tuaisceart Éireann agus uaidh, agus is é Béal Feirste an calafort is mó sa Ríocht Aontaithe le haghaidh lastas farraige intíre¹³⁹.

Bhí an dúshlán a bhain le calafoirt a nascadh leis an ngréasán iompair níos leithne ar cheann de na príomhthéamaí a d'aithin freagróirí ar ghlao an Athbhreithnithe ar fhianaise. D'ardaigh páirtithe leasmhara éagsúla an cumas agus an teacht aniar go háirithe ar an A75 agus ar an A77. I measc na saincheisteanna eile a shainathin geallsealbhóirí bhí an gá le nascacht iarnróid le calafoirt lasta a fheabhsú agus tomhsaire lasta iarnróid na Ríochta Aontaithe a mhéadú go W12, i gcás inar féidir, chun tacú le gluaiseacht coimeádán loingseoireachta domhainfharraige.

500m

tonna lasta in aghaidh nablana arna láimhseáil ag calafoirt na Ríochta Aontaithe¹⁴⁰.

101,000

poist a fhaigheann tacaíocht san earnáil mhuirí ag Calafóirt na Ríochta Aontaithe¹⁴¹.

39%

measta a mhéadú i an
calafort Tonnaistí ag
2050¹⁴².

£1.5bn

le haghaidh sa
bhliain chuir sé le
i cánacha ag An
Ríocht Aontaithe
calafóirt¹⁴³.

Infheistíocht Phleanáilte

Nascacht calafóirt aithnítear go bhfuil sé tábhacht a bhaineann le Rialtas na RÍOCHTA agus an devolved administrations. In Engann, the An Ríocht Aontaithe An Rialtas go bhfuil sé cheana féin gnóthas suntasach obair a dhéanamh le eochair an bhóthair agus an t-iarnród scéimeanna á seachadadh.

Áirítear orthu sin na feabhsuithe ar an A160 agus A180 go dtí tacaíocht a thabhairt an An Calafort de na Immingham, an forbairt de na an A5036 go dtí feabhas a chur ar rochtain a fháil ar go dtí an An Calafort de na Learpholl¹⁴⁴ agus infheistíodh £235 milliún go díreach i bhfás lasta iarnróid thar Thréimhse Rialaithe 5 (2014-19) tríd an *gCiste Líonra Lasta Straitéiseach*¹⁴⁵.

Tá gealltanas tugtha ag Rialtas na Breataine Bige calafóirt a bhreithniú mar chuid de chur chuige comhtháite níos leithne maidir le planáil iompair agus *Llwybr Newydd: Straitéis Iompair na Breataine Bige 2021*¹⁴⁶ tiomanta d'aistriú módach chuig cúrsaí muirí intíre a chur chun cinn.

Tá nascacht calafóirt aitheanta mar thosaíocht ag Feidhmeannas Thuaisceart Éireann agus, mar a luadh níos luaithe, measfar é a bheith mar chuid den *Athbhreithniú Iarnróid Straitéiseach Uile-Oileáin*.

D'fhógair Rialtas na Ríochta Aontaithe le déanaí go gcruthófaí sraith saorport i Sasana agus féachann sé lena mbunú a spreagadh i náisiúin uile na Ríochta Aontaithe. Beidh sé mar aidhm acu sin trádáil a chur chun cinn chun fás áitiúil a ghiniúint. Tá sé tábhachtach go bhfuil baint leordhóthanach acu seo leis an UKNET atá beartaithe agus dá réir sin gur aithníodh iad mar phríomh-mhoil eacnamaíocha ag an Athbhreithniú.

18 Moladh

Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Nascacht le calafoirt mhara a fheabhsú ar fud na Ríochta Aontaithe trí naisc lasta iarnróid a fheabhsú agus acmhainneacht na saorports a uasmhéadú trí.

Cé nach dtugtar ach forléargas mionsonraithe sa tuarascáil seo ar na conairí sin atá ábhartha go háirithe do nascacht an Aontais, aithnítear san Athbhreithniú go bhfuil conairí eile thar a bheith tábhachtach do chalafoirt agus do lasta agus do thaisteal ar aghaidh. Ina measc seo tá bealaí trastíre ó Learpholl go réigiún Humber agus ó Southampton go dtí an ‘Triantán Órga’.

Dírítear an tAthbhreithniú ar naisc straitéiseacha sa Ríocht Aontaithe agus ní shíneann na téarmaí tagartha chuig seirbhísí tarrthála nó réigiúnacha. Mar sin féin, aithnítear san Athbhreithniú na saincheisteanna a bhíonn ag pobail atá ina gcónaí i gceantair iargúlta, agus bíonn go leor acu ag brath ar thaisteal muirí chun rochtain a fháil ar phoist agus ar sheirbhísí agus bualadh le cairde agus le teaghlaigh. Tá imní léirithe ag roinnt páirtithe leasmhara faoi iontaofacht, minicíocht agus cumas na nasc farantóireachta chuig agus ó oileáin na hAlban, agus chuig agus ó Oileán Wight. Tha an t-Athbhreithniú a’ cur fáilte air *Plana Libhrigidh Naidheachdan Nàiseanta Obar*⁴⁴⁷, lenar áiríodh £580 milliún de mhaoiniú beartaithe chun tacú le nascacht fheabhsaithe ar.

Muirí Glan

Faoi láthair is é an t-iompar muirí an bealach is éifeachtúla ó thaobh carbóin de chun lastas agus daoine a bhogadh. Mar gheall ar mhéid agus scála an tionscail, áfach, táirgeann loingseoireacht intíre níos mó astaíochtaí gás ceaptha teasa ná na hearnálacha bus agus iarnróid le chéile¹⁴⁸. Caithfear é sin a laghdú má tá an Ríocht Aontaithe chun a glanspriocanna nialasacha a bhaint amach. Caithfear é sin a laghdú má tá an Ríocht Aontaithe chun a glanspriocanna nialasacha a bhaint amach.

Tá loingseoireacht intíre an-oiriúnach do loingseoireacht ísealcharbóin mar theicneolaíochtaí, amhail ceallraí, in ann na turais níos giorra sin a chumhachtú cheana féin¹⁴⁹. Plean Muirí 2050 le déanaí¹⁵⁰ leagtar amach uaimhian Rialtas na RA chun méadú ar loingseoireacht a fheiceáil idir pointí éagsúla sa Ríocht Aontaithe. D’fhógair Rialtas an RA le déanaí go gcruthófaí aonad tiomnaithe laistigh den Roinn Iompair chun tacú le forbairt teicneolaíochtaí muirí glana¹⁵¹.

An líonra a neartú

An gComhshaol

An Plean Dícharbónaithe Iompair a foilsíodh le déanaí¹⁵²
Leagtar amach fíis chun astaíochtaí carbóin a laghdú ar fud na modhanna go léir, athrú módach a spreagadh agus réitigh ghlan áitbhunaithe a chur chun cinn a fhreastalaíonn ar riachtanais na bpobal áitiúil.

Is féidir le forbairt agus cur i bhfeidhm an líonra cabhrú le Rialtas na RÍOCHTA na spriocanna atá leagtha amach sa *Phlean Dícharbónaithe Iompair* a bhaint amach trí thacú le cur chuige ilmhódach maidir le pleanáil iompair agus roghanna maidir le turais ísealcharbóin a sholáthar.

Turais an Mhíle Dheireanaigh

Ceann de na príomhthéamaí ón nglao ar fhianaise ná go ndéanfadh an tAthbhreithniú machnamh ar ról an taistil ghníomhaigh i.e. siúl agus rothaíocht, mar chuid de thurais ar fud na Ríochta Aontaithe.

Tá infheistíocht shuntasach leagtha amach cheana féin ag Rialtas na Ríochta Aontaithe chun taisteal gníomhach a mhéadú a bhfuil sé mar aidhm aige leath de na turais go léir i mbailte agus Igcathracha a rothaíocht nó a shiúl faoi 2030¹⁵³. Tá sé i gceist aige freisin líonra rothaíochta agus siúl den chéad scoth a chur ar fáil i Sasana faoi 2040¹⁵⁴. Beidh sé seo ag éirí níos tábhachtaí de réir mar a leanann an Ríocht Aontaithe ag téarnamh ó COVID-19 agus tosaíonn daoine ag déanamh níos mó turais.

Tá gealltanais dhearfacha á ndéanamh ag Rialtais na hAlban agus na Breataine Bige freisin chun tacú le taisteal gníomhach. Sa Bhreatain Bheag, ceanglaítear leis an *Acht um Thaisteal Gníomhach* ar údarais áitiúla saoráidí agus bealaí a fheabhsú go leanúnach do choisithe agus do rothaithe¹⁵⁵, agus in Albain, tá an *Creat Taistil Gníomhach*¹⁵⁶ a bhunaigh Transport Scotland ag cur ar chumas paisinéirí a bpatrúin taistil a athrú agus tús áite a thabhairt do mhodhanna iompair atá níos fearr dá sláinte agus don chomhshaol. Tá pleananna uailmhianacha ag Tuaisceart Éireann maidir le taisteal gníomhach, lena n-áirítear straitéis uailmhianach rothaíochta atá dírithe ar rothair a chur i gcroílár na dturas laethúil¹⁵⁷.

Tá busanna lárnach sa ghréasán iompair phoiblí, rud a éascaíonn níos mó ná dhá oiread turas agus a d'athróid in 2019¹⁵⁸. Soláthraíonn busanna líne bheatha ríthábhachtach do dhaoine fanacht ceangailte le daoine eile ina bpobail, rochtain a fháil ar phoist agus ar sheirbhísí áitiúla, agus—tábhachtach—chun rochtain a fháil ar mhoil iompair mar chéim amháin d'aistear níos faide.

Tá sé mar aidhm ag Rialtas an RA cheana féin a Straitéis Náisiúnta Bus a¹⁵⁹ agus réabhlóid bus glas a chruthú le 4,000 bus nua astaíochtaí nialasacha agus an bonneagar is gá chun tacú leo. Leagtar amach ann freisin pleananna le haghaidh comhairliúcháin ar dháta céimnithe amach chun busanna neamh-astaíochtaí nialasacha a dhíol¹⁶⁰. Tha Riaghaltas na h-Alba air a Chiste Com-pairteachais Bus a chur an gníomh gus cur ri ùghdar ionadail suidheachaidhean ùra a thoirt seachad gus cleachdadh busaichean a¹⁶¹. Sa Bhreatain Bheag, tá sé leagtha amach ag Rialtas na Breataine Bige a uaimhianta daoine a bhogadh amach ó thurais ghluasteáin agus i dtreo busanna agus glan-astaíochtaí a laghdú óna chabhlach busanna¹⁶². D'éirigh le Tuaisceart Éireann pátrúnacht bus a mhéadú tráth a bhfuil sé ag dul i léig sa chuid eile den Ríocht Aontaithe¹⁶³.

An Timpeallacht Nádúrtha a Chosaint

Tá a phlean 25 bliain leagtha amach cheana féin ag Rialtas an RA don chomhshaol¹⁶⁴. Is é sprioc luaithe Rialtas na Ríochta Aontaithe a bheith ar an gcéad ghlúin chun an comhshaol a fhágáil “i riocht níos fearr ná mar a agus cur chuige gníomhach glan-dhearfach a ghlacadh i leith an chomhshaoil.

Chun tacú le cosaint níos réamhghníomhaí ar an gcomhshaol, tá tús curtha le déanaí ag Highways Náisiúnta le speicis dhúchasacha bláthanna fiáine a phlandáil feadh imeall na dtionscadal nua ar bhóithre ar mhórscaála¹⁶⁵. Faoin mbeartas seo, beidh sé d'oibleagáid ar chonraitheoirí Náisiúnta Highways coinníollacha a chruthú feadh verges d'fhéarthailte atá saibhir ó thaobh speiceas de a bheith rathúil ag baint úsáide as ithreacha torthúlachta ísle. Beidh cead ag na verges ansin athghiniúint go nádúrtha nó a shíolú le bláthanna fiáine. Tá an smaointeoireacht seofreisin i gclár *Conairí Iompair Ghlais* Iarnród Líonra, trína ndéanfar fásra taobh le línte iarnróid a bhainistiú ar bhealach níos éifeachtaí chun an bhithéagsúlacht a fháil¹⁶⁶. Mar an gcéanna, tá ráiteas beartais forbartha ag Transport Scotland chun¹⁶⁷ bóithre a thógáil le bainistiú tírdhreacha ar chonairí iompair nua. Tá *Plean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta* uaimhianach leagtha amach ag Transport for Wales a fhéachann le timpeallacht nádúrtha álainn na Breataine Bige a chosaint¹⁶⁸. Cuideoidh an cineál seo athraithe cultúrtha sa smaointeoireacht leis an timpeallacht nádúrtha ar feadh na mblianta atá le teacht.

Fáiltíonn an tAthbhreithniú roimh na tionscnaimh seo go léir agus molann sé do Rialtas agus do chomhlachtaí iompair na Ríochta Aontaithe ar fud na Ríochta Aontaithe gach rud is féidir a dhéanamh chun leanúint ar aghaidh ag cur cosaint an chomhshaoil i gcroílár na pleanála amach anseo.

Electric Hybrid Bus
Greener Travel with Low Emissions

Not in Service

5406

national express **West Midlands**
and Centro working in partnership

Dícharbónú Bóithre agus Iarnróid

Tá sé mar aidhm ag Rialtas na Ríochta Aontaithe gréasán iarnróid glan-nialasach a chur ar fáil faoi 2050, le laghdúithe leanúnacha carbóin ar an mbealach¹⁶⁹. Tá sé leagtha amach cheana féin go bhfuil sé d'uailmhian aige gach traein díosail amháin a bhaint den líonra faoi 2040 agus, ag an am céanna, clár leictirithe faoi threoir *Straitéis Líonra Dícharbónaithe Tarraingthe Iarnród Líonra*¹⁷⁰. Tá sé curtha in iúl ag Rialtas na Ríochta Aontaithe freisin go bhfuil sé ag iniúchadh teicneolaíochtaí hidrigine amach anseo, a d'fhéadfadh feithiclí dianfhuinnimh amhail leoraithe agus traenacha HGV a dhícharbónú¹⁷¹.

D'fhógair Rialtas na Ríochta Aontaithe freisin go bhfuil sé ar intinn aige deireadh a chur le díol feithiclí peitрил agus díosail faoi 2030¹⁷² agus tha *Plana Àrann-obrach Riaghaltas na h-Alba* cuideachd a' toirt cothrom do dh'aireamhan¹⁷³. Tá sé geallta ag Rialtas na Breataine Bige go mbeidh gach úsáideoir feithiclí leictreacha ar fud na tíre muiníneach faoi 2025 gur féidir leo rochtain a fháil ar bhonneagar luchtaithe nuair is gá agus cá háit a dteastaíonn sé uathu¹⁷⁴.

Mar sin féin, tá dáileadh reatha líonra luchtaithe feithiclí leictreacha na RA neamhionann, agus tá roinnt réimsí ar nós Thuaisceart Éireann agus Yorkshire á gcur i bhfeidhm go háirithe¹⁷⁵. Mar fhreagra air seo, tá sé beartaithe ag Rialtas na RA *Straitéis Bonneagair Feithiclí Leictreacha* a fhoilsiú níos déanaí i mbliana ina leagfar amach plean gníomhaíochta maidir le feidhmiú céimneach bonneagair¹⁷⁶.

In a lán cásanna, is faoi na húdaráis áitiúla agus faoi na riaracháin chineachta a thitfidh sé chun feidhmiú céimneach ríthábhachtach seo. Chuirfeadh tacaíocht phraiticiúil agus airgeadais ó Rialtas na Ríochta Aontaithe ar a gcumas soláthar níos fearr bonneagair luchtaithe a sholáthar chun é seo a dhéanamh níos fearr agus níos luaithe. Ba cheart tosaíocht a thabhairt do UKNET sa rolladh amach seo chun imní raon a laghdú agus tacú le gluaiseacht inbhuanaithe daoine agus earraí ar fud na tíre.

Moladh

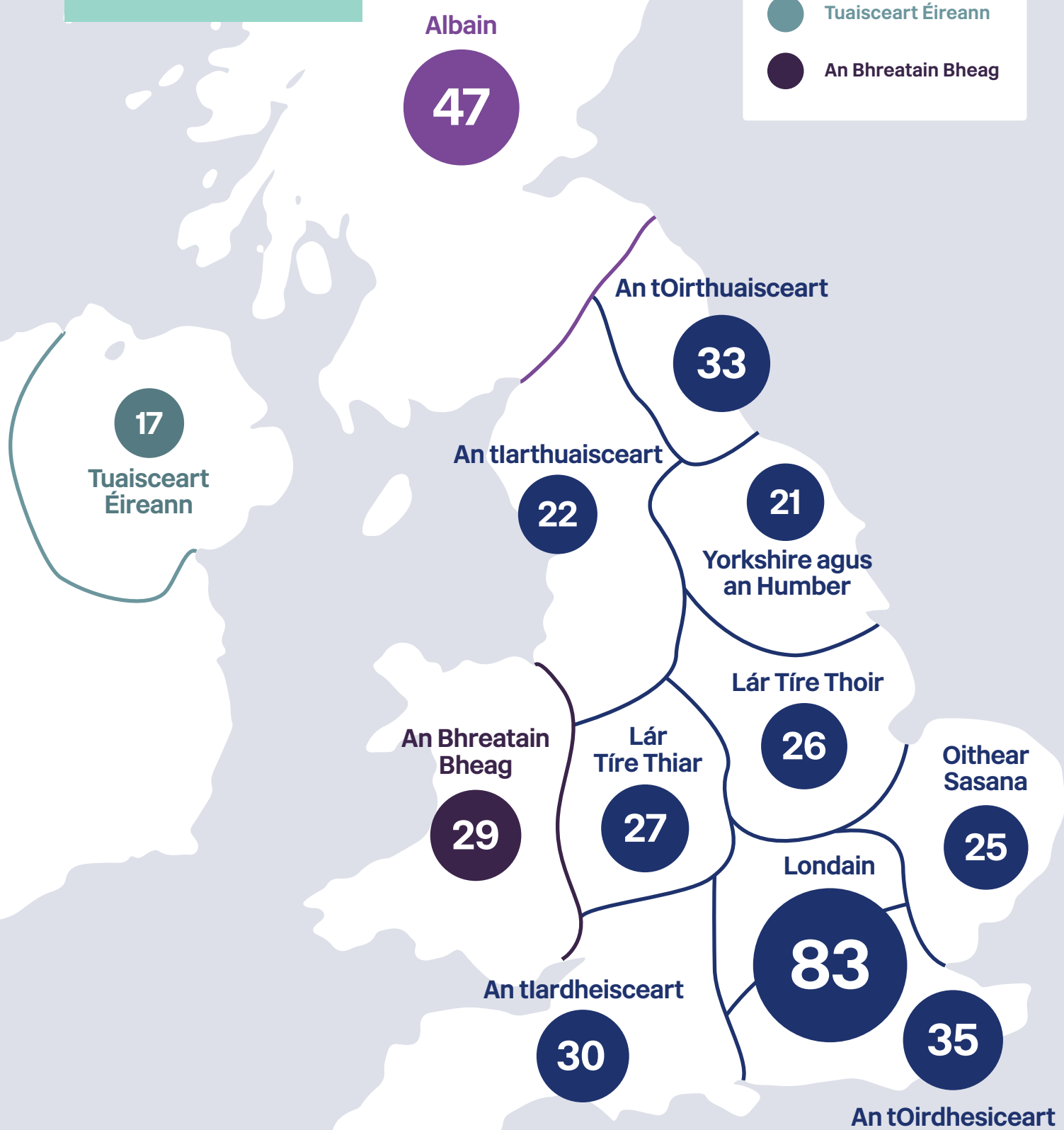
Ba cheart do Rialtas na Ríochta Aontaithe:

Ardchaighdeán chomhshoil a choinneáil ar UKNET amhail pointí luchtaithe feithiclí leictreacha a sholáthar níos fearr, an timpeallacht nádúrtha a chosaint agus comhtháthú le daoine gníomhacha áitiúla

Tá éagothromaíocht suntasach i ndáileadh an bhonneagair EV ar fud na Ríochta Aontaithe, agus tá ganntanas pointí luchtaithe ag Tuaisceart Éireann go háirithe.

gléasanna luchtaithe poiblí in aghaidh gach 100,000 den daonra

- Sasana
- Albain
- Tuaisceart Éireann
- An Bhreatain Bheag

An líonra a neartú

Lastas

Tá acmhainn, nascacht agus iontaofacht an ghréasáin iompair ríthábhachtach do shaorghluaiseacht earraí agus slabhraí soláthair ar fud na tíre. Tá lasta sa Ríocht Aontaithe comhtháite thar theorainneacha Shasana, na hAlban, na Breataine Bige agus Thuaisceart Éireann – rud a léiríonn an margadh aonair - agus dá bhrí sin cuirfidh feabhsuithe bonneagair i gcuid amháin den Ríocht Aontaithe le hathléimneacht agus tairbhí cuid eile den Ríocht Aontaithe.

Tá lasta riachtanach do rath na Ríochta Aontaithe, ina bhfuil níos mó ná 200,000 gnó a chuireann £127 billiún san iomlán le breisluach comhlán leis an ngeilleagar¹⁷⁷. Leag paindéim COVID-19 béim ar a thábhachtaí atá sé earraí a sheachadadh go tapa agus go héifeachtúil ar fud na gceithre náisiún de réir mar a tháinig méadú suntasach ar an éileamh agus gur cuireadh isteach ar shlabhraí soláthair.

In 2019, aistríodh 196 billiún tona-ciliméadar de lastas baile laistigh den Ríocht Aontaithe: 79% de bhóthar, 13% d'uisce agus 8% d'iarnród¹⁷⁸. Láimhseáil aerfoirt na Ríochta Aontaithe 2.5 milliún tona lasta i rith 2019¹⁷⁹, a mbántar an chuid is mó díobh ansin ar an ngréasán bóithre.

I mí Aibreáin 2019, d'fhoilsigh an Coimisiún Um Bonneagar Náisiúnta *Seachadadh Níos Fearr: an dúshlán a bhaineann le lastas*¹⁸⁰. Fuarthas amach sa staidéar, trí theicneolaíochtaí nua a ghlacadh, trí rannpháirtíocht ar fud an tionscail agus trí aitheantas a thabhairt do laistigh den chóras iompair agus pleanála, is féidir lastas bóthair agus iarnróid a dhíchárbónú faoi 2050 agus dul i ngleic le dúshlán maidir le hacmhainneacht agus plódú.

I measc na bpríomh-mholtaí bhí caighdeán sonraí lastais a bhunú, comhairle ceannaireachta leathan agus treoir pleanála áitiúil.

Mar fhreagra ar an tuarascáil seo, foilseoidh Rialtas na Ríochta Aontaithe plean straitéiseach *Todhchaí do Lasta* faoi dheireadh 2021¹⁸¹.

Tá sraith feabhsuithe bonneagair aitheanta cheana féin ag an Athbhreithniú seo a thacóidh le forbairt lasta bóthair agus iarnróid ar an UKNET atá beartaithe. Mar shampla, tá comhoibriú láidir ann cheana féin idir Bóithrí Móra Náisiúnta agus Iarnród Líonra i Sasana chun tuairimí na margaí lastais maidir le conairí aonair agus idirghabhálacha amhail uasghráduithe ar thuilleadh iarnróid, feabhsuithe ar thomhsairí iarnróid agus feabhsuithe ar bhóithre a fhorbairt.

Cuid 4
Conclúid

Tar éis an Athbhreithniú

Is í seo an tuarascáil deiridh ar Athbhreithniú Nascachta an Aontais. Lorgaíodh tuairimí na bpáirtithe leasmhara agus an phobail i gcoitinne i Sasana, in Albain, sa Bhreatain Bheag agus i dTuaisceart Éireann, measúnú ar an soláthar iompair reatha agus sainathnódh é i gcás ina bhfuil deiseanna ann nascacht a fheabhsú chun tacú le fás eacnamaíoch, poist, tithíocht agus comhtháthú sóisialta.

Téama ateagmhasach in aiseolas ó pháirtithe leasmhara is ea an tábhacht a bhaineann le ceart iompair a fháil agus leibhéal cuí infheistíochta a chinntiú chun é seo a éascú. Bhí na páirtithe leasmhara glórach freisin maidir le gan ligean do theorainneacha inmheánacha riaracháin cosc a chur air sin.

D'aithin an tAthbhreithniú bearnaí sa chur chuige maidir le pleanáil agus infheistíocht iompair uile-RA. D'aithin sé uasghráduithe sonracha bonneagair a chuirfeadh feabhas ar thurais idir náisiúin na Ríochta Aontaithe agus d'aithin sé roinnt réimsí beartais éagsúla ina bhféadfadh idirghabháil Rialtas na RA nascacht a fheabhsú.

Mar fhreagra ar na saincheisteanna seo, tá sraith moltaí substainteacha déanta ag an Athbhreithniú agus is faoi Rialtas na Ríochta Aontaithe atá sé anois iad seo a bhreithniú agus cinneadh a dhéanamh conas iad a thabhairt ar aghaidh.

Notaí Buíochais

Ba mhaith le Sir Peter buíochas a ghabháil leis na heagraíochtaí seo a leanas a thug suas a gcuid ama chun tacú leis an Athbhreithniú nascachta an Aontais:

Addleshaw Goddard

Aerfoirt na Gàidhealtachd agus na nOileán Teoranta

Aerfort Heathrow

Aerfort Idirnáisiúnta Bhéal Feirste

Aerphort Gatwick

Airlines UK

An Coimisiún um Bonneagar Náisiúnta

An Grúpa Parlaiminteach Uile-Pháirtí
um An gCumann Bonneagair

An tAire Iompair agus an tAire Comhshaoil, Aeráide
agus Cumarsáide ó Poblacht na hÉireann

An tIúr, Múirn agus Dún

Aontroma agus Comhairle Mhainistir an Bhaile Nua

Ceangal Lár Tíre

Coimisiún Bonneagair na Breataine Bige

Coimisiún Iompair Oirdheisceart na Breataine Bige

Com-pàirteachas Iompair Tayside agus Albain Lár

Comhairle Cathrach Learpholl

Comhairle Buirge Aontroma Láir agus Thoir

Comhairle Buirge Chathair Ard Mhacha,
Dhroichead na Banna agus Craigavon

Comhairle Caerdydd

Comhairle Caerphilly

Comhairle Calafort Neath Talbot

Comhairle Carmarthenshire

Comhairle Cathrach Bhéal Feirste

Comhairle Cathrach Aberdeen

Comhairle Cathrach Glasgow

Comhairle Ceredigion

Comhairle Feirste Blaenau Gwent

Comhairle Inse Orc

Comhairle Lárlothian

Comhairle Lothian Oithear

Comhairle Mhúrn agus an Dúin

Comhairle Monmouthshire

Comhairle nan Eilean Siar

Comhairle Oileáin Shealtainn

Comhairle Perth agus Chionn Roi

Comhairle Teorainneacha na hAlban

Comhairle Torfaen

Comhairle Tuaisceart Ayrshire & Solace

Comhairle Tuaisceart Lanacshire

Comhairle Vale of Glamorgan

Comhlachas Tráchtála na Breataine

Comhlachas tráchtála Tuaisceart na hÉireann

Comhpháirtíocht Powerhouse an Tuaiscirt

Comisiún Bonneagair Náisiúnta

Cónaidhm na Gnólachtaí Beaga

Cónaidhm Thionscal na Breataine

Cósta Thiar Avanti

Cumann Calafóirt na Breataine

Cumann na dTionscal Muirí

Cumann Oibreoirí Aerfoirt

Cumann Rialtas Áitiúil na Breataine Bige

Cumann Tarlaithe Bóthair

Cumann Tráchtála na hAlban

Droichead na Banna agus

Comhairle Buirge Craigavon

Dumfries agus Comhairle Galloway

Eastern Airways

EasyJet

Feachtas ar Son Iarnród Teorainneacha

Feidhmeannas Thuaisceart Éireann

- An Roinn Bonneagair

Feidhmeannas Thuaisceart Éireann

- An Roinn Geilleagair

Greasán Iarnróid

Greengauge 21

Grúpa Aerlínte Idirnáisiúnta

Grúpa Lasta Iarnróid

Grúpa Mór-Chalaoirt na Ríochta Aontaithe
 Grúpa Parlaiminteach Iompar don Bhreatain Bheag
 Grúpa Seachadta Iarnróid
 Highway Náisiúnta (Highways England roimhe seo)
 Iarnród An Oirthuaiscirt i Londain
 Iarnród Lónra
 Iarnróid Mór an Oithear
 Institiúid Chairte Highways agus Iompair
 Institiúid Chairte Lóistíochta agus Iompair
 Iompar ar fud an Uile-Pháirtí Thuaidh
 Iontaobhas Pobail
 Logan Air
 Loighistic sa Ríocht Aontaithe
 Margadh Chathair Réigiún Caerdydd
 Méara Cambridgeshire agus Peterborough
 Méara Iarthar Shasana
 Méara Lár Tíre Thiar

Méara Londain
 Méara Mhórcheantar Mhanchain
 Méara Thuaisceart na Tyne
 Muirí Mersey
 Muirí na Ríochta Aontaithe
 Rialtas na Breataine Bige – Stiúrthóireacht an Bhonneagair Eacnamaíoch
 Ríocht Aontaithe Seomra Loingseoireachta
 ScotRail
 Sláinte Phoiblí na hAlban
 Stagecoach
 StenaLine
 Traenacha Trastíre
 Trústa Pobal Newcastleton
 Uadarás Oirthuaisceart Le chéile
 Údaras Comhcheangailte Iarthar Yorkshire
 Uk2070 Coimisiún

Thacaigh na daoine saineolacha seo a leanas le Sir Peter freisin mar chuid den fhoireann a rinne an t-athbhreithniú seo:

Professor David Begg
 Neale Coleman CBE
 Michèle Dix CBE
 Professor Gordon Masterson OBE

Sir Malcolm McKibbin
 Professor Douglas Oakervee CBE
 Elaine Seagriff

Bhí tacaíocht ag Sir Peter le rúnaíocht de stáitseirbhísí agus ón Roinn Iompair le ceannaireacht ag Gavin James agus a comhleacaí Alexander Wallis agus Rob Lowe:

Lewis Barton
 Faye Billson
 Josh Black
 Peter Christodoulou
 Temi Fatuade
 Tracey Glenn
 Justine Harding
 Claire Harris
 Ant Hobbs
 Jasmine Hurford
 Jai Jethwa
 John Kovacs

Megan Langley
 Tom Maher
 James McMorrow
 Jessica Orbell
 Craig Owen
 Siwan Puw
 Andy Robinson
 Margot Shatz
 Suneet Sran
 James Staff
 Natasha Thamali
 Hugh Walker

Tagairtí

- 1 Iascachagus do bharshaothrú (2020, Deireadh Fómhair). Athbhreithniú nascachta an Aontais: Téarmaí Tagartha. www.gov.uk/government/publications/union-connectivity-review-terms-of-reference
- 2 Iascachagus do bharshaothrú (2021, Márta). Tuarascáil Eatramhach um Athbhreithniú nascachta an Aontais. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/970476/Union-Connectivity-Review-Interim-Report-March-2021-accessible.pdf
- 3 Stáitchiste HM. (2021). Tógáil siar níos fearr: Ár bplean fáis (CP 401). assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/969275/PfG_Final_print_Plan_for_Growth_Print.pdf
- 4 An Oifig Staidrimh Náisiúnta. (2021). Forbhreathnú ar dhaonra na Ríochta Aontaithe: Eanáir 2021 [Tacar sonraí]. www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/articles/overviewoftheukpopulation/january2021
- 5 An Roinn Iompair. (2020). Turais phaisinéirí ar fheithiclí iompair phoiblí ó 1950 [Tacar sonraí]. Tábla TSGB0102. www.gov.uk/government/statistical-data-sets/tsgb01-modal-comparisons
- 6 An Roinn Iompair. (2020). Sreabhadh mótarfeithiclí de réir aicme bóthair sa Bhreatain Mhór [Dataset]. Tábla TRA0301. www.gov.uk/government/statistical-data-sets/road-traffic-statistics-tra
- 7 Oifig Pharlaiminteach Eolaíochta agus Teicneolaíochta (POST). (2000, Deireadh Fómhair). Faisnéis staidrimh maidir le líon agus saintréithe aerphaisinéirí. Tábla 1. www.parliament.uk/globalassets/documents/post/e3.pdf
- 8 An tÚdarás um Eitlíocht Shibhialta. (n.d.). Sonraí aerfoirt 2019 [tacar sonraí]. i dTábla 10.3. www.caa.co.uk/uploadedFiles/CAA/Content/Standard Content/Data and analysis/Datasets/Airport stats/Airport data 2019 annual/Table 10 3 Terminal Pax.pdf
- 9 An Roinn Iompair. (2018). Réamhaisnéisí Tráchtá ar Bhóithre. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/873929/road-traffic-forecasts-2018-document.pdf
- 10 Iascachagus do bharshaothrú (2017, Deireadh Fómhair). Réamhaisnéisí Eitlíochta na RA Ag Bogadh na Breataine Chun Tosaigh. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/878705/uk-aviation-forecasts-2017.pdf
- 11 Davenport, A., & Zarenko, B. (2020). Leibhéalú suas: Cá háit agus conas? In Institiúid um Staidéar Fioscach Buiséad Glas 2020 (Igh. 315–371). <https://ifs.org.uk/uploads/CH7-IFS-Green-Budget-2020-Levelling-up.pdf>
- 12 An Roinn Gnó, Fuinnimh agus Straitéise Tionsclaíche. (2019). Is í an Ríocht Aontaithe an chéad gheilleagar mór chun an dlí glan astaíochtaí nialasacha a rith. www.gov.uk/government/news/uk-becomes-first-major-economy-to-pass-net-zero-emissions-law
- 13 An Roinn Gnó, Fuinnimh agus Straitéise Tionsclaíche. (2019). Is í an Ríocht Aontaithe an chéad gheilleagar mór chun an dlí glan astaíochtaí nialasacha a rith. www.gov.uk/government/news/uk-becomes-first-major-economy-to-pass-net-zero-emissions-law
- 14 Rialtas na Breataine Bige. (2020). Ráiteas i scríbhinn: Comóradh bliana tar éis An Dearbhú um Éigeandáil Aeráide. www.gov.wales/written-statement-one-year-anniversary-following-declaration-climate-emergency
- 15 Riaghaltas na h-Alba. (2019). An Éigeandáil Aeráide Dhomhanda – Freagairt na hAlban: Ráiteas an Rúnaí um Athrú Aeráide Roseanna Cunningham. www.gov.scot/publications/global-climate-emergency-scotlands-response-climate-change-secretary-roseanna-cunninghams-statement/
- 16 Tionól Thuaisceart Éireann. (2020, Eanáir). Tairiscint Éigeandála Aeráide. Seisiún Iomlánach. <https://bit.ly/3AZAWiO>
- 17 An Roinn Iompair. (2021, Bealtaine). Staitisticí Iompair agus Comhshaoil 2021 Tuarascáil Bhliantúil. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/984685/transport-and-environment-statistics-2021.pdf
- 18 An Roinn Iompair. (2021, Iúil). Iompar a Dhícharbónú: An Bhreatain níos fearr agus níos glaise. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1009448/decarbonising-transport-a-better-greener-britain.pdf

- 19 Státchiste HM. (2020, Samhain). Athbhreithniú ar an Leabhar Glas 2020: Torthaí agus Freagairt. Rialtas na Ríochta Aontaithe. [assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/937700/Green Book Review final report 241120v2.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/937700/Green_Book_Review_final_report_241120v2.pdf)
- 20 Díolann, T & Enenkel, K. (2021). Cathracha Fáis Tapa - 2021 agus ina dhiaidh sin. Ionad na gCathracha. www.centreforcities.org/wp-content/uploads/2021/03/fast-growth-cities-2021-and-beyond.pdf
- 21 An Roinn Iompair. (2020). Staidreamh maidir le paisinéirí mara [Tacar sonraí]. Tábla SPAS0101. www.gov.uk/government/statistical-data-sets/sea-passenger-statistics-spas
- 22 An Roinn Iompair. (2020). Staidreamh lasta uisce-iompartha calafoirt agus tí [Dataset]. Tábla PORT0101. www.gov.uk/government/statistical-data-sets/port-and-domestic-waterborne-freight-statistics-port
- 23 An Oifig Staidrimh Náisiúnta. (2011). WU01UK – Suíomh an ghnátháit chónaithe agus na háite oibre de réir gnéis [Tacar sonraí]. Rochtain ag baint úsáide as NOMIS (Údaráis Áitiúla san áireamh: Learpholl, Cheshire Thiar agus Chester, Wirral, Flintshire, Wrexham).
- 24 An Roinn Iompair. (2020). Staidreamh maidir le paisinéirí mara [Tacar sonraí]. Spas0102 Tábla. www.gov.uk/government/statistical-data-sets/sea-passenger-statistics-spas
- 25 An Roinn Iompair. (2020). Staidreamh lasta uisce-iompartha calafoirt agus tí [Dataset]. Tábla PORT0499. www.gov.uk/government/statistical-data-sets/port-and-domestic-waterborne-freight-statistics-port
- 26 Rialtas na hÉireann. (2020, Eanáir). Llwybr Newydd: Dréacht Comhairliúcháin straitéis iompair new Wales. www.gov.wales/sites/default/files/consultations/2020-11/supporting-information-transport-data-and-trends.pdf
- 27 An Roinn Iompair. (2020). Tollán Mhuir nloch: Trácht chuig agus ón Eoraip, bliantúil ó 1994. Tábla TSGB0607 (RAI0108). assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/944172/rai0108.ods
- 28 An Roinn Geilleagair. (2020, Samhain). Anailís a dhéanamh ar ghluaiseachtaí HGV idir TÉ agus an Bhreatain Mhór ag baint úsáide as sonraí líonra soghluaiste. www.economy-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/economy/analysis-hgv-movements-between-NI-GB-mobile-data.pdf
- 29 Highways Sasana Webtris. (n.d.). 2019 24 uair AAWT ag teorainn na hAlban/Shasana. webtris.highwaysengland.co.uk
- 30 Highways Sasana. (2020, Nollaig). Freagairt Highways England ar Athbhreithniú Nascachta an Aontais: glao ar fhianaise.
- 31 Iarnród Líonra. (2020, Nollaig). Freagairt d'Iarnród Líonra ar Athbhreithniú Nascachta an Aontais: glao ar fhianaise. Sonraí MOIRA1.
- 32 Roinn Taighde Statista. (2021, Iúil). Traenacha Maighdean Cósta thiar: thaistil paisinéir-km sa Bhreatain Mhór 2008-2019. www.statista.com/statistics/468332/virgin-trains-west-coast-passenger-km-travelled-great-britain-uk/
- 33 Figiúirí curtha ar fáil ag Iarnród Líonra.
- 34 Crozet, Y. (2013). Feidhmíocht iarnróid ardluais sa Fhrainc: Ó mhodheolaíochtaí breithmheasa go meastóireacht ex-post. OECD. www.itf-oecd.org/sites/default/files/docs/dp201326.pdf
- 35 An Lárionad um Staidéar Iompair Stócólm. (2012). Éileamh Réamhaisnéise ar Iarnród Ardluais. www.transportportal.se/SWoPEc/CTS2012-12.pdf
- 36 Is samhail réamhaisnéise saincheaptha é an chéad mhúnla chun meastachán a dhéanamh ar rogha na dturas aeir agus iarnróid le haghaidh turais idir Londain agus Crios Lárnach na hAlban agus is é an dara ceann an tsamhail réamhaisnéise ilmhódach a úsáideadh le haghaidh anailíse HS2 roimhe seo.
- 37 Rialtas HM. (2021, Márta). Margadh Fáis Na dTailte Teorann: Márta 2021. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/970683/Borderlands_Inclusive_Growth_Deal_Deal_Document_2021_-_Signed.pdf
- 38 Iarnród Líonra. (2020, Nollaig). Freagairt d'Iarnród Líonra ar Athbhreithniú Nascachta an Aontais: glao ar fhianaise. Sonraí MOIRA1.
- 39 Iarnród Líonra. (n.d.). Bealach an Chósta Thoir. www.networkrail.co.uk/running-the-railway/our-routes/east-coast

- 40 Iarnród Líonra. (n.d.). Uasghrádú an Chósta Thoir. www.networkrail.co.uk/running-the-railway/our-routes/east-coast/east-coast-upgrade/
- 41 Ardluais a Dó (HS2) Teoranta. (2016, Márta). Roghanna leathana d'iarnróid uasghrádaithe agus ardluais i dTuaisceart Shasana agus na hAlban. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/506022/NES_Report.pdf
- 42 Oifig An Rialtais um Eolaíocht. (2019). Tuisceint ar Chóras Iompair Lastais na RÍOCHTA Aontaithe. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/777781/fom_understanding_freight_transport_system.pdf
- 43 Highways Sasana. (2017). Tuarascáil Feabhsúcháin A1 i Northumberland ar an gComhairliúchán Poiblí. https://highwaysengland.citizenspace.com/he/a1-in-northumberland/results/a1_consultation-report.pdf
- 44 Roinn Iompair. (2020, Márta). Straitéis Infheistíochta ar Bhóithre 2: 2020-2025. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/951100/road-investment-strategy-2-2020-2025.pdf
- 45 Jacobs. (2015, Feabhra). A1 Ó Thuaidh ó Staidéar Féidearthachta an Chaisleáin Nua Tuarascáil Chéim 3. www.transport.gov.scot/publication/south-west-scotland-transport-study-initial-appraisal-case-for-change
- 46 Transport Scotland. (2020). Staidéar Iompair Iardheisceart na hAlban - Breithmheas tosaigh: Cás le haghaidh athraithe. Tábla 3-2. www.transport.gov.scot/publication/south-west-scotland-transport-study-initial-appraisal-case-for-change
- 47 An Roinn Iompair. (2020). Staidreamh maidir le paisinéirí mara [Tacar sonraí]. Tábla SPAS0102 agus Tábla SPAS0201. www.gov.uk/government/statistical-data-sets/sea-passenger-statistics-spas
- 48 Iarnród Líonra. (n.d.). Uasghrádú an Chósta Thoir. www.networkrail.co.uk/running-the-railway/our-routes/east-coast/east-coast-upgrade/
- 49 An Roinn Iompair. (2020). Staidreamh maidir le paisinéirí mara [Tacar sonraí]. Tábla SPAS0102 agus Tábla SPAS0201. www.gov.uk/government/statistical-data-sets/sea-passenger-statistics-spas
- 50 Transport Scotland. (2020, Eanáir). Staidéar Iompair Iardheisceart na hAlban - Breithmheas tosaigh: Cás le haghaidh athraithe. Tábla 3-2. www.transport.gov.scot/publication/south-west-scotland-transport-study-initial-appraisal-case-for-change/
- 51 Ibid.
- 52 Ibid. Tábla 5-22.
- 53 Ibid.
- 54 Ibid.
- 55 Ibid. P.46.
- 56 Pàrlamaid na h-Alba. (2021, Eanáir). Cruinniú den Pharlaimint (Fíorúil). www.parliament.scot/chamber-and-committees/what-was-said-and-official-reports/what-was-said-in-parliament/meeting-of-parliament-21-01-2021?meeting=13068&iob=118261#2133
- 57 Rialtas na Breataine Bige. (2019, Aibreán) Bullaitín Staitistiúil: Iompar d'iarnród, Aibreán 2017 go Márta 2018. gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2019-04/rail-transport-april-2017-to-march-2018-824.pdf
- 58 Rialtas na Breataine Bige. (2020). Llwybr Newydd: Dréacht comhairliúcháin nua maidir le straitéis iompair na Breataine Bige, ag tacú le sonraí agus treochtaí iompair faisnéise. gov.wales/sites/default/files/consultations/2020-11/supporting-information-transport-data-and-trends.pdf
- 59 An Oifig staidrimh Náisiúnta. (n.d.). Daonáireamh 2011. www.ons.gov.uk/census/2011census
- 60 An Roinn Iompair. (2020). Staidreamh maidir le paisinéirí mara [Tacar sonraí]. Tábla SPAS0102 agus Tábla SPAS0201. www.gov.uk/government/statistical-data-sets/sea-passenger-statistics-spas agus an Roinn Iompair. (2020). Staidreamh lasta uisce-iompartha calafoirt agus tí [Dataset]. Tábla PORT0499. www.gov.uk/government/statistical-data-sets/port-and-domestic-waterborne-freight-statistics-port
- 61 Rialtas na Breataine Bige. (2017, Samhain). Staidéar Athléimneachta Líonra A55 / A494. gov.wales/sites/default/files/publications/2017-11/a55-a494-network-resilience-study-welsh-stage-1-report.pdf
- 62 Parlaimint na Breataine Bige. (n.d.). Iomlán iomlánach 22/06/2021. record.assembly.wales/Plenary/12317#A66072

- 63 Arup do Rialtas na Breataine Bige. (2012, Bealtaine) Tionchar Na nDolaí Severn ar Gheilleagar na Breataine Bige. gov.wales/sites/default/files/statistics-and-research/2018-12/121105severntollsfinalen.pdf
- 64 Highways Sasana. (2020, Nollaig). Freagra Highways England ar Athbhreithniú Nascachta an Aontais: glao ar fhianaise.
- 65 Iarnród Líonra. (2020, Nollaig). Freagairt d'Iarnród Líonra ar Athbhreithniú nascachta an Aontais: glao ar fhianaise.
- 66 Rialtas na Breataine Bige. (2020). Llwybr Newydd: Dréacht comhairliúcháin nua maidir le straitéis iompair na Breataine Bige, ag tacú le sonraí agus treochtaí iompair faisnéise. gov.wales/sites/default/files/consultations/2020-11/supporting-information-transport-data-and-trends.pdf
- 67 6An Ghaeilg Ghlas 21. (2018, Bealtaine). Taobh amuigh de HS2. www.greengauge21.net/wp-content/uploads/Beyond_HS2WEB.pdf
- 68 An Roinn Iompair. (n.d.). Staitisticí tráchta ar bhóithre - Pointe comhaireamh láimhe: 73955. roadtraffic.dft.gov.uk/manualcountpoints/73955
- 69 Coimisiún Iompair Oirdheisceart na Breataine Bige. (2020, Samhain). Moltaí Deiridh. www.gov.wales/sites/default/files/publications/2020-11/south-east-wales-transport-commission-final-recommendations.pdf
- 70 Rialtas na Breataine Bige. (2020, Samhain). Coimisiún Iompair Oirdheisceart na Breataine Bige: moltaí deiridh. gov.wales/south-east-wales-transport-commission-final-recommendations
- 71 Ibid.
- 72 Rialtas na Breataine Bige. (2020). Llwybr Newydd: Dréacht comhairliúcháin nua maidir le straitéis iompair na Breataine Bige, ag tacú le sonraí agus treochtaí iompair faisnéise. gov.wales/sites/default/files/consultations/2020-11/supporting-information-transport-data-and-trends.pdf
- 73 An tÚdarás um Eitlíocht Shibhialta. (2019). Tuarascáil suirbhé paisinéirí 2019. www.caa.co.uk/Data-and-analysis/UK-aviation-market/Consumer-research/Departing-passenger-survey/2019-Passenger-survey-report/
- 74 Meitreo Láir. (2021, Aibreán 27). Réigiún Caipitil Caerdydd. www.cardiffcapitalregion.wales/project-hub/metro-central
- 75 Rialtas na Breataine Bige. (2020). Llwybr Newydd: Dréacht comhairliúcháin nua maidir le straitéis iompair na Breataine Bige, ag tacú le sonraí agus treochtaí iompair faisnéise. gov.wales/sites/default/files/consultations/2020-11/supporting-information-transport-data-and-trends.pdf
- 76 An Oifig Staidrimh Náisiúnta. (2011). WU01UK- Suíomh an ghnátháit chónaithe agus na háite oibre de réir gnéis [Dataset]. Rochtain ag baint úsáide as NOMIS.
- 77 An Ghaeilg Ghlas 21. (2018, Bealtaine). Taobh amuigh de HS2. www.greengauge21.net/wp-content/uploads/Beyond_HS2WEB.pdf
- 78 An Roinn Iompair. (2020, Márta). Straitéis Infheistíochta ar Bhóithre 2: 2020-2025. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/951100/road-investment-strategy-2-2020-2025.pdf
- 79 An Roinn Geilleagair. (2018, Meán Fómhair). Bullaitín Taighde 18/5 – Gluaiseacht daoine ar fud theorainn Thuaisceart Éireann – Poblacht na hÉireann. www.economy-ni.gov.uk/publications/cross-border-movements-movement-people-across-northern-ireland-republic-ireland-border
- 80 Gníomhaireacht Staidrimh agus Taighde Thuaisceart Éireann. (2020, Deireadh Fómhair) Staitisticí Iompair Thuaisceart Éireann. www.infrastructure-ni.gov.uk/system/files/publications/infrastructure/ni-transport-statistics-2019-2020.pdf
- 81 Gníomhaireacht Staidrimh agus Taighde Thuaisceart Éireann. (2020, Deireadh Fómhair). Staitisticí Bliantúla Turasoíreachta Thuaisceart Éireann 2019. www.nisra.gov.uk/sites/nisra.gov.uk/files/publications/Tourism-Statistics-Annual-Publication-2019.pdf
- 82 Gníomhaireacht Staidrimh agus Taighde Thuaisceart Éireann. (2021, Iúil). Staitisticí Díolacháin agus Easpórtálacha Gheilleagar Leathan Thuaisceart Éireann: Torthaí Earraí agus Seirbhísí 2019. www.nisra.gov.uk/sites/nisra.gov.uk/files/publications/BESES-Goods-and-Services-Publication-2019-Headline-results.pdf

- 83 Eacnamaíocht Oxford. (2019, Iúil). Nascacht Eitlíochta Thuaisceart Éireann a Fheabhsú. niopa.qub.ac.uk/bitstream/NIOPA/10641/1/aviation-connectivity-research.pdf
- 84 Straitéis WPI. (2020, Deireadh Fómhair). Filleadh ar ghnó: Conas is féidir leis an eitlíocht borradh a chur faoin téarnamh eacnamaíoch ar fud na Ríochta Aontaithe. <https://media.londoncityairport.com/download?n=London%20City%20Airport%20Business%20Travel%20Economic%20Report%20-%2012%20October%202020-pdf&id=3389>
- 85 Airlines UK. (2018, Deireadh Fómhair). Measúnú ar luach na seirbhísí aerlasta do gheilleagar na Ríochta Aontaithe. airlinesuk.org/wp-content/uploads/2018/10/Assessment-of-the-value-of-air-freight-services-to-the-UK-economy-Final-Report-v22-Oct-2018-b-SENT.pdf
- 86 An Roinn Iompair. (2020). Staidreamh lasta uisce-iompartha calafoirt agus tí [Dataset]. Tábla PORT0304. www.gov.uk/government/statistical-data-sets/port-and-domestic-waterborne-freight-statistics-port
- 87 An Roinn Bonneagair. (2021, Aibreán 20). Foilsiú Thuarascáil Eatramhach PAC agus Ráiteas Eatramhach na Roinne [Preaseisiúint]. www.a5wtc.com/Publication-of-the-PAC-Interim-Report-and-the-Interim-Departmental-Statement
- 88 Des McKibbin. (2016, Nollaig). Bonneagar iompair a phleanáil, a mhaoiniú agus a sheachadadh. Tionól Thuaisceart Éireann. www.niassembly.gov.uk/globalassets/documents/raise/publications/2016-2021/2017/infrastructure/2117.pdf
- 89 An Coiste um Athrú Aeráide. (2016, Eanáir). Oiriúnacht Acht um Athrú Aeráide Thuaisceart Éireann (nuashonrú 2015). www.theccc.org.uk/publication/the-appropriateness-of-a-northern-ireland-climate-change-act
- 90 Taighde Thornton Deontais. (2019, Lúnasa). Tionchar Eacnamaíoch an Iompair Phoiblí i dTuaisceart Éireann. <https://trn-prd-cdn-01.azureedge.net/mediacontainer/medialibraries/translink/publications-and-documents/grant%20thornton%20research/translink-report-final.pdf>
- 91 An Bord Infheistíochta Straitéisí. (2021, Lúnasa 23). Infheistíochta (ISNI). <https://sibni.org/home/investment-strategy-isni>
- 92 An Roinn Bonneagair. (2012, Márta). Straitéis Forbartha Réigiúnaí 2035. www.infrastructure-ni.gov.uk/publications/regional-development-strategy-2035
- 93 An Roinn Bonneagair. (2005, Márta). Plean Iompair an Ghréasáin Straitéisigh Réigiúnaigh 2015. www.infrastructure-ni.gov.uk/publications/regional-strategic-transport-network-transport-plan-2015
- 94 Eacnamaíocht Oxford. (2019, Iúil). Nascacht Eitlíochta Thuaisceart Éireann a Fheabhsú. niopa.qub.ac.uk/bitstream/NIOPA/10641/1/aviation-connectivity-research.pdf
- 95 Straitéis WPI. (2020, Deireadh Fómhair). Filleadh ar ghnó: Conas is féidir leis an eitlíocht borradh a chur faoin téarnamh eacnamaíoch ar fud na Ríochta Aontaithe. <https://media.londoncityairport.com/download/?n=London%20City%20Airport%20Business%20Travel%20Economic%20Report%20-%2012%20October%202020-pdf&id=3389>
- 96 Deeney, B. D. (2012, Nollaig 12). Tógann an turas iarnróid idir Londain doire agus Béal Feirste níos faide ná mar a rinne sé 50 bliain ó shin. Teileagraf Bhéal Feirste. www.belfasttelegraph.co.uk/news/northern-ireland/rail-journey-between-londonderry-and-belfast-takes-longer-than-it-did-50-years-ago-28654277.html
- 97 Iris Dhoire. (2019, Bealtaine 15) Tá líne iarnróid Dhoire níos mó ná 3 mhilliún paisinéir den chéad uair riamh. Staitisticí faighte ó Translink trí iarratais um Shaoráil Faisnéise. www.derryjournal.com/news/traffic-and-travel/derry-rail-line-exceeds-3-million-passengers-first-time-ever-974020
- 98 An Roinn Bonneagair. (2020, Samhain 11) Fógraíonn Mallon staidéar féidearthachta chun seirbhísí iarnróid a fheabhsú san Iarthuaisceart. www.infrastructure-ni.gov.uk/news/mallon-announces-feasibility-study-enhance-rail-services-north-west
- 99 Béal Feirste Beo. (2020, Eanáir). Pictiúir Iarnróid Sean-Bhéal Feirste agus Co. an Dúin eisithe chun comóradh 70 bliain a cheiliúradh. www.belfastlive.co.uk/news/history/old-belfast-co-down-railway-17567891

- 100 An Roinn Iompair. (2020, Eanáir) Geallann an Rialtas £500 milliún chun línte iarnróid stairiúla a thabhairt ar ais, ag feabhsú nascacht do phobail ar fud na tíre. www.gov.uk/government/news/government-pledges-500-million-to-bring-back-historic-rail-lines-improving-connectivity-for-communities-across-the-country
- 101 An Roinn Geilleagair. (2018, Meán Fómhair). Bullaitín Taighde 18/5 – Gluaiseacht daoine ar fud theorainn Thuaisceart Éireann – Poblacht na hÉireann. www.economy-ni.gov.uk/publications/cross-border-movements-movement-people-across-northern-ireland-republic-ireland-border
- 102 An Roinn Bonneagair. (2021, Aibreán 7) Fógraíonn na hAirí seoladh Athbhreithniú Straitéiseach Iarnróid Uile-Oileáin. www.infrastructure-ni.gov.uk/news/ministers-announce-launch-all-island-strategic-rail-review
- 103 An Roinn Bonneagair. (2012, Márta). Straitéis Forbartha Réigiúnaí 2035. www.infrastructure-ni.gov.uk/publications/regional-development-strategy-2035
- 104 An tÚdarás um Eitlíocht Shibhialta. (n.d.). Tuarascálacha Suirbhé. www.caa.co.uk/Data-and-analysis/UK-aviation-market/Consumer-research/Departing-passenger-survey/Survey-reports/
- 105 An tÚdarás um Eitlíocht Shibhialta. (2019). Tuarascáil ar shuirbhé paisinéirí 2019 [Dataset]. Tábla 7c. www.caa.co.uk/uploadedFiles/CAA/Content/Standard Content/Data and analysis/Datasets/Passenger survey/2019/T07_2019.pdf
- 106 An Roinn Bonneagair (Tuaisceart Éireann). (2021, Eanáir). Suirbhé Taistil do Thuaisceart Éireann Tuarascáil Dhomhain 2017-2019. www.infrastructure-ni.gov.uk/system/files/publications/infrastructure/tsni-in-depth-report-2017-2019.pdf
- 107 An Roinn Iompair. (2020, Nollaig). Staitisticí An Bhreatain Mhór 2020. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/945829/tsgb-2020.pdf
- 108 An Roinn Bonneagair, Feidhmeannas Thuaisceart Éireann. (27 Iúil 2021). Fáiltíonn Mallon roimh chonraitheoir a cheapadh chun Athbhreithniú Iarnróid Uile-Oileáin a thabhairt ar aghaidh. [Preaseisiúint]. www.infrastructure-ni.gov.uk/news/mallon-welcomes-appointment-contractor-take-forward-all-island-rail-review
- 109 An Roinn Bonneagair. (2021, Iúil). Suirbhé Taistil Thuaisceart Éireann (TSNI) Tuarascáil dhomhain 2017-2019. www.infrastructure-ni.gov.uk/system/files/publications/infrastructure/tsni-in-depth-report-2017-2019.pdf
- 110 An Roinn Iompair. (2020, Nollaig). Staitisticí Iompair An Bhreatain Mhór 2020. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/945829/tsgb-2020.pdf
- 111 An Roinn Iompair. (2021, Iúil). Iompar a Dhíchárbónú: An Bhreatain níos fearr, níos glaise. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1009448/decarbonising-transport-a-better-greener-britain.pdf
- 112 An Roinn Iompair. (2021, Bealtaine). Staitisticí Iompair agus Comhshaoil 2021 Tuarascáil Bhliantúil. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/984685/transport-and-environment-statistics-2021.pdf
- 113 An Roinn Iompair. (2021, Iúil). Iompar a Dhíchárbónú: An Bhreatain níos fearr agus níos glaise. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1009448/decarbonising-transport-a-better-greener-britain.pdf
- 114 An Roinn Iompair. (2013, Nollaig). Oibleagáid seirbhíse poiblí: rochtain réigiúnach aeir ar Londain. www.gov.uk/government/publications/public-service-obligation-regional-air-access-to-london
- 115 Stáitchiste HM. (2018, Deireadh Fómhair). CBL, Dualgas Aerphaisinéirí agus turasóireacht i dTuaisceart Éireann: achoimre ar fhreagraí. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/752207/VAT APD and tourism in NI response.pdf
- 116 Gníomhaireacht Staidrimh agus Taighde Thuaisceart Éireann. (2018, Lúnasa). Sreabhadh aerphaisinéirí cónaitheacha TÉ de réir Aerfoirt agus Ceann Scríbe Deiridh. [Tacar sonraí]. Tábla 9b. www.nisra.gov.uk/sites/nisra.gov.uk/files/publications/NI-Air-Passenger-Flow-Tables-Apr-2017-Mar-2018.XLSX

- 117 Státchiste HM. (2021, Márta). Athchóiriú ar cháin eitlíochta: comhairliúchán. [assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/971943/Aviation Tax Reform Consultation.pdf](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/971943/Aviation_Tax_Reform_Consultation.pdf)
- 118 Ibid.
- 119 HM Revenue & Customs. (2018, Eanáir). Rátaí le haghaidh Dleacht Aerphaisinéirí. www.gov.uk/guidance/rates-and-allowances-for-air-passenger-duty#history
- 120 Státchiste HM. (2008, Eanáir). Dleacht Eitlíochta: comhairliúchán. <http://data.parliament.uk/DepositedPapers/Files/DEP2008-0273/DEP2008-0273.pdf>
- 121 Heathrow. (2016). Freagra Heathrow ar an Tascfhórsa Náisiúnta Nascachta. www.heathrow.com/content/dam/heathrow/web/common/documents/company/about/airports-commission/Heathrow_Response_to_the_NCTF_FINAL.pdf
- 122 Sonraí aerfoirt 1990 ar aghaidh. (n.d.). An tÚdarás um Eitlíocht Shíbhialta. www.caa.co.uk/Data-and-analysis/UK-aviation-market/Airports/Datasets/UK-Airport-data/Airport-data-1990-onwards/
- 123 Heathrow. (2016). Freagra Heathrow ar an Tascfhórsa Náisiúnta Nascachta. www.heathrow.com/content/dam/heathrow/web/common/documents/company/about/airports-commission/Heathrow_Response_to_the_NCTF_FINAL.pdf
- 124 Sonraí aerfoirt 1990 ar aghaidh. (n.d.). An tÚdarás um Eitlíocht Shíbhialta. www.caa.co.uk/Data-and-analysis/UK-aviation-market/Airports/Datasets/UK-Airport-data/Airport-data-1990-onwards/
- 125 Ibid.
- 126 Ibid.
- 127 An Roinn Iompair. (2021, Iúil). Comhairliúchán Scaird-Nialasach: Comhairliúchán maidir lenár straitéis le haghaidh glan-eitlíochta. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1002716/jet-zero-consultation-a-consultation-on-our-strategy-for-net-zero-aviation.pdf
- 128 An Roinn Iompair. (2021, Iúil). Iompar a Dhíchárbónú: An Bhreatain níos fearr, níos glaise. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1009448/decarbonising-transport-a-better-greener-britain.pdf
- 129 An Roinn Gnó, Fuinnimh agus Straitéis Tionsclaíche. (2020, Iúil). eanáil aerospáis na RA chun leas a bhaint as maoiniú £400 milliún chun dul glas. www.gov.uk/government/news/uk-aerospace-sector-to-benefit-from-400-million-funding-to-go-green
- 130 An Coiste um Athrú Aeráide. (2020, Nollaig). Achoimre ar an Séú Eanáil Eitlíochta buiséid carbóin. www.theccc.org.uk/publication/sixth-carbon-budget/
- 131 An Roinn Iompair. (2021, Iúil). Dramhaíl tí agus séarachas le húsáid i dtáirgeadh scairdbhreosla mar go ndéanann an rialtas gealltanais bhreosla eitlíochta inbhuanaithe den chéad scoth. www.gov.uk/government/news/household-waste-and-sewage-to-be-used-in-jet-fuel-production-as-government-makes-world-leading-sustainable-aviation-fuel-commitments
- 132 An Roinn Iompair. (2021, Márta). Seolann Jet Zero comórtas £15 milliún chun astaíochtaí eitlíochta a laghdú. www.gov.uk/government/news/jet-zero-launches-15-million-competition-to-reduce-aviation-emissions
- 133 An Roinn Iompair. (2021, Iúil). Comórtas Breoslaí Glasa, Spéartha Glasa (GFGS): tograí gearrliostaithe. www.gov.uk/government/publications/green-fuels-green-skies-gfgs-competition/green-fuels-green-skies-gfgs-competition-shortlisted-proposals
- 134 Mark Allen. (2016, Meán Fómhair). Eanáil agraibhia Thuaisceart Éireann – cúlra agus cúinsí féideartha 'Brexit'. Tionól Thuaisceart Éireann. www.niassembly.gov.uk/globalassets/documents/raise/publications/2016-2021/2016/aera/6616.pdf
- 135 An Roinn Iompair. (2021, Iúil). Iompar dícharbónaithe: An Bhreatain níos fearr, níos glaise. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1009448/decarbonising-transport-a-better-greener-britain.pdf

- 136 An Roinn Bonneagair Thuaisceart Éireann. (2020, Nollaig). Fógraíonn Mallon clár £66 milliún do 145 bus astaíochtaí nialasacha agus astaíochtaí ísle mar iarracht Téarnamh Glas a sheachadadh. www.infrastructure-ni.gov.uk/news/mallon-announces-ps66million-programme-145-zero-and-low-emission-buses-effort-deliver-green-recovery
- 137 Northern Ireland Uisce. (n.a.). Hydrogenius. www.niwater.com/climatechange/news/hydrogenius
- 138 An Roinn Iompair. (2019, Lúnasa). Staitisticí Lasta Calafóirt na Ríochta Aontaithe: 2019. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/908558/port-freight-statistics-2019.pdf
- 139 An Roinn Iompair. (2020). Staidreamh lasta uisce-iompartha calafóirt agus tí – Tábla PORT0304. www.gov.uk/government/statistical-data-sets/port-and-domestic-waterborne-freight-statistics-port
- 140 An Roinn Iompair. (2020, Lúnasa). Staitisticí Lasta Calafóirt na Ríochta Aontaithe: 2019. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/908558/port-freight-statistics-2019.pdf
- 141 An Roinn Iompair. (2018, Aibreán). Nascacht Calafóirt Shasana: na cás-staidéir réigiúnacha pictiúr-9 atá ann faoi láthair. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/701352/england-port-connectivity-the-current-picture.pdf
- 142 An Roinn Iompair. (2019, Eanáir). Réamhaisnéisí Tráchta Lasta Port na RA 2019: An Bhreatain a Bhogadh Ar Aghaidh. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/771852/port-freight-forecasts.pdf
- 143 Muirí na Ríochta Aontaithe. (2019, Meán Fómhair). Tuarascáil ar Staid an náisiúin mhuirí. www.maritimeuk.org/media-centre/publications/state-maritime-nation-report-2019/
- 144 An Roinn Iompair. (2015, Márta). Straitéis Infheistíochta ar Bhóithre: don Tréimhse Bóhair 2015/16 – 2019/20. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/408514/ris-for-2015-16-road-period-web-version.pdf
- 145 An Roinn Gnó, Fuinnimh agus Straitéis Tionsclaíche. (2021, Meitheamh). Staitisticí náisiúnta deiridh astaíochtaí gás ceaptha teasa na Ríochta Aontaithe: 1990 go 2019 [Dataset]. www.gov.uk/government/statistics/final-uk-greenhouse-gas-emissions-national-statistics-1990-to-2019
- 146 Rialtas na Breataine Bige. (2021, Márta). Llwybr Newydd: Straitéis Iompair na Breataine Bige 2021. www.gov.wales/llwybr-newydd-wales-transport-strategy-2021-html
- 147 Transport Scotland. (2020, Nollaig). Plana Lin Sòisealta Nàiseanta Na h-Alba 2020-22. www.transport.gov.scot/media/48839/nts-delivery-plan-2020-2022.pdf
- 148 An Roinn Gnó, Fuinnimh agus Straitéis Tionsclaíche. (2021, Meitheamh). Staitisticí náisiúnta deiridh astaíochtaí gás ceaptha teasa na Ríochta Aontaithe: 1990 go 2019 [Dataset]. www.gov.uk/government/statistics/final-uk-greenhouse-gas-emissions-national-statistics-1990-to-2019
- 149 An Roinn Iompair. (2019, Eanáir). Réamhaisnéisí Tráchta Lasta Port na RA 2019: An Bhreatain a Bhogadh Ar Aghaidh. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/771852/port-freight-forecasts.pdf
- 150 Muirí na Ríochta Aontaithe. (2019, Meán Fómhair). Tuarascáil ar Staid an náisiúin mhuirí. www.maritimeuk.org/media-centre/publications/state-maritime-nation-report-2019/
- 151 An Roinn Iompair. (2021, Iúil). Iompar a Dhíchárbónú: An Bhreatain níos fearr, níos glaise. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1009448/decarbonising-transport-a-better-greener-britain.pdf
- 152 Ibid.
- 153 Ibid.
- 154 An Roinn Bonneagair. (2015, Lúnasa). Straitéis Rothar do Thuaisceart Éireann. www.infrastructure-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/drd/a-bicycle-strategy-for-northern-ireland.pdf
- 155 An Roinn Iompair. (2020, Deireadh Fómhair). Staitisticí bus bliantúla: Sasana 2019/20. Tábla BUS0103. www.gov.uk/government/statistics/annual-bus-statistics-year-ending-march-2020

- 156 Iompar na hAlban. (2020, Feabhra). Creat Taistil Ghníomhach. www.transport.gov.scot/media/47158/sct09190900361.pdf
- 157 An Roinn Bonneagair. (2015, Lúnasa). Straitéis Rothar do Thuaisceart Éireann. www.infrastructure-ni.gov.uk/sites/default/files/publications/drd/a-bicycle-strategy-for-northern-ireland.pdf
- 158 An Roinn Iompair. (2020, Deireadh Fómhair). Staitisticí bus bliantúla: Sasana 2019/20. Tábla BUS0103. www.gov.uk/government/statistics/annual-bus-statistics-year-ending-march-2020
- 159 An Roinn Iompair. (2021). Straitéis Náisiúnta Bus. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/980227/DfT-Bus-Back-Better-national-bus-strategy-for-England.pdf
- 160 Gníomhaireacht Staidrimh agus Taighde Thuaisceart Éireann. (2020, Deireadh Fómhair). Staitisticí Iompair Thuaisceart Éireann. www.infrastructure-ni.gov.uk/system/files/publications/infrastructure/ni-transport-statistics-2019-2020.pdf
- 161 Transport Scotland. (2021, Meitheamh). Suas le £23.6 milliún chun seirbhísí bus a fheabhsú. www.transport.gov.scot/news/up-to-236-million-to-improve-bus-services
- 162 Rialtas na Breataine Bige. (2021, Márta). Llwybr Newydd: Straitéis Iompair na Breataine Bige 2021. www.gov.wales/llwybr-newydd-wales-transport-strategy-2021-html
- 163 Gníomhaireacht Staidrimh agus Taighde Thuaisceart Éireann. (2020, Deireadh Fómhair). Staitisticí Iompair Thuaisceart Éireann. An Roinn Bonneagair. www.infrastructure-ni.gov.uk/system/files/publications/infrastructure/ni-transport-statistics-2019-2020.pdf
- 164 Iompair na hAlban. (2021, Iúil). Tuarascáil ar bhonneagar Feithiclí Leictreacha Poiblí (EV) in Albain – Deiseanna Fáis. www.infrastructure-ni.gov.uk/system/files/publications/infrastructure/ni-transport-statistics-2019-2020.pdf
- 165 Iompar don Bhreatain Bheag. (2021, Meitheamh). Seolann Transport for Wales Plean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta. news.tfw.wales/news/transport-for-wales-launches-biodiversity-action-plan
- 166 Iarnród Lónra. (2021). Gnáthóga a Bhainistiú ag an Údarás. www.networkrail.co.uk/communities/environment/wildlife/managing-habitats-by-the-railway
- 167 Transport Scotland. (n.d.). Tírdhreach agus bithéagsúlacht. www.transport.gov.scot/our-approach/environment/landscape-and-biodiversity
- Iompar don Bhreatain Bheag. (2021, Meitheamh). Seolann Transport for Wales Plean Gníomhaíochta Bithéagsúlachta. news.tfw.wales/news/transport-for-wales-launches-biodiversity-action-plan
- 169 An Roinn Iompair. (2021, Iúil). Iompar a Dhíchárbónú: An Bhreatain níos fearr, níos glaise. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1009448/decarbonising-transport-a-better-greener-britain.pdf
- 170 Iompair na hAlban. (2021, Iúil). Tuarascáil ar bhonneagar Feithiclí Leictreacha Poiblí (EV) in Albain – Deiseanna Fáis. www.transport.gov.scot/publication/report-on-public-electric-vehicle-ev-infrastructure-in-scotland-opportunities-for-growth/
- 171 An Roinn Gnó, Fuinnimh agus Straitéise Tionsclaíche. (2021, Lúnasa). Straitéis Hidrigine na RA. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1011283/UK-Hydrogen-Strategy_web.pdf
- 172 Rialtas HM. (2020). An Plean Deich bPointe le haghaidh Réabhlóid Thionsclaíoch Ghlas. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/936567/10_POINT_PLAN_BOOKLET.pdf
- 173 Iompair na hAlban. (2021, Iúil). Tuarascáil ar bhonneagar Feithiclí Leictreacha Poiblí (EV) in Albain – Deiseanna Fáis. www.transport.gov.scot/publication/report-on-public-electric-vehicle-ev-infrastructure-in-scotland-opportunities-for-growth
- 174 Loighistic sa Ríocht Aontaithe. (2021). Tuarascáil Lóistíochta 2021. logistics.org.uk/logisticsreport
- 175 An Roinn Iompair. (2020, Nollaig). Staitisticí Iompair An Bhreatain Mhór: 2020. www.gov.uk/government/statistics/transport-statistics-great-britain-2020

- 176 An Roinn Iompair. (2021, Iúil). Iompar a Dhícharbónú: An Bhreatain níos fearr, níos glaise. assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/1009448/decarbonising-transport-a-better-greener-britain.pdf
- 177 Loighistic sa Ríocht Aontaithe. (2021). Tuarascáil Lóistíochta 2021. logistics.org.uk/logisticsreport
- 178 An Roinn Iompair. (2020, Nollaig). Staitisticí Iompair An Bhreatain Mhór: 2020. www.gov.uk/government/statistics/transport-statistics-great-britain-2020
- 179 An tÚdarás um Eitlíocht Shibhialta. (2019). Sonraí Aerfoirt 2019–Lastas 2009 – 2019 tonna. www.caa.co.uk/uploadedFiles/CAA/Content/Standard_Content/Data_and_analysis/Datasets/Airport_stats/Airport_data_2019_annual/Table_13_2_Freight.pdf
- 180 An Coimisiún um Bonneagar Náisiúnta. (2019, Aibreán). Seachadadh Níos Fearr: An Dúshlán do Lasta. www.nic.org.uk/app/uploads/Better-Delivery-April-2019.pdf
- 181 An Roinn Iompair. (2021, Lúnasa). Freagairt ar sheachadadh níos fearr: Dúshlán do lasta. www.gov.uk/government/publications/response-to-better-delivery-a-challenge-for-freight

**Athbhreithniú
nascachta an
Aontais**